

RECHTSKUNDIG WEEKBLAD

REDACTIE: RIDDER RENÉ VICTOR, HOOFDREDACTEUR
E. BOONEN, C. CAENEPEEL

REDACTIEADRES: PROF. MR. RIDDER RENÉ VICTOR, BRITSELEI 40, 2000 ANTWERPEN

IN 'T OOSTEN VEEL NIEUWS*

1. Haast elke dag horen we de woorden : kapitalisme, socialisme, communisme. Doch hoevelen zijn er, die de juiste betekenis van die woorden kennen ?

Laten we dus beginnen, met die te bepalen.

2. De begrippen kapitalisme, socialisme en communisme gaan terug tot het *Manifest der communistische partij*, dat door KARL MARX en FRIEDRICH ENGELS in 1848 werd geschreven (op de tweede verdieping van het café De Zwaan, Grote Markt, te Brussel).

In dat beroemd geworden document maken MARX en ENGELS een onderscheid tussen produktiemiddelen en consumptiegoederen. Die begrippen spreken, meen ik, voor zichzelf.

Produktiemiddelen zijn zaken, waarmee andere goederen vervaardigd worden. B.v. de grond, de ondergrond, stromend water, fabrieken, enz.

Consumptiegoederen zijn zaken, die we gebruiken tot bevrediging van onze dagelijkse behoeften : eetwaren, kleding, boeken, sportuitrusting, muziekinstrumenten, enz.

Welnu, het onderscheid tussen kapitalisme en socialisme slaat op de eigendom over de produktiemiddelen ; en het onderscheid tussen socialisme en communisme slaat op het uitdelen der consumptiegoederen.

Kapitalisme en socialisme

3. Kapitalisme betekent : privé-eigendom over de produktiemiddelen. Socialisme betekent : gemeenschappelijke (sociale) eigendom over de produktiemiddelen.

Kapitalisme onderstelt opstapeling van produktiemiddelen in privé-handen (individuen of vennootschappen). Die opstapeling is juist wat MARX het "kapitaal" noemt.

Socialisme beoogt integendeel het spreiden van de eigendom over de hele bevolking, of althans delen daarvan (coöperatieven, b.v.). Dat spreiden, dat "sociaal" maken van de eigendom, heeft aanleiding gegeven tot het woord "socialisme".

* Rede uitgesproken voor de Conferentie van de jonge balie te Ieper, op 25 oktboer 1974.

4. Waarom hekelen MARX en ENGELS de privé-eigendom over de produktiemiddelen (kapitalisme), en waarom zijn ze voorstanders van sociale eigendom over de produktiemiddelen (socialisme) ?

Omdat het kapitalisme noodzakelijk leidt tot uitbuiting van de mens door de mens.

Vooreerst : de kapitalist ziet geen ander doel dan winst. Met de produktiemiddelen die hij in handen heeft, wil hij veel produceren, om veel te verkopen. Wat hij verkoopt is echter niet het produkt van zijn eigen arbeid : het is het produkt van andermans arbeid. De eigenaar van een schoenfabriek, b.v., verkoopt schoenen die zijn arbeiders hebben vervaardigd, niet hij zelf. Hij eigent zich dus die schoenen toe : eerste vorm van uitbuiting.

Die arbeiders ontvangen weliswaar een loon. Doch dat loon komt hoegenaamd niet overeen met de door hen geschapen meerwaarde. Dat loon is een prijs voor de arbeid op zichzelf, niet voor het produkt van die arbeid. Bovendien was die prijs in 1848 (de tijd van het *Manifest*) een appelschil gelijk. De levensvoorwaarden der arbeiders in Europa waren toen erbarmelijk : mannen, vrouwen, kinderen zwoegden 10, 12, 14 uur per dag ; en over hun geestelijk of materieel welzijn bekommerde zich niemand¹. Tweede vorm van uitbuiting.

Doch er is nog meer. De blinde jacht naar winst leidt af en toe tot een overdreven produktie. Men vindt geen kopers meer. Zo ontstaat er een economische crisis. Maar die zal de kapitalist weinig deren : hij kan zich de weelde permitteren, zijn produktie tijdelijk stop te zetten. De nutteloos geworden arbeiders zet hij gewoon op straat : werkloosheid, derde vorm van uitbuiting.

Om deze afhankelijkheid van de arbeiders jegens de patrons uit te schakelen prediken MARX en ENGELS het sociaal maken van de produktiemiddelen. Want zodra deze in handen zijn van de hele bevol-

¹ Soortgelijke toestanden heersen nog op aarde ; o.m. in Brazilië.

king, dan is niet meer de winst het doorslaggevend argument, maar wel het algemeen welzijn; zodat er geen sprake meer is van inpalmen der meerwaarde, van hongerloon, van economische crisis, noch van werkloosheid.

5. Het is een bekend feit, dat het socialisme het kapitalisme uit een derde van de mensheid heeft verdreven (na de eerste en de tweede wereldoorlog). Ik moet daar dus niet verder op ingaan.

Veel actueler is het tweede luik van mijn betoog: het onderscheid tussen socialisme en communisme.

Socialisme en communisme

6. Dit onderscheid betreft, zoals gezegd, niet meer de eigendom over de produktiemiddelen, doch het uitdelen der consumptiegoederen.

M.a.w.: wat de produktiemiddelen betreft zijn socialisme en communisme het eens. De produktiemiddelen blijven eigendom van de hele bevolking. Maar het communisme wil verder gaan dan het socialisme, wat betreft het uitdelen der consumptiegoederen.

Hoe worden die goederen uitgedeeld in een socialistische maatschappij? Nog steeds (zoals in een kapitalistische) bij wijze van koop. In een socialistische maatschappij worden de consumptiegoederen (brood, vlees, klederen, enz.) nog steeds door de bevolking gekocht; maar in plaats van die bij privé-handelaren te kopen, zoals bij ons, koopt de bevolking ze in warenhuizen van de Staat.

Kopen, nu, betekent een prijs betalen. Waarmee? Met geld. En waar haalt de bevolking haar geld vandaan? Van haar loon: een socialistisch stelsel werkt nog steeds met geld en loon.

Dat is juist, wat het communisme afkeurt. Want, zo zegt het, geld is een verderfelijke iets. Geld zaait verdeeldheid, ongelijkheid, naijver, criminaliteit, zelfs onder de arbeiders.

Alle arbeiders kunnen onmogelijk hetzelfde loon verdienen, want de een werkt harder en beter dan de ander. De bekwaamheid is niet dezelfde. De een is meer begaafd, geniet een betere gezondheid, heeft een gelukkiger gezin, een gemakkelijker karakter, heeft minder pech dan de ander. Dat is menselijk, dus onvermijdelijk. Maar die ongelijkheid in de bekwaamheid mag niet ontaarden in een ongelijkheid in de behandeling. Als ieder zijn best doet, ongeacht het resultaat, dan is de zedelijke verdienste overal dezelfde; en dan verdienen allen een ermede overeenstemmende behandeling.

Alleen maar op het plan der behoeften kan er nog een ongelijkheid overblijven. Daarom aanvaardt het communisme een verschil in de behandeling, enkel en alleen naar de behoeften. Terwijl het socialisme de leuze huldigt: "Van ieder naar zijn bekwaamheid, voor ieder naar zijn arbeid" (dus: zijn loon), zegt het communisme: "Van ieder naar zijn bekwaamheid, voor ieder naar zijn behoeften".

M.a.w.: in een communistische maatschappij dienen de consumptiegoederen niet meer gekocht te worden; ze worden onder de bevolking kosteloos uitgedeeld, aan ieder naar zijn behoeften. Zo wordt de rol van het geld uitgeschakeld.

7. Uit wat ik daar vertel kunt U een uiterst belangrijk gevolg afleiden, dat wellicht in staat is om het oordeel van vele mensen over het communisme grondig te wijzigen, nl. dat het communisme nog niet bestaat. Nergens. Er bestaan wel communistische denkbeelden, communistische partijen. Doch er bestaan nog geen communistische regimes, nog geen communistische staten, zelfs daar niet, waar een communistische partij leiding geeft.

De vraag is juist: zal die leiding slagen? Is het communisme wel te verwezenlijken?

Het stelt immers vereisten waaraan heden nog nergens voldaan is.

Een economische vereiste: de produktie moet zodanig worden gepland, opgevoerd en in evenwicht gehouden, dat het kosteloos uitdelen der consumptiegoederen onder de bevolking mogelijk wordt. Dit vereiste lijkt me echter niet onoverkomelijk. Het is een kwestie van organisatie en van techniek².

Doch het communisme stelt vooral een zedelijke vereiste. Hoe zal de mens reageren, gesteld dat hij in een maatschappij leeft waarin hij alles krijgt, wat hij nodig heeft? Waarin hij zich geen materiële zorgen meer moet maken? Zal die mens zich blijven inspannen om elke dag het beste van zijn krachten te geven, wetende dat hij toch niet meer zal krijgen, dan hij behoeft? Wellicht minder dus dan een ander, die minder presteert, doch meer behoeft?

U schakelt de rol van het geld uit? Maar tot nu toe betekent het geld toch een prikkel voor de meeste mensen? Ieder wil toch steeds meer verdienen? Ieder denkt aan promotie en pensioen. Neem die prikkel weg: zal die mens geen lusteloos wezen worden? En zo ja, gaat dan de produktie niet automatisch achteruit? En als de produktie achteruit gaat, hoe kan men dan nog kosteloos uitdelen?

Daar ligt m.i. de knoop voor het communisme. Waar de geldprikkel verdwijnt, moet hij door een andere prikkel vervangen worden.

De communistische leer ziet zo'n andere prikkel in het veredelen van de arbeid³. De mens dient opgeleid in een volkomen andere sfeer dan vandaag nog steeds het geval is. De mens moet leren werken, niet meer voor een bankrekening, maar voor zijn eigen waardigheid. Om zijn lidmaatschap in een zorgeloze "samen-

² Men denke aan het sublieme woord van de beroemde atoomgeleerde, ROBERT OPPENHEIMER: "De honger in de wereld is tot een moreel probleem geworden; want we kunnen het oplossen." - Zie trouwens wat volgt.

³ Zo b.v. de grondwet van de Sovjetunie, van 1936, art. 12: "De arbeid is in de Sovjetunie een plicht en een erezaak voor iedere tot arbeid bekwame burger, naar het beginsel: 'Wie niet werkt, zal niet eten'".

leving" te verdienen, moet hij voor die samenleving gaan werken. In plaats van een egoïst te blijven moet hij tot een altruïst worden.

Excusez du peu.

China

8. Tot zover de theorie.

Wat leert nu de praktijk?

Alle socialistische staten poneren, dat ze het communisme voor ogen hebben. Ze beweren, dat ze van het socialisme naar het communisme overgaan. Is dat wel zo?

Een dergelijke vraag dient aan de hand van een voorbeeld behandeld. Ik kies: China.

China noemt zichzelf een Volksrepubliek, een socialistische (niet: communistische) Staat.

Gaat China het communisme tegemoet?

Laten we de daartoe gewenste criteria onder ogen nemen.

9. En om te beginnen: de kosteloosheid bij het uitdelen der consumptiegoederen.

In China dalen de prijzen der consumptiegoederen. Dit geldt vooral voor eetwaren en farmaceutische middelen. Over algemene statistieken beschikken we niet, wel over jaarlijkse informatie. Het ritme is ongeveer hetzelfde als in Noord-Korea, waar de prijzen van industriële consumptiegoederen (kleding, schoenen, enz.) in februari van dit jaar verlaagd werden met een gemiddeld 30% (van 15 tot 50).

Ziedaar ongetwijfeld duidelijke stappen naar het communisme toe.

Maar prijzen hebben weinig betekenis, als men munt en lonen niet kent.

Welnu, de Chinese munt blijft stabiel sedert 1950.

De lonen blijven laag. Premies en extravergoedingen zijn onbekend. De waaier is klein: eerste minister CHOE EN-LAI verdient niet meer dan viermaal het loon van een ongeschoold arbeider.

Deze lonen zijn niet belast: er bestaat in China geen inkomstenbelasting. De belastingen slaan direct op de produktie. Doch ze stijgen niet met de produktie. De Chinese produktie (landbouw plus nijverheid) stijgt met ten minste 4% per jaar; doch het belastingcijfer blijft hetzelfde.

De aanwas komt dus de producenten ten goede. En de producenten zijn bij uitstek de 75.000 volkscommunes. China is immers een land van kleine en middelgrote bedrijven, niet van reuzebedrijven. China streeft naar decentralisatie, niet naar centralisatie. Staatsbedrijven zijn daar uitzonderingen.

10. Maar de prijzenpolitiek heeft nog een diepere, een sociale betekenis.

Doordat de lonenverschillen zo klein zijn vermindert de sociale spanning, de klassenstrijd.

Dat China nog steeds klassenstrijd kent, geven de Chinezen grif toe. De beruchte Proletarisch-Culturele Revolutie (sedert 1966) is immers niets anders dan

een reactie van het proletariaat tegen overblijvende bourgeois-tendensen.

In China, dat weet iedereen, is de bourgeoisie sedert 1949 niet meer aan de macht. Ze is daarom nog niet verdwenen; en dat weet iedereen niet. "Die mensen zijn daar nog", zegt MAO TSE-TOENG met zijn eenvoudige, kernachtige stijl. Ik heb ze trouwens, in 1956, met eigen ogen gezien. De Chinese revolutie heeft geen guillotine gebruikt, en is niet van plan, die ooit te gebruiken. Ze probeert "die mensen" te overtuigen; en als dat niet lukt, dan wacht ze totdat ze uitsterven (zie Taiwan). Want hun numerieke betekenis gaat biologisch achteruit: van 10% der bevolking in 1949 is ze heden tot 5% geslonken.

Doch een politiek verslagen klasse, hoe dun ook, denkt aan niets anders dan aan restauratie. En de Chinese bourgeoisie (vroegere grootgrondbezitters, grote zakenlieden, zoals TCHIANG KAI-SHEK) wordt daarin gesteund door de internationale bourgeoisie, o.m. door onze westerse pers.

Onze bladen publiceren lang niet al wat er over China te vertellen valt. Ze publiceren uitsluitend wat China in een ongunstig licht kan stellen.

Onlangs lazen we b.v. dat China zoveel ton graan in Canada had gekocht. Daaruit moet de onbevangen lezer opmaken dat het in China slecht gesteld is met de graanproduktie, en dat China aan honger lijdt. Maar geen enkel westers blad zal ooit vertellen wat China verkoopt. Welnu, China is in de eerste plaats een rijstproducent, en China exporteert rijst, wat op de wereldmarkt tweemaal zoveel opbrengt als graan.

Onze bladen zullen er steeds bij zijn, wanneer mensen China verlaten. Nooit zullen ze u zeggen hoeveel Chinezen uit het buitenland naar China terugkeren.

Zodra er iets hapert aan de gezondheid van een Chinees leider, staat het in onze kranten. Onlangs ontving CHOE EN-LAI een Amerikaans senator in zijn werkkamer in een ziekenhuis: drie dagen achtereenvolgend lange berichten over de ziekte van CHOE EN-LAI. Maar zodra CHOE EN-LAI het ziekenhuis verlaat horen we geen woord meer over hem.

Er bestaan prachtige Chinese films, over leven, sport en arbeid in het hedendaagse China. Maar ze geraken onze bioscoopzalen niet binnen.

Zo worden onze geesten, elke dag, stilzwijgend vergiftigd.

11. Dus: klassenstrijd in China, op internationaal niveau.

Die strijd kan nog jaren duren (zolang er kapitalisme zal bestaan in het Westen). MAO TSE-TOENG zelf heeft die duur geraamd op een 50, misschien wel een 100 jaar. Daarom zal de Proletarisch-Culturele Revolutie die hele tijd attent moeten blijven.

De hedendaagse campagne tegen CONFUCIUS is niets anders dan een aspect van die revolutie, een steeds dieper boren in het bewustzijn van het volk. Confucianisme is immers synoniem van conservatisme en van onderwerping, een onderwerping van de

slaf aan de heer, van de vrouw aan de man, van de jongeren aan de ouderen. Het confucianisme verspert dus de weg naar het communisme, d.w.z. naar de gelijkheid, naar een klassenloze maatschappij.

12. De geschiedenis kent nog geen klasseloze maatschappij. Maatschappelijke ongelijkheid kenmerkt de mensheid sedert de verste oudheid. Vrijen en onvrijen, leenheren en lijfeigenen, bourgeoisie en proletariaat : de economische en politieke macht is steeds in handen geweest van een minderheid, die zich echter wist te handhaven dank zij daartoe geschikte instellingen.

Recht en Staat behoren tot zulke instellingen. Recht en Staat zijn zó, dat ze de klasse dienen, die aan de macht is gekomen. Ze zijn instrumenten voor de overheersing van een minderheid over een meerderheid.

Daaruit volgt dat recht en Staat gerust mogen verdwijnen, wanneer die maatschappij niet meer verdeeld zal zijn tussen minderheid en meerderheid.

Bestaan er in China voortekenen van het verdwijnen van recht en Staat ? Ongetwijfeld.

13. China heeft nooit enige voorliefde gekoesterd voor het recht, - zijnde een systeem van vooropgestelde oplossingen, onder sanctie van de overheid.

Er bestaan immers andere wegen naar de gerechtigheid : geduld, overreding, wederzijds toegeven, soepelheid ; en deze liggen vanouds in de Chinese aard. De Chinezen hebben het nooit aanprezen, dat men zijn twisten in het openbaar kwam blootleggen. Veel beschaafder achtten ze, een twist zo mogelijk op discrete wijze met de tegenstander op te lossen, in de chemische zin van het woord. Ze beschouwen een twist als een ziekte.

Zo hoeft het ons niet te verbazen, dat ook het moderne China geen klemtoon legt op juridische oplossingen. In de jaren vijftig was de toestand anders : onder Sovjetinvloed was er toen sprake van codificatie van het burgerlijk recht en van het strafrecht. Toen ik in China terugkeerde, in 1964, was daar geen sprake meer van.

In zijn vermaard opstel *Over de juiste behandeling van tegenstellingen binnen het volk* (1957) maakt MAO TSE-TOENG een grondig onderscheid tussen vijandige en niet-vijandige tegenstellingen.

Vijandige tegenstellingen zijn die, welke uitgaan van vijanden van het volk, d.i. van mensen die nu eenmaal van slechte wil zijn en blijven, mensen die de sociale evolutie willen dwarsbomen : de verslagen bourgeoisie. Met zulke mensen valt er niet meer te praten ; omwille van zulke mensen moeten er enkele wetten bestaan, zulke mensen moeten juridisch worden aangepakt.

Maar binnen het volk, en jegens vrienden van het volk, zijn tegenstellingen niet vijandig. Daar gaat het niet meer om principiële afkeuring, maar alleen om interpretatie en toepassing van een aanvaarde politieke strekking. Daar lopen de tegenstellingen, b.v., en-

kel over de bevoegdheden van de volkscommunes, over de grenzen tussen Staatseigendom en coöperatieve eigendom, over de economische planning, enz. Welnu, dergelijke tegenstellingen moeten met wederzijds vertrouwen en begrip worden behandeld, en met openhartige, opbouwende discussie opgeklaard.

Processen zijn in China onpopulaire uitzonderingen⁴. Trouwens, wat voor stof over processen blijft er over in een land, waar alle produktiemiddelen tot de gemeenschap behoren, waar er geen privé-auto's rijden, waar er geen inkomstenbelasting bestaat, waar het seksuele leven voor een intieme zaak wordt gehouden, waar corruptie, opium en prostitutie uitgeroeid zijn ?

Zo kunt U begrijpen, dat er in China geen procureurs en geen advocaten meer bestaan.

14. Dit alles leidt tot een ander, even merkwaardig feit, op het gebied van het verdwijnen van de Chinese Staat.

In 1965 werd het Ministerie van Justitie in China doodgewoon afgeschaft. Zijn bevoegdheden zijn naar het Opperste Gerechtshof overgegaan. Noch dit Hof, noch dit Ministerie hadden genoeg werk. Er blijven nog enkele magistraten over ; maar ook zij hebben haast niets meer te doen.

Het verdwijnen van de Chinese Staat wordt ook bevorderd door de politiek van decentralisatie, waarop ik hierboven wees. Sedert de Proletarisch-Culturele Revolutie slonk dan ook het ambtenarenapparaat tot één derde. Zo keert China de rug toe aan de moderne, alles bezwarende bureaucratie.

Besluit

15. U ziet : in 't Oosten veel nieuws, inderdaad !

Het is weliswaar het Verre Oosten. Maar dat Verre Oosten telt een 800 miljoen inwoners : één vierde der mensheid.

Of het Oostelijk nieuws het Westen zal bekoren ?

Ik geloof het niet. Om een zeer eenvoudige reden : we zijn er niet toe bekwaam. Een communistische maatschappij vergt immers geestdrift, burgerzin, altruïsme ? Het Westen - onder het mom van een zogenaamde vrijheid - zinkt elke dag dieper in alle mogelijke vormen van egoïsme.

Wat er met ons zal gebeuren, weet ik niet. Uit onze schandalige rijkdom zie ik althans geen ideaal groeien.

M.i. heeft het Westen zijn rol uitgespeeld. Het heeft vijf eeuwen wereldheerschappij achter de rug : met welk recht zou die nog langer blijven duren ?

Andere continenten gaan nu nieuwe klanken laten horen. Nu krijgen zij het woord.

Laten we daar tenminste met aandacht naar luisteren.

Prof. René DEKKERS

⁴ Chinees spreekwoord : "Wanneer de trap van de school versleten is, en als er gras groeit in die van de rechtbank, dan is de Staat in goede handen."

INDIVIDUEEL VERWEER IN HET KADER VAN DE UNO-RASSENDISCRIMINATIECONVENTIE*

I. INLEIDING

De bestrijding van discriminatie op raciale of etnische gronden is een complex vraagstuk. In se gaat het om gelijke erkenning van fundamentele rechten. Maar meer dan elk ander probleem van individuele rechten, laat het rassenprobleem zich gelden op het vlak van de tussenstaatse politiek. In geschriften uit de politieke wetenschap werd de laatste jaren een groeiende aandacht besteed aan de invloed van de factor ras op de buitenlandse politiek en aan de rol van het raciale element in conflicten die een weerslag hebben op de internationale betrekkingen¹. Er zijn de gevoelens van nationale of etnische samenhang; ook de sociaal-economische binding is moeilijk weg te cijferen. Psychologische en culturele elementen zijn minder gemakkelijk te onderkennen. Hoewel nog niet is uitgemaakt in welke mate xenofobie en rassenhaat cultuurgebonden zijn, is nu wel aanvaard dat opvoeding en publieke voorlichting kunnen helpen om de begeleidende vooroordelen weg te werken. In de Conventie tot uitbanning van alle vormen van rassendiscriminatie, die op 21 december 1965 door de twintigste Algemene UNO-Vergadering werd aangenomen², wordt het probleem van verschillende zijden aangepakt: opsomming van erkende rechten; aanpassing van de wetgeving; verplichte waarborg van deze rechten voor het gerecht; strafbaarstelling van o.a. aansporing tot rassenhaat; het nemen van, zo nodig, economische, sociale en culturele maatregelen; promotie van onder-

linge verdraagzaamheid, etc. Het veelomvattend garantiestelsel is in de verdragstekst zelf opgenomen; het voorziet in de oprichting van een speciaal Comité voor de uitbanning van de rassendiscriminatie. Dit Comité onderzoekt de verplichte rapporten van de regeringen, zal initiaal optreden bij de behandeling van klachten van staten in verband met de niet-naleving van de Conventie en laat zich voor de niet-onafhankelijke gebieden in met het uitbrengen van adviezen over de petitieën en over de rapporten van behorende mogendheden die de UNO zelf ontvangt. Zijn bevoegdheid waar het gaat om mededelingen van particulieren, is facultatief.

Situering van het verbod tot rassendiscriminatie in het internationaal recht

Met de Conventie werd voor de eerste maal in de Verenigde Naties op een ruime basis, nl. de algemene erkenning van het discriminatieverbod, een zo verregaand controlestelsel voor erkende rechten op papier gebracht. De voorgestelde technieken waren zeker niet nieuw. De opstellers konden een beroep doen op de praktijk van het Voogdijstelsel, van de gespecialiseerde organisaties ILO en UNESCO, van de Raad van Europa³, alsmede op de ontwerpen van de UNO-verdragen (Pacten) over respectievelijk de economische, sociale en culturele en de burgerlijke en politieke rechten⁴. De algemene terughoudendheid der regeringen in verband met rechten van de mens heeft steeds de toepassing van doelmatige controletechnieken in het kader van de organisatie zelf, afgeremd⁵. Dat men bij de opstelling van de Rassendiscriminatieconventie wel verder kon gaan en dat de Conventie, – in tegenstelling tot de beide pacten – ook vlot de nodige ratificaties bekwam om in werking te treden, houdt ongetwijfeld verband met de politieke gevoeligheid voor het rassenprobleem, die aan de uitzonderlijke consensus der staten over het discriminatieverbod ten grondslag ligt.

Het verbod tot een verschillende behandeling van

³ Voor de bespreking der verschillende stelsels: KHOL, A., *Zwischen Staat und Weltstaat. Die internationalen Sicherungsfahren zum Schutze der Menschenrechte*, Wien-Stuttgart, N. Braumüller, 1ste Auflage, 1969, 628 blz.

⁴ Internationaal Verdrag (Pact) over de economische, sociale en culturele rechten en Internationaal Verdrag (Pact) over de burgerlijke en politieke rechten. Dit laatste met een Facultatief Protocol dat in een individueel klachtrecht voorziet; alle aangenomen op 16 december 1966. Teksten in *UN DOC A/CONF. 32/4* (o.c. noot 2).

⁵ CAREY, J., "The United Nations Double Standard on Human Rights Complaints", in 60-4 *A.J.I.L.*, oct. 1966, p. 792-802 en KOREY N., "The key to Human Rights Implementation", in 570 *Int. Conc.*, nov. 1968, p. 17-35.

* Dit artikel sluit aan bij een publikatie over "Het implementatiestelsel van de Conventie tot uitbanning van rassendiscriminatie" in XXVI-22, *Int. Spectator*, p. 2038-2961, waarin geanalyseerd werden: de rapporteringsverplichting voor staten, het tussenstaats klachtrecht en de bijzondere beschikkingen m.b.t. de niet-onafhankelijke gebieden.

¹ Zie o.m. de bibliografische nota's in SHEPHERD, GEORGE W. JR., Ed., *Racial Influence on American Foreign Policy*, NY - Lo, Basic Books Inc., 1970, 238 blz.

² Gen. Ass. Res. 2106 (XX). De Conventie werd voorafgegaan door een gelijknamige Verklaring, door de Algemene Vergadering aangenomen op 20 november 1963, Gen. Ass. Res. 1904 (XVIII). Specifieke verdragen ter bestrijding van discriminatie werden aangenomen door de Internationale Arbeidsorganisatie (ILO): Conventie over de discriminatie op gebied van arbeid en tewerkstelling op 25 juni 1958 (Conventie nr. 111) en de Organisatie van de Verenigde Naties voor opvoeding, wetenschap en cultuur (UNESCO): Conventie over de strijd tegen de discriminatie op gebied van het onderwijs op 14 december 1960, met een Protocol tot oprichting van een verzoenings- en goede-dienstencommissie, belast met het zoeken van een oplossing voor geschillen tussen staten, partij bij de Conventie, aangenomen op 10 december 1962 – alle reeds van kracht geworden. Teksten in: *Droits de l'Homme*, Recueil d'instruments internationaux des Nations Unies, N.Y., Nations Unies, 1967, p. 22-30, (*UN DOC A/CONF. 32/4*).

de mens op grond van zijn ras, huidskleur, nationale of etnische oorsprong werd progressief in het internationale recht opgenomen⁶. Een eerste beslissende stap was de opnemng van het beginsel van de discriminatiebestrijding in het Handvest, als een van de fundamentele verplichtingen van de leden (artt. 55, c, en 56). De organisatie zelf heeft steeds een duidelijk standpunt ingenomen en deze discriminatie veroordeeld "en tant qu'elle vide les principes de la Charte des N.U. ainsi que les droits de l'homme et les libertés fondamentales proclamés dans la Déclaration universelle des droits de l'homme, en tant qu'obstacle aux relations amicales et pacifiques entre les nations et en tant qu'élément de nature à compromettre la paix et la sécurité des peuples"⁷.

Met de aanneming van de Rassendiscriminatieconventie werd eindelijk concrete inhoud gegeven aan de erkende, maar vage internationale rechtsregel; een proces dat niet alleen van belang blijkt voor de staten die zich expliciet door ratificatie of toetreding wensen te binden. EGON SCHWELB schrijft hierover naar aanleiding van het adviesstandpunt van het Internationale Gerechtshof in de Namibiëzaak (21 juni 1971): "(...) that the International Convention on the Elimination of Racial Discrimination is, to a large extent, declaratory of the law of the Charter, or, in other words, the basic principles of the convention lay down the law which binds also states which are not parties to the Convention, but, as Members of the United Nations, are parties to the Charter"⁸. In dezelfde zin komen bepalingen van Conventies als deze, in aanmerking als basisteksten voor onafhankelijk opgerichte waarborgstelsels – zoals de behandeling van individue-

⁶ SCHWELB, E., "The International Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination", in 15-4 *Int. Comp. L. Quat.*, oct. 1966, p. 1054, en PIERSON-MATHY, P., "L'action des Nations Unies contre l'apartheid", III, in VII-I, *Rev. belge Dr. int.*, 1971, 188-190.

⁷ Uit: Elimination de toutes les formes de discrimination raciale. Rapports du Secr. gén. établis conformément aux résolutions 2784 (XXVI) et 2785 (XXXVI) de l'Ass. gén.; N.U., Ass. gén. Doc. A/8805 (18 sept. 1972). Deze stelling wordt ook vermeld in art. 1 van de VN-verklaring tot uitbanning van alle vormen van rassendiscriminatie (G.A. Res. 1904 (XVIII)), alsook in talrijke Resoluties van de Alg. Verg. en de V.R. over het voortduren van de apartheidspolitiek in Z.-Afrika en de toepassing van Hfst. VII van het Handvest, o.a. G.A. Res. 2396 (XXIII), 2506 B (XXIV), 2624 (XXV), 2775 F (XXVI) en S.C. Res. 282 (1970). De VN-organen hebben de apartheidspolitiek ook veroordeeld als een misdaad tegen de mensheid (wat een uitgesproken volkenrechtelijk delict is). Opsomming van belangrijke resoluties ter zake bij SANTA CRUZ, H., *La discrimination raciale*, New York, N.U., 1971, (UN DOC E/CN. 4/Sub. 2/307/Rev. 1), p. 219-223 en p. 289 e.v.

De wereldgezondheidsorganisatie voerde een constitutiewijziging (art. 7) door, die schorsing van het lidmaatschap of uitstoting mogelijk maakt, wanneer een lid-staat geen rekening houdt met de Constitutie, door bewust een politiek van raciale discriminatie toe te passen.

⁸ SCHWELB, E., "The International Court of Justice and the Human Rights Clauses of the Charter", in 66-2, *A.J.I.L.*, april 1972, p. 350-351.

le mededelingen in de Organisatie van de V.N. zelf ten einde gevallen van duidelijke en systematische schendingen van mensenrechten vast te stellen. Bij dergelijke procedures zullen de standpunten ingenomen in de Conventie verder nog van betekenis zijn o.m. waar het gaat over de vaststelling binnen welke limieten erkende rechten op internationaal niveau kunnen ingeroepen worden⁹.

Opvallend voor een UNO-verdrag over rechten van de mens, heeft de Conventie een uitgesproken maximalistisch karakter en is ze tevens een verregaand promotioneel instrument; twee kenmerken die zij gemeen heeft met talrijke instrumenten aangenomen door de gespecialiseerde organisaties. De inhoud die de opstellers aan de algemene norm hebben gegeven, reikt op vele punten verder dan wat de staten zelf erkennen en in toepassing brengen.

Opvatting van de implementatievoorzieningen van de Conventie

De erkenning van mensenrechten maakt duidelijk deel uit van de problemen verbonden aan het leven in gemeenschap. Het vrijwillig afstaan of de opgelegde beperking van bepaalde rechten vormt een van de basiselementen van de gezagsuitoefening binnen een nationale collectiviteit. In het klassieke volkenrecht heerste de protectionistische opinie dat rechten van de mens tot het voorbehouden domein der staten behoorden – een tendens die men nog vaak ziet herleven wanneer de gouvernementele orde in een land wordt bedreigd.

Staten hebben weinig directe belangen bij het sluiten van Conventies over rechten van de mens. Zij nemen het dan wederzijds op zich een aantal rechten toe te kennen aan hun eigen onderdanen. Het is geen drang naar gerechtigheid die hen zal motiveren om een garantie- of klachtenprocedure op tussenstaats niveau op gang te brengen, wel de behoeften van hun internationale politiek. Een doelmatige controle op de naleving van dergelijke verdragen wordt pas werkelijk mogelijk, wanneer de echte belanghebbenden, dit zijn de individuen, in het mechanisme worden ingeschakeld. Hier wordt men echter geconfronteerd met de vrees van de regeringen om organismen in het leven te roepen die hen zullen oordelen wanneer ze de op zich genomen verplichtingen niet nakomen. De ratificatiekansen van een klachtrecht voor particulieren zijn omgekeerd evenredig aan zijn veronderstelde doelmatigheid¹⁰.

In de Rassendiscriminatieconventie kon, dank zij de ongemeen grote consensus der staten, een veelzijdig gemengd stelsel op tekst worden gebracht, dat een ver-

⁹ Deze vraag doet zich reeds voor bij het onderzoek naar de ontvankelijkheid van een klacht over de schending van een erkend recht. Zie: CASSESE, ANTONIO, "The admissibility of communications to the United Nations on human rights violations", in V-2-3, *RDH*, 1972, p. 378-383.

¹⁰ KHOL, A., (o.c. noot 3), p. 610-612.

regaand verplichtend karakter heeft. Het vertoont echter ook een zwakke zijde, waar de minder ingrijpende technieken, met name de rapportering en het klacht-recht voor staten verplicht samen met het verdrag moeten aanvaard worden¹¹, terwijl juist de petitiemogelijkheid voor particulieren facultatief is. Een en ander droeg ertoe bij dat de Conventie uitzonderlijk vroeg van kracht werd waarbij onmiddellijk de rapporteringsverplichting, de voorzieningen voor de tussenstaatse klachtrecht en de schikkingen m.b.t. de niet-onafhankelijke gebieden in werking traden. Het Comité, dat op 19 januari 1970 voor de eerste maal bijeen kwam, heeft in zijn Voorlopig Huishoudelijk Reglement¹² de nodige artikelen opgenomen om zijn bevoegdheden op efficiënte wijze te kunnen uitoefenen.

Een belangrijk element in de rapportering der staten (artt. 8 en 9 van de Conventie) als implementatiemechanisme is het omstandig verslag dat het Comité over deze werkzaamheid uitbrengt, wanneer het een jaarrapport over zijn activiteiten opmaakt voor de Algemene Vergadering; suggesties en aanbevelingen over de rapporten der staten worden in dit jaarlijks rapport opgenomen en hiermede ter beschikking gesteld van alle UNO-staten en van het publiek. Het onderzoek van de rapporten mag alleen de inlichtingen die de staten zelf voorleggen, als bron hebben. Niettegenstaande deze beperking wekken de huidige werkzaamheden van het Comité de hoop dat een consciëntieuze rapportering de opsporing van discriminatie of van discriminatiebevorderende houdingen van staten mogelijk zal maken.

In verband met de niet-onafhankelijke gebieden vormt het Comité zich een opinie en doet het aanbevelingen over petitie en over rapporten van behorende mogelijkheden aan de ter zake bevoegde VN-organen (art. 15). Het kan de Secretaris-Generaal verzoeken om alle inlichtingen die hij in zijn bezit heeft. Het stelsel schept een interessant precedent, daar het Comité bevoegd is, onafhankelijk van de wil van de behorende of besturende mogelijkheden die zij in het partij worden bij de Conventie hebben geuit. Bij uitzonde-

ring heeft het Comité hier het karakter van een adviesorgaan van de bevoegde VN-instanties.

Bij de tussenstaatse klachtenprocedure (artt. 11-13) is het Comité alleen actief in de meer diplomatieke afzonderlijke voorfase, alsmede in een kortere vooronderzoeksfase. Het eigenlijke feitenonderzoek is opgedragen aan een ad hoc verzoeningscommissie. In tegenstelling met gelijkaardige technieken in andere instrumenten aangenomen in het kader van o.a. de UNO en de UNESCO, kan hier de procedure theoretisch niet afgebroken worden bij het einde van de fase die de oprichting van een verzoeningscommissie voorafgaat; in het geval van de Rassendiscrimatieconventie spreekt de Commissie in alle gevallen een eigen mening uit over de feiten en doet zij aanbevelingen om te komen tot een minnelijke regeling van het geschil, ongeacht het feit of de staten al dan niet tot een akkoord zijn gekomen¹³. Het stelsel komt hiermede een juridische procedure nabij. Het rapport van de Commissie wordt na drie maanden, samen met de verklaringen van de betrokken staten, aan de overige verdragsstaten toegestuurd. Zowel het Comité als de Verzoeningscommissie hebben bij deze procedure ruimere onderzoeksmogelijkheden dan bij de rapportenbehandeling: zij hoeven zich o.m. niet te beperken tot de inlichtingen die de geschilvoerende zelf verstrekken.

Bij de verschillende technieken, die het implementatiestelsel van de Conventie uitmaken – op het tussenstaats klachtrecht na –, vormt het verslag aan de Algemene Vergadering een essentiële factor in het garantiëproces. Het openbaar karakter van een dergelijk rapport en de politieke druk die de bespreking ervan met zich brengt, doen dienst als sanctiemiddel tegenover de in gebreke gebleven staten.

II. DE BEVOEGDHEID VAN HET COMITÉ OM MEDEDELINGEN VAN PERSONEN OF GROEPEN VAN PERSONEN IN ONTVANGST TE NEMEN EN TE ONDERZOEKEN

Dat belanghebbende individuen zouden deel hebben aan een rechtstreeks toezicht op het in toepassing brengen van de Conventie, is althans op dit ogenblik, een utopische wens, die niet voldoende met de huidige volkenrechtsstructuren rekening houdt. Toch werden reeds enkele bescheiden stappen in die richting gezet, met name in de Internationale Arbeidsorganisatie.

De opstellers van de Rassendiscrimatieconventie hebben geopteerd voor een procedure, die naar analogie met de interne rechtsmiddelen, het individu de gelegenheid biedt een vermeende schending van een recht, dat door de Conventie is erkend, ter kennis te brengen van het Comité, implementatieorgaan van de Conventie. Het stelsel is op zijn minst onrechtstreeks

¹¹ Het is zelfs niet mogelijk er door middel van een reserve van af te zien (art. 20, lid 2). Over de ietwat bijzondere voorbehoudsclausule: CASSESE, A., "A new reservations clause (Art. 20 of the UN Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination)", in *Récueil d'études de droit international en hommage à Paul Guggenheim*, Genève, Faculté de Droit de l'Université de Genève – Institut universitaire des Hautes Etudes internationales, 1968, p. 268-304, en "Il sistema di garanzia della convenzione dell'UNO sull'eliminazione di ogni forma di discriminazione razziale", in 50-2, *Rev. Dir. int.*, 1967, 270-336, alsook: "Sull'entrata in vigore della convenzione dell'UNO sulla discriminazione razziale (Note I commenti)", in III-4, *Rev. Dir. int.*, 1969, 531-537.

¹² Règlement intérieur provisoire adopté par le Comité à ses première et deuxième sessions. In *UN DOC A/8027* (1970), Annex II, p. 21-36 met aanvullingen en amendementen in *UN DOC A/8418* (1971) en *A/8718* (1972) in beide p. 38. De Conventie is op 4 januari 1969, van kracht geworden.

¹³ Cfr. het Protocol bij de UNESCO-conventie (zie supra noot 2) en in het UNO-Verdrag over de burgerlijke en politieke rechten (zie supra noot 4) resp. art. 17, lid 3 en art. 41, lid 1, h, 42 lid 1, a, en lid 7.

geïnspireerd op het stelsel onder het Europese Verdrag tot Bescherming van de Rechten van de Mens en de Fundamentele Vrijheden¹⁴. Het is eveneens facultatief.

Om het te erkennen kunnen de staten die partij geworden zijn door ratificatie of toetreding, volstaan met een eenvoudige verklaring waarin zij de bevoegdheid van het Comité erkennen om mededelingen van personen of groepen van personen die ressorteren onder hun rechtsorde, in ontvangst te nemen en te onderzoeken (art. 14). Een ratificatie is niet meer vereist¹⁵. De verklaring kan op elk ogenblik worden ingetrokken: dit heeft echter geen gevolg voor de mededelingen die het Comité reeds hadden bereikt. Het stelsel treedt echter slechts in werking, in die zin dat de bevoegdheid van het Comité voor het behandelen van individuele klachten effectief wordt, indien ten minste van tien staten, partij bij de Conventie, verklaringen werden ontvangen. Slechts drie staten legden een dergelijke verklaring af: Nederland, Uruguay en Zweden¹⁶. Bij gebrek aan voldoende verklaringen kon het stelsel dan ook niet in werking treden. Om deze redenen ontbreken een aantal gegevens om het stelsel in detail te behandelen: het Comité heeft nog geen bepaalde gedragslijn ten opzichte van de behandeling van dergelijke mededelingen vastgelegd¹⁷.

Bij de inwerkingtreding zullen dan ook particulieren met hun klachten bij het Comité terecht kunnen – voor zover ze ressorteren onder de rechtsmacht van een staat van wie de vereiste verklaring werd ontvangen.

1. De mogelijkheid tot het oprichten of aanduiden van een nationaal bevoegde instantie

Bijzonder aan het individueel klachtrechtstelsel van de Discriminatieconventie is dat het expliciet in de mogelijkheid voorziet voor staten die de verklaring hebben afgelegd, om een organisme op te richten of er een aan te wijzen in het kader van de nationale rechtsorde, dat de bevoegdheid zal hebben om petitie in ontvangst te nemen en te onderzoeken (art. 14, lid 2-5). Verplicht zijn ze daartoe evenwel niet. De petitie dienen uit te gaan van personen of groepen van personen die ressorteren onder hun rechtsmacht en die klacht neerleggen tegen een schending van een der in de Conventie gewaarborgde rechten. De staten krij-

gen hier dus de gelegenheid om een speciaal juridisch orgaan voor de behandeling van de gevallen van rassendiscriminatie in het leven te roepen. Het zou slechts als hoogste instantie optreden, nl. als alle andere nationale rechtsmiddelen uitgeput zijn. Een soort nabootsing van het internationale Discriminatiecomité dus, maar op nationaal niveau. Wanneer de indiener van de petitie geen voldoening bekomt¹⁸ bij het in nationaal verband opgerichte organisme, heeft hij het recht om zich binnen zes maanden tot het rassendiscriminatiecomité zelf te wenden. De naam van het organisme wordt neergelegd bij de Secretaris-Generaal van de UNO, die ook jaarlijks afschriften ontvangt van de registers der petitie bijgehouden door deze nationale instanties.

De hoofdzakelijke bedoeling van de opstellers was een tegemoetkoming aan twee uiterste strekkingen, ten einde een grotere consensus rond de ontwerpakte van de Conventie tot stand te brengen¹⁹. Met deze opportunistische oplossing wordt allereerst aan de staten de mogelijkheid geboden, en worden zij er impliciet toe aangespoord, een voldoende gespecialiseerd orgaan, (en in voorkomend geval een aparte procedure) in te zetten voor de behandeling van discriminatiegevallen²⁰. Anderzijds wordt het Raciale Discriminatiecomité door de inschakeling van een nationaal organisme gedeeltelijk ontheven van een aantal tijdrovende aspecten van het vooronderzoek. Deze verlichting van zijn taak is echter relatief, wanneer men in aanmerking neemt dat de klager zich steeds tot het Comité kan wenden nadat het nationaal organisme een beslissing heeft getroffen, ongeacht of het om een afwijzing van de klacht ging dan wel om een uitspraak, na een onderzoek over de grond van de zaak en die de klager geen voldoening schenkt. In vele gevallen zal het erop neerkomen dat de niet voldane klager automatisch een mededeling tot het Internationale Rassendiscriminatiecomité zal richten. Dit Comité zou hierdoor een soort beroepsinstantie worden, dat de beslissingen van het nationaal organisme "überprüft"²¹. In die gevallen waarin dit organisme verplicht was de niet aangepaste wetgeving van zijn land toe te passen, zal het Comité

¹⁸ Bij niet-bevrediging van de klager maar blijkbaar ook bij niet-ontvankelijkheid van de klacht.

¹⁹ De onenigheid betrof een voorstel van Saoedi-Arabië om het petitiericht op nationaal niveau te houden (*UN DOC A/6181*, p. 59).

²⁰ Met het nodige vertragsrisico voor het benadeelde individu. Bepaalde auteurs wensen daarentegen inschakeling van een nationaal organisme verplicht te zien: RICHARDSON, E.R., "Will the rapidly accumulating body of the UN law on racial discrimination truly be effective?", *Interventie op de 64th Annual Meeting of the Am. Society of Int. Law* (N.Y. april 24-26, 1970), in 64-4, *A.J.I.L.*, sept. 1970, p. 111-112. Het instellen van aangepaste nationale procedures wordt ook, zij het in verzwakte vorm, aangeraden in het Ontwerpprogramma van het Decennium voor de strijd tegen het racisme en de rassendiscriminatie. In: *UN DOC A/8805*, Annexe (18 sept. 1972), p. 4.

²¹ KHOL, A., (o.c. noot 3), p. 234-235.

¹⁴ *Convention de Sauvegarde des Droits de l'Homme et des Libertés fondamentales* (y compris le premier Protocole additionnel). (1950-1952), Série des Traités européens (n° 5), Strasbourg.

¹⁵ Gelijkaardig stelsel bij de Europese Conventie (art. 25). Bij het Verdrag over de burgerlijke en politieke rechten maakt het individueel klachtrecht het voorwerp uit van een Facultatief Protocol.

¹⁶ Op een totaal van 67 ratificaties en toetredingen. *UN DOC A/8789*, (12 sept. 1972).

¹⁷ *UN DOC A/8027*, p. 10.

voor een delicate opdracht komen te staan, aangezien het dan aan controle van de nationale rechtsregel moet gaan doen, terwijl het niet eens vermag de beslissing van genoemd organisme ongedaan te maken en zijn eigen uitspraak in de plaats te stellen. Het Comité velt immers een eindbeslissing die het volkenrechtelijk niveau niet overschrijdt en de nationale rechtsorde ongemoeid laat: er worden slechts suggesties en aanbevelingen geuit. Het zijn de nationale autoriteiten zelf die aan de hand van deze aanbevelingen de vroeger door de nationale instantie getroffen beslissingen ongedaan dienen te maken.

2. Ontvankelijkheid van de klacht

Welke particulieren zijn gerechtigd om bij het Comité te klagen?

Het indienen van een "mededeling" is voorbehouden aan personen of groepen van personen, op voorwaarde dat zij ressorteren onder de rechtsorde van de staat tegen wie de klacht gericht is (art. 14, lid 1) en voor zover de staat de verklaring waarin hij de bevoegdheid van het Comité erkent, heeft afgelegd en later niet heeft ingetrokken. Deze personen moeten aanvoeren in eigen hoofde het slachtoffer te zijn van een schending, door de aangeklaagde staat, van een van de rechten verkondigd in de Conventie²².

Zoals in vele moderne individuele klachtrechtstelsels werd hier geopteerd voor het beginsel dat het slachtoffer zelf komt klagen. Een middel om hierbij een grotere druk uit te oefenen op de naleving van de Conventie ware een erkenning geweest van het "Denunziations-" of aanklachtsprincipe waarbij onverschillig wie een vermeende rechtsschending bij de internationale instantie kan aanklagen. Theoretisch is dit aanklachtstelsel gebaseerd op het bewerken van een objectief rechtsherstel, met name van de geschonden verdragsverplichtingen; waar het slachtoffer zelf komt klagen wordt in eigen hoofde het herstel van een subjectieve rechtssfeer nagestreefd, die door de schending van de conventiebepalingen in het gedrang was gekomen²³. Een nadeel van het "Denunziationsstelsel" is echter dat hiermee de particuliere mededeling gemakkelijker om politieke redenen gebruikt en misbruikt kan worden.

Wanneer dient de individuele klacht te worden voorgebracht?

Ingeval de klager geen voldoening heeft bekomen van het bevoegde nationale organisme – in staten waar er een dergelijk organisme werd aangewezen of samengesteld –, zodat daarmee ook de openstaande nationale rechtsmiddelen alle werden uitgeput, dan heeft hij slechts zes maanden tijd om een mededeling tot het

Comité te richten (art. 14, lid 5). Voor rechtsonderhorigen van staten die geen nationaal organisme hebben aangewezen, is in de Conventie geen termijn voor hun klachtneerlegging bepaald.

Het voorwerp van de klacht

In hun "mededelingen" beklagen personen of groepen van personen er zich bij het Comité over, dat zij het slachtoffer zijn geworden van een "schending van een (onverschillig welk) der in de onderhavige Conventie verkondigde rechten" (art. 14, lid 1). In art. 14, lid 6(b), is er echter sprake van de "staat van wie beweerd wordt dat hij een (onverschillig welke) van de beschikkingen van de Conventie heeft geschonden".

Aan het individu wordt de mogelijkheid geboden bij het Comité te klagen over de schending van rechten die hem door de Conventie worden toegekend. Zou het hem nu toegelaten zijn de staat ter verantwoording te roepen over de niet-nakoming van zijn verdragsverplichtingen? Hier stoot men op de scherpe scheiding in het volkenrecht tussen het voorbehouden nationale domein, waartoe ook de bescherming van de rechten van de mens t.o.v. individuele onderdaan behoort (voor zover er niet door middel van een verdrag op een beperkte wijze werd afgeweken door een eenzijdige erkenning vanwege de staat van een internationale controlemogelijkheid) en het internationale domein, waartoe de tussenstaatse controle op de aangegane verbitenissen behoort.

Het blijft de vraag of in dit verband het Comité niet de weg vrij werd gelaten, om wèl verder te gaan dan een loutere vaststelling dat het genot van de erkende rechten van het individu werd verstoord of van bij de aanvang van het van kracht worden van de Conventie onmogelijk bleek. Hierbij kan gedacht worden aan een beoordeling van een gevoerde politiek, waar die niet in overeenstemming zou zijn met de engagementen die de betrokken staat op zich nam, bij het partij worden bij de Conventie; een en ander steeds in verband met het behandelen van een individuele mededeling volgens de voorschriften van art. 14.

Vorm van de voorgebrachte klacht

Ook over de vorm van de mededeling zwijgt de Conventie. In de regel is een petitie evenwel schriftelijk; in uitzonderlijke gevallen wordt ook wel eens een mondeling petitierecht mogelijk gemaakt. Hier zal het Comité dienen uit te maken of het uitsluitend schriftelijke, dan wel ook mondelinge "mededelingen" in behandeling wil nemen, en aan welke vormvereisten beide categorieën zullen moeten voldoen²⁴.

3. Voorafgaande procedure voor het Comité

In de procedure voor het eigenlijke Comité kunnen meerdere fasen of stadia onderscheiden worden. In

²² Hetzelfde geldt voor het F. Protocol bij het Verdrag over de burgerlijke en politieke rechten (art. 1) en voor het Europees Verdrag (art. 25, lid 1).

²³ KHOL, A., (o.c. noot 3), p. 517.

²⁴ SCHWELB, E., (loc. c. noot 6) p. 1043-44. Mondelinge petitievoorziensingen zijn bijv. mogelijk bij het Trustschapsstelsel (KHOL, A., (o.c. noot 3), p. 143).

een eerste fase worden alle ontvangen "mededelingen" van particulariseren aan een voorafgaand onderzoek over de ontvankelijkheid onderworpen. Het Comité zal zich inderdaad niet inlaten met een "mededeling" die tegen een staat gericht is die geen verklaring heeft afgelegd om de bevoegdheid van het Comité ter zake te erkennen; hetzelfde geldt voor naamloze "mededelingen" (art. 14, lid 6).

Ofschoon niet uitdrukkelijk in de Conventie opgenomen zullen bij dit onderzoek ook een aantal algemeen erkende gronden van niet-ontvankelijkheid in aanmerking worden genomen. Zo zal onder meer dienen uitgemaakt te worden of het Comité wel bevoegd is, op grond van het "Geltungsbereich" van de Conventie zelf: of de betrokken staat op het ogenblik van de indiening van de "mededeling" wel partij was bij de Conventie, of de afgelegde verklaring niet werd ingetrokken, of de persoon die wil klacht indienen daartoe wel gerechtigd was, etc. Het lijkt waarschijnlijk dat op dat ogenblik zal onderzocht worden of het recht, waarvan de particulier-klager aanvoert dat het geschonden is, wel degelijk door de Conventie gewaarborgd wordt en of de klacht niet klaarblijkelijk ongegrond is, d.w.z. dat er manifest geen sprake is van een schending van een bij de Conventie beschermd recht. Hierover staat dus niets in de Conventie vermeld. Het gaat echter om een internationaal gangbare praktijk, waarvan mag verwacht worden dat het Comité ze zal volgen.

De mededelingen die na afloop van dit eerste vooronderzoek ontvankelijk blijken te zijn, worden door het Comité op vertrouwelijke wijze ter kennis gebracht van de Verdragsstaat van wie beweerd wordt dat hij een van de beschikkingen van de Conventie heeft geschonden. De identiteit van de betrokken persoon of groep van personen wordt niet kenbaar gemaakt zonder uitdrukkelijke toestemming²⁵. De staat dient dan binnen drie maanden aan het Comité schriftelijk uitleg te verstrekken of verklaringen af te leggen om de zaak op te helderen (art. 14, lid 6, b). Hierbij dient in voorkomend geval aangegeven welke maatregelen werden genomen om de toestand te verhelpen. Op die wijze kan de staat zijn standpunt bekend maken; hij krijgt ook een laatste gelegenheid om zelf op te treden ten bate van de benadeelde klager.

In de daaropvolgende fase gaat het Comité over tot het eigenlijk onderzoek van de individuele mededelingen. Ook nu gaat hieraan een onderzoek vooraf, waarbij aan de hand van het door de staten voorgelegde materiaal wordt uitgemaakt of de betrokken klacht nog verder in behandeling zal gehouden worden, m.a.w. of ze steeds ontvankelijk blijft. Nu zal kunnen nagegaan worden of een aantal vereisten vervuld zijn die ook het voorwerp uitmaakten van het vooronderzoek in de eerste fase van de procedure, wat toen eventueel bij gebrek aan voldoende gegevens niet mo-

gelijk bleek. Ook dit is niet uitdrukkelijk in de Conventie opgenomen. In dit opzicht wordt slechts één bijzondere voorwaarde genoemd: de uitputting van alle interne rechtsmiddelen. Indien blijkt, dat de klager aan deze vereisten niet voldoet, dan kan de klacht niet door het Comité aan een onderzoek over de grond van de zaak worden onderworpen. Hier werd uitdrukkelijk de bestaande interpretatie van deze regel gevolgd. Hij hoeft niet toegepast te worden indien de procedures van het beroep een redelijke termijn te buiten gaan (art. 14, lid 7, a). Het bepalen welke rechtsmiddelen dienen uitgeput te zijn door de klager en het vaststellen of ze dat inderdaad werden is op zichzelf reeds een ingewikkelde aangelegenheid omdat hierbij moet rekening gehouden worden met de bescherming van de meest elementaire belangen van het benadeelde individu²⁶. In de Conventie is geen restrictie opgenomen wat betreft het onderzoeken van zaken die reeds in behandeling zijn bij een andere internationale instantie²⁷.

Het aantal voorwaarden gesteld aan het in overweging nemen van de mededelingen is beperkt gehouden. In beginsel is het Comité dan ook minder vrij het in behandeling nemen restrictief te benaderen – bijvoorbeeld uit politieke overwegingen²⁶.

De tijdspanne waarbinnen een staat zijn antwoord moet laten geworden op de klacht die hem door het Comité ter kennis werd gebracht, is bijzonder kort gehouden, nl. 3 maanden. De Conventietekst vermeldt niet wat het verdere procedureverloop zal zijn indien binnen drie maanden geen antwoord werd ontvangen.

4. Het onderzoek van het feitenmateriaal

De ontvankelijk bevonden klachten worden nu door het Comité aan een onderzoek over de grond van de

²⁵ SCHAFFER, P. & WEISBRODT, D., "Exhaustion of Remedies in the Context of the Racial Discrimination Convention", in II-4, *R.D.H.*, 1969, p. 632-652 en GUINAND, J., "La règle de l'épuisement des voies de recours internes dans le cadre des systèmes internationaux de protection des droits de l'homme", in 4-2, *Rev. belge Dr. int.*, 1968, 471-481.

²⁷ Wel in het F. Protocol bij het Verdrag over de burgerlijke en politieke rechten, art. 5, lid 2, a. Rekening dient gehouden met het relatief snelle karakter van de procedure onder de R.D. Conv. Vgl. van stelsels o.m.: TARDU, M., "Coexistence de procédures universelles et régionales de plainte individuelle dans le domaine des droits de l'homme", in IV 2-3, *Rev. Dr. H.*, juill. 1971, p. 589-625. Zweden erkent de bevoegdheid van het Comité onder het voorbehoud "that the Committee shall not consider any communication from an individual or a group of individuals unless the Committee has ascertained that the same matter is not being examined or has not been examined under another procedure of investigation or settlement" (*UN DOC A/8789*, Annex II, p. 3).

²⁸ Vergelijk, als voorbeeld, met de procedurevoorstellen gedaan door de tweede Subcommissie van de Commissie voor de Rechten van de Mens (Subcommissie voor de voorkoming van discriminatie en de bescherming van minderheden), aangaande de ontvankelijkheid van individuele mededelingen gericht tot de VN, in overeenkomst met de ECO-SOC-Resolutie 1503 (XLVIII). Zie: CASSESE, ANTONIO, (*loc. c. noot 9*) p. 375-397.

²⁵ Over de bescherming van het betrokken individu: SCHWELB, E., (*loc. c. noot 6*), p. 1044.

zaak onderworpen. Daartoe worden alle inlichtingen in aanmerking genomen die werden voorgelegd door de betrokken staat en door de particuliere klager (art. 14, lid 7, a)²⁹. Het gaat hier dus niet om een noodzakelijk uitsluitend schriftelijke procedure³⁰. Wil men het geheel een streng juridisch karakter geven, – het Comité zou dan een soort internationale juridische instantie worden – dan dient het principe van de "fair hearing" gevolgd waarbij de klager het recht krijgt te antwoorden op de uitleg en de verklaringen door de staat aangevoerd en eventueel later vice-versa. Wanneer men lid 6, a, eerste zin, beperkend interpreteert, dan zijn een onderzoek ter plaatse of het aanhoren van getuigen niet toegelaten, in zover men het oproepen van een getuige hetzij door de klager, hetzij door de betrokken staat niet wenst te beschouwen als een door een van de partijen naar voren gebrachte informatie³¹. Het is ook niet vastgelegd of de staat om bijkomende inlichtingen kan verzocht worden.

Ingeval de aangeklaagde staat een nationaal organisme heeft opgericht, rijst hier opnieuw de vraag, in hoeverre het Raciaal Discriminatiecomité, als internationale klachtrechtbank, kan gezien worden als een beroepsinstantie voor de ingerichte bijzondere procedure op nationaal vlak. Dan zou het Comité zijn onderzoek over de grond van de zaak ook kunnen verrichten op basis van het dossier van de zaak voor deze nationale rechtbank en zou het de staat kunnen verzoeken hem dit dossier ter beschikking te stellen.

Over dit alles zal het Comité een beslissing moeten nemen, wanneer het vaststelt op grond van welke bronnen het onderzoek over de grond van de zaak zal gevoerd worden. Het onderzoek van het voorliggende materiaal en de feitenvaststelling die daarop volgt, gebeurt met de bedoeling uit te maken of de rechten die de Conventie erkent, onvoldoende of niet voor het individu gewaarborgd werden, zodat de Conventie werd geschonden. Bij deze vaststelling gaat de sloffase van de individuele klachtrechtprocedure in.

5. De eindfase

Deze eindfase bestaat hierin dat het Comité de suggesties en aanbevelingen waartoe het eventueel heeft

²⁹ Voor het F. Prot. bij het Verdrag over de burgerlijke en de politieke rechten worden alleen schriftelijke inlichtingen in aanmerking genomen (art. 5, lid 1).

³⁰ De verdragstekst voorziet niet expliciet in het oproepen van de petitionair of in de aanwezigheid van een vertegenwoordiger van de aangeklaagde staat. Wat de rapportenbehandeling betreft, kwam het Comité in 1972 terug op zijn vroegere beslissing (1971) de vertegenwoordigers van staten niet uit te nodigen bij het onderzoek van de rapporten (*UN DOC A/8718*, p. 38).

³¹ Het zou niet de bedoeling van de opstellers geweest zijn zover te gaan als de bepalingen van art. 28(a) van de Europese Conventie: "(...) gaat (de Commissie) (...) over tot een contradictoir onderzoek van het verzoekschrift met de vertegenwoordigers van partijen en, indien dit nodig is, tot een enquête (...)". Cfr. ook SCHWELB, E. (*loc. c. noot 6*), p. 1043.

besloten, richt aan de betrokken staat én aan de petitionair (art. 14, lid 7, b)³². Het Comité hoeft zich dus niet te beperken tot de vaststellingen die het gedaan heeft omtrent de feiten en omtrent de schending van het recht. Laat men de gevallen waarin de klacht als ongegrond werd beschouwd, of waarin geen schending van de erkende rechten kon worden waar bevonden, buiten beschouwing, dan wordt van het Comité ook zijn persoonlijke visie verwacht omtrent de wijze waarop de schending kan verholpen worden; dit kan zelfs gebeuren in de meer formele vorm van de "aanbeveling".

Hiermee werden aan het Comité uitgebreide actie-mogelijkheden gelaten. Dit is eigenlijk verrassend als men bedenkt dat de Raciale Discriminatieconventie is opgevat als een universeel internationaal instrument dat zich richt tot landen met onderling totaal verschillende rechtsstelsels. Zulks houdt in dat staten die op het gebied van het recht nogal van elkaar verschillen, dezelfde verplichtingen op zich nemen zonder ooit zeker te kunnen zijn van de reactie van het orgaan, in casu het Comité voor uitbanning van de raciale discriminatie, dat zich zal dienen uit te spreken over mogelijke klachten die tegen deze staten worden gericht.

Het getuigt ook voor de strengheid van het stelsel dat het uiteindelijk onderzoek over de grond van de zaak en de afsluitende uitspraak in handen gegeven is van het Comité zelf. Het is nu zo dat, zelfs op het ogenblik dat het Comité bevoegd zou bevonden zijn voor het behandelen van individuele mededelingen, er in dit orgaan staten, partij bij de Conventie, zullen zitting hebben, die geen verklaring hebben afgelegd en het is zelfs waarschijnlijk dat zij er de meerderheid zullen uitmaken. De staten tegen wie door een particulier klacht wordt neergelegd, worden aldus geoordeeld door staten, medepartij bij de Conventie, doch die niet met dezelfde strengheid tot het nakomen van de daarin opgenomen verplichtingen zijn gehouden, aangezien op hun gedrag slechts controle kan uitgeoefend worden door het in werking brengen van het veel soepelere en meer diplomatiek gekleurde tussenstaatse klachtrecht.

Bijzonder is bovendien nog dat deze aanbevelingen zich niet uitsluitend tot de betrokken staat richten, maar ook tot het individu-klager. Het Comité kan zich hiermee over de nationale autoriteiten heen, tot de onderdanen van deze staten richten, die hierbij zelfs kuaangespoord worden – ter opheffing van de rechtschending waarvan zij het slachtoffer werden –, bepaalde stappen te ondernemen die mogelijk niet passen in de optiek van de schuldig bevonden staat. Ten

³² In het F. Protocol bij het Verdrag over de burgerlijke en de politieke rechten geldt hetzelfde; hier is echter enkel sprake van "vaststellingen" (art. 5, lid 4). In het kader van de Europese Conventie is er de mogelijkheid van een minnelijke schikking waarbij het individu in voorkomend geval een genoegdoening bekommt; de zaak kan ook voor het Hof gebracht worden. Er zijn daarbij ook belangrijke drukkings-mogelijkheden bepaald (art. 28-32).

einde zijn gezag bij de staten niet te verliezen zal het Comité dus verplicht zijn zo omzichtig mogelijk van dit middel gebruik te maken.

Over de aard van de eventuele suggesties en aanbevelingen is in de Conventie niets gespecificeerd. Ze zullen in de eerste plaats betrekking hebben op de in behandeling zijnde zaak, nl. het verhelpen van de rechtschending waarvan sprake is. Elke mogelijkheid om verder te gaan zal evenwel met de grootste voorzichtigheid worden gehanteerd aangezien dit een verkapte controle zou inhouden op de verplichte tweejaarlijkse rapporten der staten, iets wat precies tegen de wensen van de opstellers van deze Conventie ingaat.

Tot besluit is in de Conventie bepaald, dat het Comité in zijn jaarlijks rapport aan de Algemene Vergadering een samenvatting van de "mededelingen" opneemt met, in voorkomend geval, een samenvatting van de uitleg en de verklaringen van de betrokken staten, alsmede van zijn eigen suggesties en aanbevelingen (art. 14, lid 8). Dit rapport komt niet alleen in handen van alle leden van de Verenigde Naties; het wordt ook besproken in de Algemene Vergadering en het wordt bovendien gedrukt en uitgegeven, zodat bijvoorbeeld ook niet-gouvernementele organisaties erover kunnen beschikken. De sanctie der openbaarheid is hier dus duidelijk zwaarder dan voor de tussenstaatse klachtenprocedure³³.

6. Belang van het stelsel

Buiten de mogelijkheid voor de staten in het kader van hun nationale rechtsorde een instantie in het bijzonder met het ontvangen van petitie's in verband met rassendiscriminatie te belasten, vertoont het stelsel weinig oorspronkelijkheid. Met de Europese Conventie tot Bescherming van de Rechten van de Mens, nog steeds uiterst progressief te noemen, werd aangetoond dat een daadwerkelijke bescherming van het individuele slachtoffer mogelijk is. Een dergelijk succes hoeft echter geen onverdeelde positieve gevolgen te hebben voor de Raciale Discriminatieconventie: het kan ook afschrikkend werken voor de regeringen die een te grote efficiëntie van het individuele klachtstelsel licht als een bedreiging zullen zien voor hun eigen vrijheid van optreden³⁴. Een en ander is echter zeer relatief, omdat het onderwerp van de hier behandelde Conventie zo beperkt is en ook zo politiek gebonden.

³³ In tegenstelling tot het F. Protocol bij het Verdrag over de burgerlijke en politieke rechten (art. 5, lid 3: behandeling met gesloten deuren) is in de Conventie niets gezegd over het openbaar of privaat karakter van de onderzoeksbesprekingen. Het Comité besliste in zijn Voorlopig Huishoudelijk Reglement (art. 31) dat zijn zittingen in de regel publiek zijn. Zal hierop een uitzondering gemaakt worden voor de bespreking van een petitie, vooraleer zij vertrouwelijk ter kennis van de betrokken partijstaat wordt gebracht — naar analogie met de besloten regeling van de behandeling van klachten van staten (artt. 68 e.v. van het V.H. Regl.)?

³⁴ KHOL, A., (o.c. noot 3), p. 611. Over de werkzaamheid van het Europese stelsel, *id.*, p. 267-386.

Het stelsel is theoretisch relatief efficiënt — rekening gehouden met de terughoudendheid van de gemeenschap van de Verenigde Naties waar het rechten van de mens betreft. De onderzoeksmogelijkheden zijn enigszins beperkt maar het Comité kan zelfstandig tot een eindbeslissing komen. De procedure heeft in dit opzicht een quasi-juridisch karakter. Niettemin blijft de eindbeslissing van het Comité slechts een aanbeveling en moet men rekenen op de druk van de Algemene Vergadering of op de gewekte beroering bij de internationale opinie om de staten ertoe te bewegen de uitspraak van het Comité te volgen. De vaagheid waarmee de procedure-regelingen in de Conventie zijn omschreven heeft voor- en nadelen. Algemeen kan echter worden aangenomen dat het Comité hiermee een bepaalde vrijheid verwerft, die mogelijk in het belang van het individu kan worden aangewend (vooral wat betreft de ontvankelijkheid van de klacht, de rechten op verdediging van het individu, etc.).

Globaal gesproken heeft men te doen met een behoorlijk vlugge procedure — gerekend met de gemiddelde behandelingsduur in internationale instanties. Enkele kleine verbeteringen zouden echter de aannemingswaarschijnlijkheid kunnen verhogen. Hierbij wordt gedacht aan een beperking van het risico voor de betrokken staat om in het Comité geen begrip te vinden voor de lokale of regionale situaties en opvattingen op het gebied van recht en wetgeving (dit zou kunnen gebeuren door toevoeging van een ad hoc judge, door het invoeren van een raadpleging van experts, of door het inrichten van regionaal gespecialiseerde subsidiaire afdelingen van het Comité zelf). Ook zou een betere verhouding moeten gezocht worden voor het blootstaan aan internationale druk tussen de staten, partij bij de Conventie, die het individuele klachtrecht wél bijtreden, en de andere.

7. Het klachtrecht voor particulieren als deelmechanisme in het implementatiesysteem van de Conventie

Het garantiestelsel waarin de Conventie voorziet, is autonoom opgevat. Het permanente Comité, waarvan de 18 leden ten individuen titel door de verdragsstaten worden verkozen, treedt zelfstandig op — tegenover de politieke organen van de VN, maar ook tegenover de organen die zich in het bijzonder met de promotie en de bescherming van de rechten van de mens inlaten³⁵, gezien de duidelijke terughoudendheid van dit eigen VN-mechanisme (ECOSOC, Commissie voor de Rechten van de Mens, Subcommissie voor de voorkoming van discriminatie en de bescherming van minderheden) geen slechte zaak. Het Comité brengt jaarlijks verslag over zijn activiteiten uit aan de Algemene Vergadering, zodat publiek kritiek op zijn optreden

³⁵ Vgl. met de beschikkingen van het Verdrag over de burgerlijke en de politieke rechten, waar het Comité, verkozen door de Verdragsstaten, jaarlijks rapporteert aan de A.V. door tussenkomst van de Econ. en Soc. Raad (art. 45); ook bij de behandeling van de rapporten der staten kan de Econ. en Soc. Raad ingeschakeld worden (art. 40, lid 4).

mogelijk wordt. Het is echter in eerste instantie het orgaan van de verdragsstaten, opgericht om de naleving van de Conventie te waarborgen, waarbij nochtans niet werd afgezien van de administratieve voordelen die de VN-moederorganisatie te bieden heeft.

Het valt op dat het Comité zich juist in zijn functie van adviseur bij de VN-organen bevoegd voor de niet-autoritaire gebieden, het meest heeft kunnen engageren voor de opsporing en de veroordeling van gevallen van discriminatie.

Het implementatiemechanisme in zijn geheel heeft twee hoofdfuncties: allereerst de controlefunctie op de uitvoering van de conventiebepalingen en op de vorderingen hierbij gemaakt. Daarbij komt een semi-juridische opdracht, nl. aan staten en individuen de mogelijkheid tot verweer bieden tegen het niet-nakomen van aangegane verplichtingen en de schending van erkende rechten. Het Comité moet als implementatieorgaan nochtans te werk gaan met nogal bescheiden middelen. Geen enkele van zijn uitspraken heeft een dwingend karakter; men is aangewezen op de druk van regeringen of van de internationale openbare mening om de nalatige staten tot aanneming van de gedane aanbevelingen aan te zetten. Het Comité wordt er in de Conventietekst niet toe aangespoord belangrijke initiatieven te nemen – laat staan dat binnen afzienbare tijd voldoende regeringen bereid zouden gevonden worden om het Comité zelf te machtigen eigenhandig gevallen van discriminatie of van niet-naleving van de Conventie op te sporen en erover uitspraak te doen – de behandeling der rapporten terzijde gelaten.

Het stelsel zou echter wel op korte termijn tot een doelmatiger functioneren kunnen gebracht worden door een grotere interactie tussen de verschillende technieken, in de eerste plaats wat het aangevoerde informatiemateriaal betreft. Ook bij het uitwerken van steekhoudende "fact-finding"-technieken waar het ging om het vaststellen van toestanden die een schending van mensenrechten inhouden, werd meermaals gewezen op de noodzaak van een individueel onderzoek van ontvangen mededelingen of klachten³⁶. Het in overweging nemen van klachten van particulieren, moet ook voor de andere deeltechnieken van het globale implementatiemechanisme een meer ingrijpende controle op het gedrag der staten mogelijk maken.

III. NABESCHOUWINGEN

Van de zijde van de VN-organisatie zelf, was tot op heden slechts van een ingrijpend "optreden" sprake (te verstaan: nadrukkelijke veroordeling, onderzoek, in overweging nemen van klachten uitgaande van particulieren), waar het ging om conflicten of gebieden waarvan de UNO-betrokkenheid reeds was erkend op het niveau van de internationale politiek. Ik noem, onder de meest opvallende, de nog steeds niet-onaf-

hankelijke gebieden, zuidelijk Afrika, het Midden-Oosten. De problemen die er zich voordoen, hebben nagenoeg alle ook iets te maken met discriminatie, zoals die wordt verstaan in de hier besproken Conventie. Daarbij stel ik vast dat de bestrijding van rassendiscriminatie zich in de UNO-praktijk der rechten van de mens op een hoger niveau van internationale betrokkenheid situeert. Hiervan getuigen ook de recente besluiten van de Algemene Vergadering en de Economische en Sociale Raad. De materie wordt in de Organisatie van zulk belang geoordeeld, dat de staten die nog geen partij werden bij de Conventie, uitdrukkelijk werden verzocht rechtstreeks aan de Algemene Vergadering te rapporteren over het proces van de bekrachtiging alsmede over de "voorlopige maatregelen die de staten zouden genomen hebben om zich nauwgezet te richten naar de beginselen van de Verklaring en de Conventie"³⁷.

De algemene instemming der staten omtrent het discriminatieverbod – waarover ik het reeds in de inleiding heb gehad – stoelt op een veel bredere basis dan de vrees voor een herhaling van het uitroeingsdrama waarvan de joodse bevolking vóór en tijdens de Tweede Wereldoorlog het slachtoffer werd. De houding van de wereldgemeenschap vond ook vorm in het dekolonisatieproces, waarbij nog steeds de militante opstelling van de nieuwe staten richtinggevend is. Niet zonder reden overigens. Het trauma van de koloniale uitbuiting blijft voortleven in de tegenstelling tussen arme en rijke landen. Van landen met een uitgesproken niet-blanke bevolking kan alleen Japan zich bij de rijken rekenen. In andere gebieden, waar wel een ontwikkelde economie is, N.-Amerika inclusief, zijn rassendiscriminatie en xenofobie het probleem van de vreemde arbeiders, of van de – al dan niet vrijwillig – geïmigreerden uit vroegere koloniale gebieden. Een rassenvraagstuk is bijna altijd tegelijk een sociaal vraagstuk³⁸.

De werkzaamheden van het Rassendiscriminatiecomité met betrekking tot de niet-autonome gebieden tonen aan dat het zeer goed in staat is discriminatiegevallen op te sporen. Uit de voorzichtige formuleringen van het opgemaakte verslag aan de Algemene Vergadering kan toch zeer duidelijk afgeleid worden dat er in deze gebieden opvallende discriminatietoestanden voorkomen, waarvan de inheemse bevolking het slachtoffer is, o.m. wat de tewerkstelling betreft. Er is maar weinig reden om aan te nemen dat deze discriminatie gedoemd is te verdwijnen met het louter opheffen van de afhankelijkheid! Het engagement van alle autonome staten is onontbeerlijk. Het behandelen van individuele klachten, naast de rapporten der staten, kan een directer toezicht op de regeringspolitieken mogelijk maken. Maar nog altijd wordt men hier

³⁷ Gen. Ass. Res. 2783 (XXVI) (6 dec. 1971) met verwijzing naar ECO-SOC Res. 1588 (L) (21 mei 1971).

³⁸ Zie ook PREISWERK, R., "Race and Colour in International Relations", in *Yrb. World Affairs*, 1970, 54-87.

geconfronteerd met de terughoudendheid van de staten als leden van de internationale gemeenschap.

Bij de behandeling van de ingestuurde rapporten en van de rapporten en petitieën voor advies overgezonden door de UNO-organen die bevoegd zijn voor de niet-onafhankelijke gebieden, is gebleken dat het wel degelijk mogelijk is een daadwerkelijk – hoewel vooralsnog bescheiden – toezicht op de naleving van de Conventie te organiseren. Het Comité is beslist geneigd zelf initiatieven te nemen. Met speciale verwijzing naar artikel 3 van de Conventie werd de partijstaten aanbevolen in hun rapport "inlichtingen te verstrekken over hun diplomatieke, economische en andere betrekkingen met de racistische regimes in zuidelijk Afrika"³⁹. Ook tekende zich een praktijk af die zeker in de richting gaat van een consequente opsporing van de discriminatietoestanden: de Comitéleden worden vrij gelaten inlichtingen aan te wenden waarover zij als experts zouden beschikken⁴⁰; in het kader van art. 9 besloot het Comité, gerapporteerde discriminatiegevallen op het grondgebied van een rapporterende verdragsstaat, maar bedreven door een niet-verdragsstaat rechtstreeks onder de aandacht te brengen van de Algemene Vergadering⁴¹. Moeilijkheden blijken hoofdzakelijk te liggen in de veelheid van informatie, rapporten en dergelijke waar het Comité mee te maken heeft. In het Comité zelf gingen reeds stemmen op voor het uitbouwen van efficiëntere werkmethodes. Tegelijk zou echter nu reeds, in het vooruitzicht van de klachtenbehandeling een evenwichtig samengaan moeten voorbereid worden van de promotie- en toezichtopdrachten, waar het Comité zich nu hoofdzakelijk mee bezighoudt aan de ene kant, en zijn semi-juridische functies, zijnde het in overweging nemen van klachten, anderzijds.

In de houding van de Organisatie der VN konden in de laatste jaren geen ingrijpende vernieuwingen worden genoteerd, wat de vaststelling of de bestrijding van discriminatietoestanden betreft⁴² – zij het dan dat na lange jaren procedureregelingen werden opgesteld voor de behandeling van klachten van individuen in

³⁹ UN DOC A/8718 p. 40. Art. 3 van de Conventie: Les Etats parties condamnent spécialement la ségrégation raciale et l'apartheid et s'engagent à prévenir, à interdire et à éliminer sur les territoires relevant de leur juridiction toutes les pratiques de cette nature.

⁴⁰ UN DOC A/8718, p. 11.

⁴¹ UN DOC A/8418, p. 38-39, waarin de aandacht van de A.V. wordt gevraagd voor de toestand in de Panamese kanaalzone en de Golanhoogten, waarover resp. door Panama en Syrië werd gerapporteerd, omdat deze deelgebieden onder de effectieve gezagsuitoefening staan van een niet-partijstaat bij de Conventie, namelijk resp. de USA en Israël.

⁴² Er is een Conventie voor de uitbanning en de betuiging van de misdaad van apartheid in voorbereiding (punt 50 d) op de dagorde van de 27e Algemene Vergadering en A/RES. 2922 (XXVII) (21 nov. 1972). Op deze laatste Algemene Vergadering werd ook een resolutie aangenomen in verband met de discriminatie tegenover vreemde arbeiders (A/Res 2920 (XXVII) (15 nov. 1972)).

het kader van de Commissie voor de rechten van de mens waar het gaat om vormen van ernstige en systematische schendingen van mensenrechten en fundamentele vrijheden⁴³. In het algemeen overweegt de tendens een beroep te doen op het vrijwillig engagement der afzonderlijke staten. De voorkeur gaat uit naar de aanneming van meerdere conventies. Dit komt ook tot uiting in het voorlopig ontwerpprogramma van het Decennium voor actie tot bestrijding van het racisme en de rassendiscriminatie. Het bevat bijvoorbeeld geen uitgesproken aansporing tot de regeringen om de "verklaring" af te leggen, die uiteindelijk het Comité moet bevoegd maken voor het in overweging nemen van klachten van particulieren⁴⁴.

De internationale gemeenschap heeft het verbod tot rassendiscriminatie – onder verschillende motiveringen – algemeen erkend. Uiteindelijk dienen alle staten de Conventie te ratificeren. In de huidige strekking zullen nochtans nieuwe conventies worden opgesteld, en, zoals andere bestaande instrumenten die hetzelfde domein raken, van kracht worden. Men zal nieuwe garantieorganen oprichten. Hierbij kan men meer waarborgen aan het individu bieden, maar tegelijkertijd verhoogt het potentieel dubbel gebruik, en vermeerdert het risico op meervoudige interpretatie van erkende rechten en van aangenomen toezichtsbevoegdheden, zonder dat de reeds bestaande organen ontlast worden. Een harmonische combinatie van de verschillende promotie-, beschermings- en controletechnieken van één zelfde orgaan dringt zich op. Doch daarbij zou ik voorstellen het Decennium ten nutte te maken om gelijktijdig aan een evenwicht te bouwen tussen de opdrachten van het bestaande Comité voor de uitbanning van de rassendiscriminatie en van nieuw te installeren organen die ook op hetzelfde terrein bevoegd zijn – zoals bijvoorbeeld het Comité voor de rechten van de mens in het Verdrag over de burgerlijke en de politieke rechten.

Zolang mensenrechten niet langs een werkelijk objectieve weg op internationaal niveau voor het individu kunnen gewaarborgd worden, lijkt het mij, gezien de historische praktijk, verkieslijk voor de globale bescherming en bevordering van deze rechten, toch de Algemene Vergadering, in haar hoedanigheid van politiek en universeel opgevat orgaan – een belangrijke rol toebedeeld te houden. Dit juist vanwege de nauwe band tussen staats- en maatschappijstructuren en de erkenning van genoemde rechten.

A. REGOUT
Navorser Centrum
UNO-Recht – V.U.B.

⁴³ Bedoeld is de geleidelijke uitwerking van ECOSOC Res. 1503 (XLVIII) door de tweede Subcommissie voor de voorkoming van discriminatie en de bescherming van minderheden (E/CN. 4/Sub. 2 Res. 1-XXIV en Res. 2-XXIV).

⁴⁴ In UN DOC A/8805 Annexe p. 1-10 en A/RES/2919 (XXVII) (16 nov. 1972).

RECHTSpraak

HOF VAN CASSATIE

3e KAMER – 23 OKTOBER 1974

Voorzitter-verslaggever: de h. de Vreese

Advocaat-generaal: de h. Lenaerts

Advocaat: mr. A. Houtekier

Vonnissen en arresten—Kwalificatie die de rechter aan zijn beslissing geeft—Beslissing die geacht wordt op tegenspraak te zijn gewezen.

De hoedanigheid van op tegenspraak of bij verstek gewezen beslissing van de vonnissen en arresten vloeit uit hun eigen bestanddelen voort, zonder dat de gerechten welke ze uitspreken, de macht hebben het wettelijke karakter ervan te wijzigen.

De partij die beweert dat de bestreden beslissing in werkelijkheid bij verstek gewezen werd, kan niet benadeeld worden door de verklaring in die beslissing dat ze geacht wordt op tegenspraak te zijn gewezen.

De Grim t/ Ontvanger der Directe Belastingen e.a.

Gelet op het bestreden arrest, op 3 november 1972 door het Hof van beroep te Gent gewezen;

Over het middel afgeleid uit de schending van de artikelen 440, lid 2, 728, lid 1, 751, 1°, lid 2, en 2°, lid 2, 860, 861, 1042 van het Gerechtelijk Wetboek, 97 van de Grondwet en van het algemeen rechtsbeginsel van de eerbied voor de rechten van de verdediging,

doordat het arrest, dat geacht wordt op tegenspraak te zijn gewezen, het hoger beroep van eiseres verwerpt om de reden dat uit de stukken blijkt: "1° dat de Rechtbank van eerste aanleg te Brugge, bij vonnis van 23 november 1967, aan appellante (thans eiseres) op 29 december 1967 betekend, het verzet van appellante tegen het uitvoerend beslag dat de geïntimeerden (thans de verweerders) op 12 mei 1966 op haar goederen hadden gelegd met het oog op de invordering van 67.431 frank personen- en bedrijfsbelasting alsmede nalatigheidsinteressen, ongegrond verklaard heeft; 2° dat appellante bij gerechtsdeurwaardersexploot van 23 februari 1968 hoger beroep tegen dit vonnis heeft ingesteld; 3° dat appellante die geen conclusie genomen heeft, bij gerechtsbrief van 25 augustus 1972 verwittigd werd dat de zaak voor uitspraak vastgesteld was op de terechtzitting van het Hof van beroep op 6 oktober 1972 te 9.30 uur, met de mededeling dat de uitspraak zelfs in haar afwezigheid geacht zal worden op tegenspraak te zijn gewezen; 4° dat deze gerechtsbrief op 30 augustus 1972 aan appellante besteld geworden is; dat appellante noch persoonlijk, noch bij advocaat ter zitting van 6 oktober 1972 verschenen is en Mr. Cornelis namens de geïntimeerden gevraagd heeft dat uitspraak zou gedaan worden zoals bepaald bij artikel 751 van het Gerechtelijk Wetboek; dat appellante geen enkele concrete grief tegen het beroepen vonnis ingebracht heeft; dat zij geen enkel bewijs overlegt waaruit blijkt dat zij eigenares is van de inbeslaggenomen goederen";

terwijl 1) in het op 31 mei 1966 door gerechtsdeurwaarder André Kesteloot te Brugge namens eiseres bete-

kende gedinginleidend exploit, in het op 23 februari 1968 door gerechtsdeurwaarder Aloïs Scharpé namens eiseres betekende exploit van hoger beroep en in de op 31 mei 1972 namens de verweerders ter griffie van het hof van beroep neergelegde vraag tot bepaling van rechtsdag, telkens Mr. Ignace Van de Voorde, advocaat te Brugge, Beenhouwersstraat 25, als raadsman van eiseres vermeld was en het hof van beroep derhalve bij niet-verschijning van eiseres en van haar raadsman, geen op tegenspraak geacht gewezen arrest mocht uitspreken dan nadat ook deze raadsman door de griffier van de vaststelling van de rechtsdag op 6 oktober 1972 door enkele kennisgeving was verwittigd geworden (schending van de artikelen 440, lid 2, 728, lid 1, 751, 1°, lid 2, en 2°, lid 2, 860, 861 en 1042 van het Gerechtelijk Wetboek), 2) de raadsman van eiseres van deze vaststelling van rechtsdag op 6 oktober 1972 door de griffier van het hof van beroep niet bij enkele kennisgeving verwittigd geworden is en in elk geval het vervullen van deze pleegvorm noch door de stukken van het dossier van rechtspleging, noch door het arrest vastgesteld is, zodat het grondwettelijke toezicht op de regelmatigheid van de procedure niet kan uitgeoefend worden en de rechten van de verdediging geschonden zijn (schending van alle ingeroepen bepalingen en van voormeld algemeen rechtsbeginsel);

Overwegende dat de hoedanigheid van op tegenspraak of bij verstek gewezen beslissing van de vonnissen en arresten uit hun eigen bestanddelen voortvloeit, zonder dat de gerechten welke ze uitspreken de macht hebben het wettelijke karakter ervan te wijzigen;

Dat, indien het arrest in werkelijkheid bij verstek werd gewezen, de mogelijkheid tot verzet niet werd aangetast door de verkeerde kwalificatie luidens welke het op tegenspraak werd gewezen;

Overwegende, mitsdien, dat de verklaring in het bestreden arrest, dat het geacht wordt op tegenspraak te zijn gewezen, eiseres niet kan benadelen;

Dat het middel bij gebrek aan belang niet ontvanke-lijk is;

Om die redenen,

Verwerpt de voorziening;

Veroordeelt eiseres in de kosten.

NOOT—Zie o.m. Cass., 26 mei 1955, *R.W.*, 1955-56, 1078; Cass., 17 september 1964, *R.W.*, 1964-65, 2007 (verklaring over de aanleg); voetnoot 1 in *Pas.*, 1969, I, 162, onder Cass., 11 oktober 1968; Rb. Brussel, 14 april 1964, *J.T.*, 1965, 563, en nr. I van de noot van J.J. BOELS onder dit vonnis; Kh. Sint-Niklaas, 31 maart 1970, *R.W.*, 1972-73, 1730, nr. 85.

HOF VAN BEROEP TE BRUSSEL

8e KAMER – 29 OKTOBER 1974

Voorzitter: de h. Verwilghen

Raadsheren: de hh. Pire en Dieudonné

Advocaten: mrs. L. Van Orshoven en P. Van den Neucken

Onrechtmatige daad—Fout—Begrip.

Nu het in de gegeven omstandigheden gebruikelijk is dat bezoekers 's avonds door de achterdeur binnenkomen, is het een fout een laag tussen de zijgevel van het huis en een ander gebouw aangebrachte waslijn die dwars over de door de bezoeker te volgen weg hangt, niet bij het vallen van de duisternis weg te nemen.

Taymans-Cockaerts t/ Dewaele-Taymans

Gezien, in behoorlijke vorm overgelegd, de door de wet vereiste proceshandelingen ;

Overwegende dat het hoger beroep, regelmatig naar vorm en termijn, ontvankelijk is ;

Overwegende dat de vordering van appellanten ertoe strekt herstel te bekomen van de schade opgelopen op 2 februari 1971, te Overijse, op het erf van geïntimeerden doordat appellante bij duisternis tegen een ijzeren draad liep die aldaar gespannen was om de was te drogen te hangen ;

Overwegende dat die draad geplaatst was tussen de zijgevel van het huis en een ander gebouw, dwars over de weg die moest gevolgd worden om van de straat de achterdeur van het huis te bereiken en op zeer kleine hoogte, zodat iedere bezoeker er noodzakelijk moest tegen lopen ;

Overwegende dat die draad onzichtbaar was gezien de duisternis ;

Dat appellante het recht had voormelde weg te volgen ;

Dat het trouwens gebruikelijk is dat de bezoekers van een huis zoals dat van geïntimeerden, langs de achterdeur binnenkomen ;

Overwegende dat tweede geïntimeerde Cockaerts Nelly een fout beging doordat zij de draad die zij te laag geplaatst of gespannen had niet wegnam bij duisternis ; dat zij de gevolgen ervan had moeten voorzien ;

Overwegende dat het niet bewezen is, in het tegendeel ondenkbaar, dat eerste appellante zich aan die hindernis bij duisternis zou hebben kunnen verwachten ; dat geen enkele fout te haren laste kan weerhouden worden ;

Overwegende dat de draad niet gebrekkig was, alhoewel hij door zijn plaatsing, bij duisternis, schade kon berokkenen ; dat de plaatsing niet slecht of abnormaal was, maar dat het een fout was de aldus geplaatste draad niet weg te nemen bij duisternis ;

Overwegende dat het gerechtvaardigd voorkomt een provisie van 20.000 frank aan eerste appellante en van 1 frank aan tweede appellant toe te kennen en een deskundige met een geneeskundig onderzoek te belasten ;
(...)

NOOT—Zie hierna het hervormde vonnis van Rb. Brussel, 3 januari 1973.

**BURGERLIJKE RECHTBANK
TE BRUSSEL**

12e KAMER — 3 JANUARI 1973

Voorzitter : de h. Tollebeek

Rechters : mevr. Lamberty en de h. Verougstraete

Advocaten : mrs. C. Van Avermaet loco L. Van Orshoven en P. Van den Neucker

Onrechtmatige daad—Fout—Begrip.

Eiseres, die om 's avonds gedaagden een bezoek te brengen door de achterdeur wilde binnenkomen, liep in de duisternis tegen een waslijn die laag tussen de zijgevel en een ander gebouw aangebracht was.

Het is geen fout een waslijn op zijn eigen erf te spannen en het is te betwijfelen of een normaal voorzichtig mens die lijn telkens bij het vallen van de duisternis zou wegnemen.

Dewaele-Taymans t/ Taymans-Cockaerts

Overwegende dat de vordering, ingesteld op grond van artikelen 1382 en 1383 van het Burgerlijk Wetboek en op grond van artikel 1384 lid 1 van het Burgerlijk Wetboek, tegen de twee verweerders strekt tot de betaling te provisionelen titel van een bedrag van 30.000 frank aan eerste aanlegster en een bedrag van 30.000 frank aan tweede aanlegger, en de aanstelling van een wetsdokter-deskundige ;

Overwegende dat de feiten die aanleiding gaven tot de schade, waarvan de vergoeding wordt gevorderd, de volgende zijn :

Aanlegster bracht op 2 februari 1971, omstreeks 19 uur 30 een bezoek aan verweerders die woonachtig zijn in een landelijke buurt van Overijse ;

Toen zij rond deze woning liep om langs de achterdeur binnen te gaan, kwam zij met de mond terecht tegen één van de ijzeren draden die eerste verweester had gespannen tussen de woning en de stallingen om het linnen te drogen. Hierdoor werd aanlegster achteruit op de grond geslingerd en viel met het hoofd op de betonstenen, waardoor zij een hersenschudding opliep ;

Overwegende dat aanleggers dienen te bewijzen in het kader van de artikelen 1382 en 1383 van het Burgerlijk Wetboek dat eerste verweester een fout zou hebben begaan ;

Dat het geen fout kan zijn een wasdraad te spannen op zijn eigen erf ; dat er twijfel over bestaat of een normaal voorzichtig persoon deze draad telkens bij het vallen van de duisternis zou weghalen ; dat dit evenmin schijnt te stroken met de plaatselijke gebruiken ;

Dat de uit deze feiten ontstane schade niet voorzienbaar was, daar alleen maar personen die de plaatsen goed kenden de achteringang gebruikten, en deze personen normaal zouden rekening houden met de aanwezigheid van ijzeren draden op een plaats waar gewoonlijk het linnen werd gedroogd ;

Dat het slachtoffer weliswaar geen verwijt kan treffen omdat zij de achterdeur en niet de voordeur heeft gebruikt ; dat zij echter, zo zij zich in de duisternis met de nodige voorzichtigheid had voortbewogen, niet dergelijke schade had opgelopen ;

Overwegende tenslotte dat de wasdraden op zichzelf niet gebrekkig waren, en dat evenmin vaststaat dat zij zich op een abnormale plaats bevonden, zodat verweerders evenmin aansprakelijk zijn op grond van artikel 1384 lid 1 van het Burgerlijk Wetboek ;

Om die redenen (...)

Verklaart de vordering ontvankelijk, maar ongegrond ;

NOOT—Zie in dit nummer het arrest van Hof Brussel, 29 oktober 1974, dat vorenstaand vonnis hervormt.

CORRECTIONELE RECHTBANK
TE ANTWERPEN

12e-BIS KAMER — 27 JUNI 1974

Voorzitter : de h. J. Van Nuffel

Openbaar ministerie : de h. F. Van de Velde

Advocaten : mrs. Erkens en Lens

Geneeskunst—Onwettige uitoefening—Acupunctuur.

Met de bewoordingen van art. 2, § 1, van het K.B. van 10 november 1967, waarin wordt bepaald wat als onwettige uitoefening van de geneeskunde wordt beschouwd, heeft de wetgever de ruimste omschrijving gezocht om het monopolie van het medisch korps te bevestigen.

De acupunctuur die, zoals beklagde ze omschrijft en heeft toegepast, een ziektebehandeling is die bestaat in puncties met naalden op welbepaalde plaatsen van de huid in functie van de stoornissen van de patiënt, en zijn onderzoek op de wijze van het verre Oosten, maakt een onwettige uitoefening van de geneeskunde uit.

Struelens

(...)

A. wat betreft eerste beklagde

Overwegende dat uit het onderzoek gebleken is, en trouwens niet wordt betwist, dat eerste beklagde in de betrokken periode gewoonlijk (nl. veelvuldig en beroeps-halve) de handelingen stelde die tot de acupunctuur behoren, zonder houder te zijn van het wettelijk diploma van doctor in de genees- heel- en verloskunde ;

Overwegende dat dient onderzocht of de door eerste beklagde toegepaste acupunctuur (waarover de rechtbank geen waardeoordeel uitspreekt) een onwettige uitoefening van de geneeskunde, zoals omschreven in het K.B. van 10 november 1967, uitmaakt ;

Overwegende dat beklagde betoogt dat de acupunctuur op principes steunt die vreemd zijn aan de westerse denkpatronen ; dat de gezondheid wordt beschouwd als resultante van het evenwicht van de omloop van energie in het menselijk lichaam doorheen onzichtbare kanalen, terwijl onevenwicht tot ziekte en dood leidt ;

dat niet slechts het zieke orgaan dient verzorgd, maar ook de andere, die er de goede werking van verzekeren ; dat heel deze Chinese therapie slechts beoogt het bio-energetisch evenwicht in het organisme te herstellen ; dat de normen van ons strafrecht, dat alleen de westerse geneeskunde kent en alleen deze kan willen beschermen, niet toepasselijk zijn op de acupunctuurdiscipline die niets gemeen heeft met de westerse geneeskunde ;

Overwegende dat voorzeker de beginselen van de acupunctuur en de ermee samenhangende natuurwetten en krachten vreemd zijn aan de gevestigde westerse geneeskunde ; dat evenwel, volgens de bepaling zelf van Dr. Antoniotti, waar beklagde zich op beroept, de acupunctuur een heelkunde (thérapeutique) is die bestaat uit puncties met naalden op welbepaalde plaatsen van de huid, in functie van de stoornissen die de patiënt vertoont en zijn onderzoek op de wijze van het verre Oosten ;

Overwegende dat eerste beklagde, tijdens het onderzoek, zijn behandeling (volgens hem slechts toegepast bij patiënten die er baat bij konden vinden) beschreef als : voelen van de polsslag ; soms lokalisatie van zoge-

naamd letsel ; aanbrengen van de nodige naalden ;

Overwegende dat, naar de bewoordingen van art. 2, § 1, van het K.B. van 10 november 1967, als onwettige uitoefening van de geneeskunde wordt beschouwd het gewoonlijk verrichten (...) van elke handeling die tot doel heeft of wordt voorgesteld tot doel te hebben, bij een menselijk wezen, hetzij het onderzoeken van de gezondheidstoestand, hetzij het opsporen van ziekten en gebrekkigheden, hetzij het stellen van de diagnose, het instellen of uitvoeren van een behandeling van een fysische of psychische, werkelijke of vermeende pathologische toestand, hetzij de inenting ;

Overwegende dat de wetgever, die hierbij de bescherming van de bevolking beoogde, bij bovenvermelde bepaling, klaarblijkelijk de ruimste omschrijving heeft gezocht om het monopolie van het medisch korps op de uitoefening van de geneeskunde te bevestigen ; dat b.v., waar voorheen de rechtspraak (Hof Gent, 2 februari 1965, R.W., 1964-65, 1262 ; Corr. Aarlen, 19 mei 1967, Rev. dr. pénal, 1966-67, 1072) de chiropraxie in sommige toepassingen als geen uitoefenen van de geneeskunde beschouwde, thans rechtsleer (Ryckmans en Meert, *Les droits et les obligations des médecins*, 2e ed.-1971, tome II, p. 391) en rechtspraak (Corr. Brussel, 3 mei 1969, Bull. INAMI, 1969, 251 ; Hof Brussel, 18 november 1971, Rev. dr. pénal, 1971-72, 760) van oordeel zijn dat deze praktijk valt onder de onwettige uitoefening van de geneeskunde, gezien de bepaling in het K.B. van 10 november 1967 ;

Overwegende dat ook de acupunctuur, zoals hierboven omschreven, en door eerste beklagde toegepast, volgens de gebruikte bewoordingen zelf en gezien de praktijken die ermede worden aangeduid, valt onder toepassing van het K.B. en een onwettige uitoefening van de geneeskunde uitmaakt ; (R. Grosemans, "Considérations sur l'exercice illégal de l'art de guérir", Rev. dr. pénal, 1954-55, 176 ; F. Golléty, "L'exercice illégal de la médecine", Sirey, 1957, Chron., p. 13 ; Ryckmans en Meert, op. cit. tome II, p. 392 ; H. Anrys, *Les professions médicales et paramédicales dans le marché commun*, éd. Larcier 1971, p. 77 ; Cass. fr., 18 december 1957, D., 1958, 70 ; Cass. fr., 8 maart 1961, Bull. des arrêts, 1961, 286 ; Corr. Seine, 25 november 1953, D. 1953, 728 ; anders : Trib. gr. inst. Versailles, 22 november 1972 ; id. Cherbourg, 19 december 1971, in het dossier van eerste beklagde) ;

Overwegende dat het feit dat de techniek van de acupunctuur niet gedoceerd wordt aan de Belgische universiteiten ter zake zonder belang is, daar het wettelijk monopolie, binnen de termen van het K.B. van 10 november 1967, geen beperking kent (Hof Brussel, 18 november 1971, Rev. dr. pénal, 1971-72, 762) ;

Overwegende dat de feiten aldus bewezen zijn.

B. wat betreft tweede beklagde

Overwegende dat niet afdoende bewezen is dat tweede beklagde zich schuldig, maakte aan de ten laste gelde feiten ; (...)

NOOT—Zoals de strafrechter het zelf zeer uitdrukkelijk affirmeerde, houdt het vonnis geen waardeoordeel in over de acupunctuur als dusdanig en dus evenmin een veroordeling ervan. De enige vraag die in het gegeven geval — en terecht — aan de orde komt is of acupunctuur als geneeskunde dient beschouwd en derhalve al dan niet door personen die het wet-

telijk monopolie op de uitoefening van de geneeskunde niet bezitten straffeloos mag worden beoefend. De strafrechter is van oordeel dat acupunctuur als uitoefening van de geneeskunde dient gekwalificeerd en veroordeeld dan ook de voorgeleide sportleraar voor onwettige uitoefening van de geneeskunde tot de (minimum)straf van vijfhonderd frank geldboete. Terecht?

In de Belgische gezondheidswetgeving wordt de beoefening van de geneeskunst in monopolie aan de beoefenaars van de geneeskunst toegekend (K.B. nr. 78 van 10 november 1967). De geneesheren krijgen van deze geneeskunst de grootste sector in monopolie toegewezen, m.n. de beoefening van de geneeskunde. Niemand, behalve de geneesheren (en dan moeten ze bovendien nog wettelijk gediplomeerd zijn, hun diploma hebben laten viseren door de provinciale geneeskundige commissie en ingeschreven zijn op de lijst van de provinciale raad van de Orde der Geneesheren), mag in België geneeskunde uitoefenen. Op de overtreding van die norm, op het onwettig uitoefenen van de geneeskunde dus, staan strafsancities.

Om aan deze norm de hand te kunnen houden diende de term geneeskunde te worden omschreven. Dit gebeurde in artikel 2 van het genoemde K.B. nr. 78 van 10 november 1967. Thans wordt wettelijk als uitoefening van geneeskunde beschouwd "elke handeling die tot doel heeft of wordt voorgesteld tot doel te hebben, bij een menselijk wezen, hetzij het onderzoeken van de gezondheidstoestand, hetzij het opsporen van ziekten en gebrekkigheden, hetzij het stellen van de diagnose, het instellen of uitvoeren van een behandeling van een fysische of psychische, werkelijke of vermeende pathologische toestand, hetzij de inenting". Het kon niet anders dan dat deze zeer brede en strakke juridische omschrijving na verloop van tijd in botsing zou komen met de evoluerende werkelijkheid. De voorbeelden liggen voor het grijpen. Is klinische psychologie, psychoanalyse, kinesitherapie, chiropraxie... acupunctuur onder de noemer geneeskunde te brengen? Ook de verpleegkunde deed in dit verband heel wat vragen rijzen, maar dit hoopt men nu op te lossen door een nieuw wetgevend ingrijpen (zie wetsvoorstel van 24 oktober 1974, *Parl. Besch. Kamer*, 1974, nr. 58). Omgekeerd kan eveneens de vraag worden gesteld of klinische biologie en radiologie b.v. eigenlijk tot de uitoefening van de geneeskunde behoren.

In het voorliggend geval diende de rechter de acupunctuur aan de wettelijke omschrijving van de geneeskunde te toetsen om de vraag te beantwoorden of een sportleraar-acupuncturist ja dan neen onwettig de geneeskunde beoefende. Alvorens dit te doen weerlegt hij nogal zijdelings de originele, maar m.i. niet steekhoudende thesis van de verdediging als zouden de normen van ons strafrecht (waarom niet van ons gezondheidsrecht?) alleen de Westerse geneeskunde willen beschermen en dus niet toepasselijk zijn op de acupunctuurdiscipline. De rechter citeert inderdaad onmiddellijk uit het werk van de door de verdediging aangehaalde acupunctuurauteur (Antonietti), volgens welke acupunctuur een heilkunde is. Waarom antwoordde de rechter niet dat het K.B. nr. 78 beoogt in het belang van de patiënten, elke vorm van geneeskunde (in de zin van artikel 2) in handen te geven van geneesheren, ze dus uit de handen te houden van "onbevoegden". Dat m.a.w. het K.B. nr. 78 ook de Oosterse geneeskunde, door geneesheren beoefend, beschermt, maar niet wanneer ze door onbevoegden — daarmee bedoelt de tekst niet-geneesheren — wordt uitgeoefend, Wilde de rechter geen aanleiding scheppen tot de stekelige vraag of het belang van de patiënt niet eist dat deze slechts kan behandeld worden met acupunctuur door een bevoegd acupuncturist (wat de beklagde wel scheen te zijn) volgens wat men zou kunnen noemen "de normen van het Oosters gezondheidsrecht(!)" en niet door onverschillig welke geneesheer die volgens diezelfde "normen" deze bevoegdheid niet zou hebben? Het is inderdaad een gevolg van de huidige gezondheidswetgeving (dat trouwens niet alleen betrekking heeft op Oosterse... of meer in het algemeen op niet-Westerse

vormen van therapie) dat het monopolie van elke vorm van geneeskunde strafrechtelijk voorbehouden wordt aan onverschillig welke geneesheer. Een huisarts, zelfs een algemeen chirurg, is m.a.w. niet strafbaar wanneer hij een ingewikkelde transplantatie zou uitvoeren waarvoor hij helemaal niet is gespecialiseerd.

In zijn onderzoek ten gronde dan, kwalificeert de strafrechter de acupunctuur, zoals ze door de beklagde werd toegepast en door deze laatste zelf werd beschreven, terecht als geneeskunde in de zin van het huidige gezondheidsrecht. Dit gebeurt echter nogal vluchtig, met een verwijzing naar de houding van rechtsleer en rechtspraak inzake chiropraxie. Inzake de acupunctuur in het algemeen (dus buiten het concreet geval van de beschuldigde sportleraar) blijven nochtans wel enkele vragen hangen. Kan de acupunctuur niet in deze huidige wetgeving, met uitvaardiging van de noodzakelijke koninklijke besluiten volgens de befaamde procedure van artikel 46 K.B. nr. 78 als toevertrouwde handelingen (art. 5, § 1 K.B. nr. 78) door in die besluiten aan te duiden gekwalificeerden, m.n. acupuncturisten, als therapie, onder toezicht van de toevertrouwende geneesheer worden uitgeoefend? Maar de acupunctuur kan ook een anaesthesierend optreden zijn. In de gegeven casus was dit echter niet het geval: de sportleraar trad niet op als "Oosters" anaesthesist, maar als "Oosters" therapeut. Inzake de anaesthesie nu zou zelfs de vraag kunnen worden gesteld of de acupunctuur niet door niet-geneesheren, maar door eveneens in noodzakelijke koninklijke besluiten aan te duiden "paramedici", b.v. acupuncturisten, als technische hulpprestatie (art. 22, 1 K.B. nr. 78) zou kunnen worden beoefend. De strafrechter opende deze perspectieven echter niet.

Deze laatste bedenkingen betreffen de *executio legis latae* en zelfs niet eens de *lex ferenda*. Indien men geen vrede kan nemen met het in het K.B. nr. 78 neergelegde monopolie van de beoefenaars van de geneeskunst en van de geneeskunde en b.v. de acupunctuur zonder toezicht of beperking door geschoolde acupuncturisten wenst te laten gebeuren, dient inderdaad het K.B. nr. 78 grondig gewijzigd. Waarschijnlijk zal daarvoor wel meer inkt moeten vloeien dan voor het schrijven van deze naaldennoot.

Tegen het vonnis werd hoger beroep aangetekend.

Kris Schutyser

RECHTBANK VAN KOOPHANDEL TE ANTWERPEN

4e KAMER — 2 DECEMBER 1974

Voorzitter: de h. Caenepeel

Advocaten: mrs. J. van Doosselaere en J. Coens

Overeenkomst—Schuldenaar die met het behoud van een zaak belast is—Maatregelen tegen vreemde oorzaak, overmacht of toeval.

De regels van de artikelen 1147 en 1148 B.W. moeten zo geïnterpreteerd worden dat ze geen afbreuk doen aan het principe van art. 1137 B.W. krachtens hetwelk de gene die met het behoud van een zaak belast is, verplicht is daaraan alle zorgen van een goed huisvader te besteden en voor zijn culpa levis in abstracto moet instaan.

Van de schuldenaar mogen als beveiliging tegen vreemde oorzaak, overmacht of toeval, slechts die maatregelen geëist worden die overeenstemmen met de hem door art. 1137 B.W. opgelegde zorg.

P.V.B.A. Peeters, Gadeyne, Meulijzer
t/ Coöp. V. Noordnatie

Overwegende dat de feiten als volgt samengevat kunnen worden:

Eiseres was houdster van een cognossement m.b.t. het

vervoer van 600 staven tin door het zeeschip Seattle van Matarani (Peru) naar Antwerpen. In het cognossement komt de volgende clause voor: "Cargo to be landed and received by the corporation appointed by Carrier's agent, Merchant paying current charges whether delivery is taken overside or on the quay."

Op 17 september 1971 werden de goederen gelost en in ontvangst genomen door gedaagde, die ze in een gesloten hangar in een gesloten enclos onderbracht. Op maandag, 20 september 1971 werd omstreeks 7.15 uur vastgesteld dat 83 staven verdwenen waren. Aangenomen mag worden dat de verdwijning het gevolg is van een diefstal met braak.

Overwegende dat eiseres op grond dat gedaagde verplicht was de goederen te bewaken en aan haar af te leveren, betaling eist van een bedrag van 84.656 fr. dat zij op 14 oktober 1971 als belasting over de toegevoegde waarde op de verdwenen koopwaar moest betalen;

Overwegende dat gedaagde krachtens de hierboven geciteerde clause enerzijds de staven tin moest lossen, wat een onderdeel van de taak van de zeevervoerder is, anderzijds ze voor rekening van de houder van het cognossement in ontvangst nemen en te zijner beschikking houden;

Overwegende dat de diefstal plaatshad na de receptie, dus na de aflevering van de goederen door de kapitein;

dat gedaagde op dat ogenblik geen uitvoeringsagent van de zeevervoerder meer was en zij zich derhalve ten onrechte op het cassatiearrest van 7 december 1973 (*R.W.* 1973-74, 1597) beroept om te beweren dat eiseres haar als uitvoeringsagent niet op contractuele grond kan aanspreken;

dat zij zich evenmin kan beroepen op de in het cognossement voorkomende Himalaya Clause gecombineerd met de clause waarbij de vervoerder zich voor verlies na de lossing vrijtekent;

dat deze laatste clause immers tot doel heeft de vervoerder van aansprakelijkheid voor de periode tussen de lossing en de aflevering te ontheffen, en de ontheffing ten voordele van de agent van de vervoerder dan ook niet verder kan reiken;

Overwegende dat gedaagde ingevolge het in art. 1137 B.W. neergelegde principe verplicht was aan het behoud van de koopwaar alle zorgen van een goed huisvader te besteden en zij voor haar culpa levis in abstracto moest instaan;

dat daarmee verzoend moeten worden de bepaling van art. 1147 B.W., krachtens welke de schuldenaar wegens niet-uitvoering van de verbintenis schadevergoeding verschuldigd is wanneer hij niet bewijst dat het niet-nakomen het gevolg van een vreemde oorzaak is, en de bepaling van artikel 1148 B.W., volgens welke de schuldenaar geen schadevergoeding verschuldigd is als hij door overmacht of toeval verhinderd werd de verbintenis uit te voeren;

Overwegende dat de regels van de artikelen 1147 en 1148 niet zo mogen geïnterpreteerd worden dat ze aan het principe van art. 1137 afbreuk zouden doen;

dat immers een strenge interpretatie tot gevolg zou hebben dat op de schuldenaar voor het behoud van de koopwaar zwaardere verplichtingen gelegd worden dan het contract naar zijn aard oplegt en dan de partijen overeengekomen zijn;

dat zulke interpretatie tevens zou impliceren dat de schuldenaar zou moeten instaan, niet alleen voor zijn culpa levis in abstracto, maar ook voor zijn culpa levis-sima, de allerlichtste onoplettendheid die men zich kan indenken, zodat hij, in strijd met wat het contract hem eigenlijk oplegt, de uiterste nauwgezetheid zou moeten betrachten;

dat het niet aangaat dat een partij, hier eiseres, wier prestatie de contractueel bedoelde tegenprestatie is van de zorgen die de wederpartij, hier gedaagde, als goed huisvader aan het behoud van de koopwaar moet besteden, uiteindelijk toch van de wederpartij een uiterste nauwgezetheid waartoe ze zich niet verbonden heeft, zou mogen eisen;

dat in het licht daarvan ook de begrippen "vreemde oorzaak" en "overmacht of toeval" gezien moeten worden;

dat beide begrippen relatief zijn en van de schuldenaar als beveiliging tegen vreemde oorzaak, overmacht of toeval, slechts die maatregelen mogen geëist worden die overeenstemmen met de hem door art. 1137 B.W. opgelegde zorg;

Overwegende dat de staven tin gestolen werden buiten de periodes waarin gewerkt wordt en vreemden zich toegang tot het enclos kunnen verschaffen, om welke reden gedaagde in die periodes een speciale bewakingsdienst bij de goederen plaatst;

dat gedaagde de buiten die periodes in het Antwerpse havengebied gebruikelijke zorgen aan het behoud van de koopwaar besteed heeft, te weten het opslaan van de koopwaar in een gesloten hangar in een gesloten enclos;

dat zij daarvoor ook tegen het geldende tarief betaald werd;

Overwegende dat eiseres nu wil argumenteren, dat er ook bewaking moest zijn, daar zij daarvoor betaald heeft;

dat zij inderdaad 121 fr. voor de "zondagwaak" betaald heeft, maar deze waak in het havengebied verricht wordt door een wachter, die op geregelde tijdstippen een ronde doet en wiens waakzaamheid nut heeft (b.v. waarschuwing bij brand, in zekere mate beveiliging tegen diefstal);

dat die waak, waarvan de kosten worden omgeslagen, geen volledige, permanente wacht bij de goederen is, die veel duurder zou zijn, en waartoe gedaagde geen opdracht had;

dat eiseres derhalve aan het feit dat er een "zondagwaak" geweest is, niet de betekenis mag hechten dat gedaagde verplicht was een volledige, permanente wacht bij de goederen te organiseren;

Overwegende dat in de gegeven omstandigheden, gelet op de verbintenissen van gedaagde jegens eiseres en op het feit dat de diefstal met braak gepleegd werd, gedaagde niet een tekortkoming die haar aansprakelijkheid zou meebrengen, ten laste gelegd kan worden;

Rechtdoende,

gelet op de toepassing van de artikelen 2, 34, 36, 37 en 41 van de Wet van 15 juni 1935 op het gebruik der talen in gerechtszaken;

wijst de vordering van eiseres af als ongegrond, veroordeelt eiseres in de proceskosten.

NOOT—Zie ROBERT KRUIHOF, "Werkstaking en overmacht", nrs. 52-60, *T.P.R.*, 1965, 540-545.

Installatie van de heer Frans Vanparys als Eerste Voorzitter van het Hof van Beroep te Gent

Op donderdag 21 november 1974 werd de heer Frans A. Vanparys als Eerste Voorzitter van het Hof van Beroep te Gent geïnstalleerd. Kamervoorzitter Vanparys was reeds op vrijdag 11 oktober 1974 tot Eerste Voorzitter gekozen doch kon, wegens de reis van de Koning naar Indonesië, pas op 14 november 1974 beëdigd worden. De installatieplechtigheid had plaats in de gehoorzaal van de eerste kamer van het Hof. Bij de intrede van het Hof en het Parket-Generaal, de drie uur stipt, waren alle voor de genodigden gereserveerde plaatsen reeds ingenomen en stond achteraan de zaal een talrijk publiek dicht tegen elkaar gedruimd. De hoogste magistraten van het land verhoogden door hun aanwezigheid de plechtigheid. Het Hof van Cassatie was vertegenwoordigd door zijn Eerste Voorzitter, de heer C. Louveaux, door Procureur-Generaal R. Delange en de raadsheeren A. de Vreese, Th. Versée en R. Janssens. Andere aanwezige magistraten waren o.m.: Ere-Auditeur-Generaal W. Lahaye; de Eerste Voorzitter van het Arbeidshof te Gent A. de Bock; de Eerste Voorzitter van het Hof van Beroep te Brussel A. Maréchal; de Procureur-Generaal bij het Hof van Beroep te Brussel V.L. van Honsté; de korpschefs van de plaatselijke rechtbanken en parketten. Namens de kerkelijke overheid woonde de bisschop van Gent, Mgr. L. van Peteghem, de plechtigheid bij. Verscheidene personaliteiten van het provinciaal en stedelijk bestuur, de universiteit, het notariaat, de Orde van de Geneesheren enz. betoonden hun belangstelling door hun aanwezigheid. De Economische Raad voor Vlaanderen was vertegenwoordigd door secretaris-generaal G. van Gheluwe. De Raad van de Orde van advocaten, geleid door Stafhouder Mr. P. Blomme, alsmede het bestuur van de Vlaamse Conferentie betuigden door een uitgebreide afvaardiging hun genegenheid voor de nieuwe Eerste Voorzitter.

Als oudste der raadsheeren sprak de heer W. de Grootte de eerste begroetingsrede uit. Vervolgens onderstreepte Procureur-Generaal J. Matthijs de hoge verwachtingen die gesteld worden in de zevenjarige ambtsperiode van de nieuwe Eerste Voorzitter en lichtte hij enige problemen toe die de bekommernis van het Hof verdienen. Nadat Stafhouder mr. P. Blomme de gelukwensen van de balie had aangeboden kwam de Eerste Voorzitter zelf aan het woord. Uit zijn goed doorwerkte rede bleek zijn grote bezorgdheid om de rechtsbedeling dichter bij de rechtzoekenden te brengen. Tevens bracht hij bedenkingen naar voor tot vereenvoudiging en versnelling van de procedure.

Het was ruim vijf uur toen de plechtige installatie werd gesloten. Op de receptie in het "Pand", aangeboden door de Eerste Voorzitter en Mevrouw F. Vanparys, kwamen nog talrijke magistraten en personaliteiten die de plechtige zitting niet had kunnen bijwonen, de nieuwe Eerste Voorzitter gelukwensen.

Hier volgt de tekst van de redevoeringen uitgesproken door de heer Procureur-Generaal J. Matthijs en door de heer Eerste Voorzitter zelf.

Rede van de heer Procureur-Generaal J. Matthijs

Doorheen geheel de Oudheid, zowel in Griekenland als in Azië en Egypte, heeft het getal *zeven* een magische kracht uitgestraald, en was dit getal het voorwerp van ingewikkelde wijsgerige stelsels, in de geschriften van beroemde geleerden verwerkt tot een belangwekkende literatuur.

Doch, in de teksten uit het oud-Testament, de middel-eeuwse legenden, een diepe inworteling in volksgeloof en bijgeloof, bleef het echter steeds omgeven met een waas van diepe geheimzinnigheid en... bekoring. Bekoring vooral omdat het steeds een gunstige inhoud en invloed veronderstelde.

Bij de luisterrijke aanvang van uw "*septennaat*", Mijnheer de Eerste Voorzitter, werd ik door dit gunstig "omen" getroffen.

En ik verheug mij om deze toevalligheid... met eeuwenoude achtergrond.

Deze zeven jaren van uw ambstermijn verstreken ons, van meetaf aan, de overtuiging dat zij in de geschiedenis van ons Hof zullen aangemerkt worden als een hoogtepunt.

De voortekenen daartoe waren reeds sedert lang waarneembaar, en onweerlegbaar uiterst gunstig. Ook heden geldt het een ongewone levendige belangstelling van de overtalrijke aanwezigen, waaronder prominente vertegenwoordigers van de hogere magistratuur en van het culturele leven in Vlaanderen.

Als magistraat, als cultuurdrager, als sociaal-bewogen mens hebt U een stevige reputatie verworven.

Ter gelegenheid van uw installatie als Kamervoorzitter op 29 juni 1966, had ik, in mijn poging tot het portretteren van uw persoonlijkheid, een citaat aangehaald van Jean de la Bruyère: "*L'homme à la carrure large et aux larges épaules porte allègrement et de bonne grâce un lourd fardeau*".

Ik voegde daaraan nog toe dat U de last van uw veelzijdige verantwoordelijkheid steeds onverminderd zwaarig en opgewekt vermocht te dragen. Dit waren geen stijlfiguren of ijdele woorden. De afgelopen jaren leverden trouwens daarvan het onweerlegbaar bewijs. Iedereen van ons weet hoe U, in de stilte van uw werkkabinet, jarenlang hebt gewrocht om uw opvattingen over en uw kennis van het recht te concretiseren tot modellen van juridisch onaanvechtbare arresten, die sterk hebben bijgedragen tot het verstevigen van de faam van een gerechtshof, dat heden, in het Rijk, het belangrijkste wordt van de vijf hoven van beroep en waaraan dan ook de vererende doch gewichtige opdracht te beurt valt om, onder uw bevoegd en wijs beleid, deze reputatie metterdaad en toonaangevend, in alle domeinen, te rechtvaardigen en hoog te houden.

Heeft het zopas herinnerd citaat na al die jaren niets van zijn inhoud ingeboet, toch dient het op één punt te worden aangevuld, nl. dat de zware last met de jaren zwaarder is geworden. Echter wil ik hier vandaag niet, reeds bij de aanvang van mijn toespraak, een pessimistische toon aanslaan bij de peiling van de alom geopende vooruitzichten. Evenwel kunnen wij bepaalde tekenen aan de wand niet loochenen, en mogen wij de ernst van de toestand niet onderschatten. Want het is een bekend criminologisch verschijnsel dat diepingrijpende inflatoire periodes en economische crisissen harde bevoororderaars zijn van 's mensen onrechtmatige of misdadige gedragingen, met de daarbij onvermijdelijke aangroei van het aantal rechtszaken, waarmee de *essentie van de taak* zowel van de rechtsprekende colleges als van het openbaar ministerie ten zeerste verknocht is.

In de aanhef tot een vrij ophefmakende rede, amper enkele maanden geleden uitgesproken, mocht de Minister van Justitie van een naburig land eraan herinneren dat de functie van recht te spreken, bij het binnenlands beleid, de aller-eerste plicht is van de Staat; zoals de vrede, zoals de openbare veiligheid, zoals de welvaart, is zij een der fundamentele zorgen voor het leven van een Natie.

Niettemin wordt het primordiaal belang van deze gerechtelijke functie maar al te dikwijls gekleineerd, wordt zij zelfs, - doorgaans niet zonder ergernis -, aangevoeld als een versturende of indringerige belemmering van andere betoverende of bekorende componenten van het hedendaagse sociale leven.

Tegenover de woelige febriliteit van de moderne wereld, de vinnigheid der geschillen, de brutaliteit van de conflicten, de onstuimige confrontatie van allerhande strijdige strekkingen in verscheidene domeinen, de onzekerheid van de toekomst en de spectaculaire soms gewelddadige en on-

langs zelfs misdadige misnoegdheid van degenen die steeds méér eisen of het sneller willen, of ten slotte niets anders beogen dan de verdwijning van onze beschaving staat de justitie steeds pal, onafhankelijk en onpartijdig om op het gepaste moment haar opdracht te vervullen en de juiste toestand van het recht te bepalen. Dat derhalve, in de koorts van de actie, zovelen er geneigd toe zijn haar te miskennen, en haar serene standvastigheid met verstand immobilisme te verwarren, om haar ten slotte als nutteloos te beschouwen, hoeft niet te verwonderen. Doch ik meen het te mogen betwijfelen dat, hier te lande, een *latente* justitiële crisis zou bestaan, zoals prof. Enschedé het, enkele jaren terug, vooropstelde, en waarmede hij een toestand bedoelde waardoor een risico bestaat voor krenking van het vertrouwen van de volksgemeenschap in haar justitiebeleid. Wél zijn in onze rechtsbedeling kritieke gebieden ontstaan, o.m. in verband met de traagheid van de procedures, ofschoon het Gerechtelijk Wetboek gepoogd heeft ze te verhelpen.

Wél wordt ten opzichte van een onstuitbare misdadigheid het gebrek aan voldoende krachtadigheid en efficiëntie onderstreept van een gerechtelijk apparaat, waaraan men anderzijds de middelen weigert te verschaffen om zijn opdracht doelmatig te kunnen volbrengen.

Geen taak is echter moeilijker dan de handhaving van het recht en het verzekeren van de rechtspraak, in een tijd waarin de wetgeving steeds weelderiger in het wilde tiert, in haar complexiteit verstrengeld geraakt, en nochtans toepasselijk moet kunnen gemaakt worden op met de dag meer gediversifieerde concrete gevallen, terwijl dienaangaande de wetgever slenterend achterblijft op de ethische en sociale evolutie.

Hoe juist weerklinken dan ook de woorden van de Nederlandse Minister van Justitie van Agt, toen hij onlangs verklaarde :

"De kritiek op de rechtspraak is goeddeels onredelijk. Ten onrechte is de rechter op de schopstoel gezet. Men ziet vaak over het hoofd hoezeer de taak van de magistratuur is verzwaaard naarmate de wetgever op de ontwikkelingen in het maatschappelijk leven ten achter bleef, dan wel de rechter zonder het houvast van een uitgewerkte regeling heeft laten pionieren, zulks in een samenleving waarin de verscheidenheid van gehuldigde normen gaandeweg groter is geworden. Want hoezeer Regering en Staten-Generaal zich ook zullen inspannen om de wetgeving te verbeteren, het daarin neergelegde recht zal toch voor een belangrijk deel door toedoen van de rechtspraak tot geding moeten komen".

Doch, hoe uitmuntend ook de magistraten en de gerechtelijke diensten, hoe uitmuntend tevens de aangewende methodes en systemen, toch ligt bij het vervullen van die opdracht de volmaaktheid buiten het menselijk bereik.

Wat niet wegneemt dat een ieder haar blijft nastreven. Voortdurend en onverdroten. Ieder op zijn terrein.

Bij de pogingen tot bevordering van deze taak kan ik niet nalaten hulde te brengen aan het initiatief genomen onder de laatste eerste voorzitters van dit Hof en dat onvermijdelijk, op langere termijn, vruchten moet opleveren : nl. de post-universitaire recyclage van de rechtspractici, geleidelijk voorbijgelopen, niet alleen door een onoverschouwelijk geworden openstapelning, zonder samenhang, van wetten en reglementen, maar vooral door de nieuwe dimensies die verscheidene takken van het recht, op nationaal en Europees vlak, hebben gekregen, en waardoor de wetenschappelijke behoeften van de jurist, met de dag meer, scherpere eisen stellen.

Dat U, Mijnheer de Eerste Voorzitter, in samenwerking met de Universiteit, aan dit initiatief de geestdriftige stuwkracht zult blijven verzekeren, zoals U het, in de loop der jongste maanden trouwens reeds welsprekend hebt bewezen, is ons aller overtuiging en vervult ons met geruststelling voor de toekomst. Aan de andere kant werd U door de Minister van Justitie onlangs geroepen om deel uit te maken van een Commissie die tot opdracht kreeg – liever laat

dan nooit – de praktische mogelijkheden en voorwaarden te onderzoeken voor een degelijker recrutering van bevoegde en geschikte *rechters*, zoals men sinds meer dan een drietal jaren daarin gelukt is voor de toekomstige kandidaten-substituten, met het inrichten van de gerechtelijke stage bij de parketten. Dat ik persoonlijk die vaststelling, bij de aanvang van uw nieuw beleid, met vreugde begroet, kan ik niet verbergen, omdat ik weet dat onze beider opvattingen over en ons gezamenlijk streven naar een volwaardige samenstelling van de magistratuur mede een meer volmaakte verzekering van haar onafhankelijkheid en de thans meer dan ooit vereiste verhoging van haar gezag, innig overeenstemmen en de verwezenlijking van ons opzet dienaangaande een van onze hoofdzakelijke zorgen is.

Ook de humanisering en de verpersoonlijking van het gerecht komt thans op een climax. Toch is de verwezenlijking ervan, bij gebrek aan de nodige wettelijke teksten, nog niet voor morgen.

Personeel en uitrusting zijn nog niet aangepast.

Nieuwe zware belemmeringen door de inflatie trekken diepe voren in de alom gekoesterde verwachtingen.

Toch verwacht de gemeenschap in de laatste aanloopperiode ter voorbereiding van het jaar 2000, een meer toegankelijk recht, ontdaan van beslotenheid en esoterisme, dynamisch en efficiënt, evenwel niet met de computer, want, ter beslechting van zuiver menselijke conflicten moet, ook bij de benadering van de rechtzoekenden, het gerecht steeds humaan blijven.

In het teken van die gebiedende taak heb ik eveneens in U, Mijnheer de Eerste Voorzitter, sinds lang die drang naar gezonde hernieuwing mogen onderkennen.

Medevoelend met uw tijd, hebt U, overal in uw streven, strijd gevoerd tegen de verstarring in oude denkpatronen, nauw aansluitend bij de wijsgerige gerichtheid van onze hedendaagse denkers, die zich bewust voelen van de mutatie van de mens in onze moderne wereld.

Op ons vlak kunnen wij, overgaande naar het concrete, de vraag opperen of onze traditionele gerechtelijke organisatie en werking aan de snelle evolutie blijven beantwoorden.

Reeds heeft een van onze emeriti eerste voorzitters, de heer Etienne Verougstraete, in een recente bijdrage gepubliceerd in het *Journal des Tribunaux* van 12 oktober j.l. onder de vraagtitel of de leeftijdsgrens van de magistratuur dan toch de guillotine betekent, terecht en met klem geweten op de onduidelijk geworden vertragingen, die in onze rechtsbedeling worden veroorzaakt door het vacant blijven van gerechtelijke functies gedurende ettelijke maanden, veelal meer dan een half jaar, tussen het vertrek van de magistratuur die de leeftijdsgrens bereikt en het in dienst treden van zijn opvolger.

Met het doel die voor de regelmatigheid en de efficiëntie van de rechtsbedeling hoogst nadelige toestand, – die o.m. door ons Hof sinds een tweetal jaren wordt ondergaan –, voortaan te verhelpen, heeft hij bepaalde hervormingen gesuggereerd, vatbaar voor onmiddellijke verwezenlijking, en waarvoor het dan ook behoort doortastend te ijveren.

Ik weet, Mijnheer de Eerste Voorzitter, dat U daarvoor te vinden bent, zoals U, steeds met het oog op een vlottere en derhalve meer doeltreffende behandeling in graad van hoger beroep van talrijke geschillen, waarin de betwistingen tussen partijen veelal herleid worden tot de cijfers van schadebedragen of -vergoedingen, reeds het ontwerp hebt opgevat een bijzondere burgerlijke kamer van het Hof te belasten met de taak dergelijke thans over verschillende kamers verspreide geschillen te centraliseren, te behandelen en te berechten aan de hand van een vereenvoudigde werkwijze, waarbij de partijen alle uiteindelijk een niet te onderschatten voordeel zouden vinden.

Moge in die zelfde drang naar efficiency herinnerd worden aan de woorden die mr. Achille De Gryse, als deken van

de Nationale Orde der Advocaten, een paar jaren terug, bij gelegenheid van een Congres, uitsprak en die mij steeds blijven: "Le monde moderne ne cherche plus tant un orateur pour plaider qu'un avocat pour ne pas plaider".

Terugkomend tot onze gerechtelijke inrichting, en afgezien van de m.i. geboden verhoging van het bedrag van de aanleg voor de burgerlijke en handelszaken met het oog op het hoger beroep, zou, naar ik meen, kunnen overwogen worden of, in de schoot van de hoven van beroep, de thans algemeen aangeprezen instelling van de alleenrechtsprekende rechter niet zou kunnen uitgebreid worden tot de instelling van de *alleenrechtsprekende raadshoer*, zowel in sommige burgerlijke en handelszaken als in sommige strafzaken.

Van 1912 tot 1965 hebben wij immers de kinderrechter in hoger beroep gekend, evenwel met een bevoegdheid beperkt tot de beschermingsmaatregelen t.o.v. de minderjarigen, doorgaans van minder dan zestien jaar. Nu, sinds 1966, fungeert de jeugdrechter in hoger beroep met een heel wat ruimere bevoegdheid, vooreerst wat de leeftijd van de minderjarigen betreft, vervolgens en vooral met betrekking tot het kennis nemen van een hele reeks doorgaans kiese en menselijk belangrijke geschillen van personen- en familierecht.

Deze instelling van de alleenrechtsprekende raadshoer in jeugdzaken heeft tot nog toe geen aanleiding gegeven tot bezwaren.

Is het dan zó roekeloos het invoeren van deze instelling in overweging te nemen voor andere soms heel wat minder delicate zaken?

Denken we o.m. aan het hoger beroep van sommige in burgerlijke en handelszaken in eerste aanleg in kort geding gewezen beslissingen; in sommige strafzaken waarin de ten laste gelegde misdrijven veeleer het kenmerk hebben van wanbedrijven-overtredingen, die geen bepaald opzet vereisen, of waarvan de anti-sociale aard ten slotte zeer beperkt is, met dien verstande dat partijen steeds het recht zouden hebben de behandeling van de zaak door de kamer met drie raadsheren aan te vragen.

De aangelegenheid verdient, naar mijn oordeel, nader te worden uitgediept; doch, *principieel*, meen ik niet dat ze, met het oog op een versnelling van de procedures in graad van hoger beroep, van meetaf aan verworpen moet worden.

Tot zover enkele bedenkingen en beschouwingen, waarover ik niet verder mag uitweiden, indien ik het verwijt wil ontgaan de sfeer van de heuglijke plechtigheid van deze namiddag te verstoren.

Het eert mij uitermate te mogen zeggen dat wij vrienden zijn. In volle vertrouwen en in volkomen overgave. Een vriendschap verheven boven alle vorm van achterdocht of wantrouwen. Sterk en onaantastbaar. Zei niet reeds Joost Van den Vondel dat "het achterdencken schrickt voor 't ritselen van een blad"?

Deze vriendschap weerstond aan de tand des tijds. Hoewel reeds dagtekenend uit de veertiger jaren, nl. 1948, toen wij samen met nog een paar collega's, in het gerechtsgebouw, een, volgens de toen geldende normen, "luxueuze" zaal mochten delen. Onder oogpunt van "huisvestingspolitiek" mag, met de recul van de jaren, deze periode bestempeld worden als het heldentijdvak. Met tevens de vaststelling dat toentertijd de term "privacy", in zijn huidige betekenis, nog zeker geen burgerrecht had verworven.

Toch waren wij uiterst tevreden. Ja gelukkig. En de vrucht van onze taakvervulling niet geringer.

Wederzijds begrip, eerbied en vertrouwen, geschraagd door uw talenten. Uw grote ontvankelijkheid voor nieuwe denkbeelden en opvattingen. Wars van vooroordelen. Uw humanistisch denken en werken. Doch alles op een stramien van stoere Westvlaamse gehardheid. Hardnekkig in de opgang tot de doelstelling. Die hardnekkigheid slingert als een filigraan door uw loopbaan heen.

De Engelse auteur Cobb zei eens: "A good speaker is a

person who has a good memory, and hopes other people haven't".

Ik hoop met de aanhaling van dit citaat een beroep te mogen doen op uw vergevingsgezindheid bij de beschrijving van uw levensloop, waarvoor ik fragmenten moest ontlenuen aan mijn rede ter gelegenheid van uw aanstelling als kamervoorzitter in 1966.

Reeds aan de Universiteit werd U als een uitzonderlijk knap student aangeduid, overvol van grootse beloften. Ook toen reeds was uw naam synoniem met een grote waaier activiteiten, nl. als voorzitter van de Tieltsse Studentengilde, ondervoorzitter van de Westvlaamse Studentengilde, redacteur van het studentenweekblad *Ons Leven*, en, onder het voorzitterschap van de latere minister van Justitie, Alfons Vranckx, secretaris van de studentenvereniging "Voor Volkenbond en Wereldvrede". Al de gekoesterde verwachtingen werden vervuld en, na de benijdenswaardige onderscheidingen waarmede U de academische graden vermocht te verwerven, was het U voorbehouden om, onder de vaderlijke hoede van wijlen Mr. Edmond Ronse, uw eerste stappen te zetten in de advocatuur. Hoe dikwijls heeft uw eminent patroon mij destijds niet toevertrouwd dat hij nooit de jaren vergat van uw door hem zo aangeprezen medewerking?

Tijdens de jaren 1934 tot 1940, waarin U een uiterst vruchtbare en tevens leerzame stagetijd doormaakte in het parket van de procureur des Konings te Gent, vestigde de magistratuur haar belangstelling op uw persoonlijkheid, welke die garve van hoogstaande hoedanigheden kwistig ten toon spreidde bij uw optreden in belangrijke assisenzaken.

Op 29-jarige leeftijd substituut van de procureur des Konings te Dendermonde, in 1945 substituut te Gent en het daaropvolgend jaar eerste substituut, mocht U reeds in 1948, als substituut-procureur-generaal met het rood gewaad van het Hof worden omkleed, en werd het U in 1951 beschoren om als raadshoer de plaats in te nemen welke U heeft opgevoerd tot de aanstelling waarover wij ons heden allen zozeer verheugen,

Gedurende reeds meer dan een kwarteeuw hebt U de onweerlegbare bewijzen geleverd van uw vereenzelvigingsvermogen met de beste tradities van ons Hof.

Buiten uw specifieke ambtelijke opdrachten, werd U er dan ook dikwerf toe geroepen, en bepaald wegens uw talent als jurist en uw verkleefdheid aan het gemenebest, om uw hooggeschatte medewerking te verlenen bij de behandeling van belangrijke en kiese problemen welke door uw wilskrachtig beleid tot een gelukkige oplossing konden gebracht worden.

Ook uw activiteit, samen met de heren Polet en Legros, Raadsheren in het Hof van Cassatie, in de schoot van de Raadgevende Commissie voor de magistratuur, en welke vermocht te leiden tot de noodzakelijke verbetering van de status van de magistratuur, en zijn aanpassing aan de eisen van onze moderne tijd, mocht hier niet onbelicht blijven. De heer voorzitter Willy De Groote heeft uw onverpoosde inspanningen in dat domein reeds met zoveel woorden onderstreept.

Uw dynamisme op het vlak van de *Algemene Praktische Rechtsverzameling* waar U, als voorzitter, de volwaardige opvolging hebt verzekerd van onze diepbetreunde collega Joseph Axters, is de vertolking van uw streven naar de verheffing van de studie van het recht in het Vlaamse land. Bij de vervulling van deze verheven opdracht hebt U zich als een voornaam cultuurdrager ontpopt, een der vaste waarden, - en ik kan er persoonlijk van getuigen ter bevordering van het succes waarin deze verzameling zich vanaf het verschijnen van de eerste bijdrage mocht verheugen en uitgroeien tot een standaardwerk dat in elke nationale en buitenlandse rechtsbibliotheek een ereplaats inneemt.

Gewezen voorzitter van de "Orde van den Prince", blijft U als lid van het presidium deelachtig aan de belangrijke verwezenlijkingen van deze vereniging. Ook intens begaan

met de problematiek van het onderwijs en de opvoeding van de jeugd, was het U niet teveel om gedurende vijf jaar het voorzitterschap op U te nemen van de Oudervereniging van het St.-Lievens-College te Gent. Terwijl U tevens de zeer dynamische voorzitter was, van 1958 tot 1964, van het Davidsfonds te Wondelgem.

Bij het opstellen van dit voorzeker onvolledige tableau van uw activiteiten, overweeg ik hoe het mogelijk was dat U bovendien nog de gelegenheid kon scheppen om U te verpozen in het onderhoud van bloemen en planten, dat U zo nauw aan het hart ligt, samen met uw passie voor het Noordzeestrand en de artistieke weergave ervan in de schilderijen van onze Vlaamse schilders.

Mogen onze gelukwensen, onze eerbied en onze genegenheid, waaraan ik als tolk van al de magistraten van het Parket-Generaal uiting geef, de maatstaf wezen van de gevoelens welke wij te uwen opzichte koesteren en welke wij beslist gemakkelijker aanvoelen dan wel onder gepaste woorden kunnen brengen.

Bij deze hartelijke felicitaties betrekken wij de leden van uw mooi gezin, in de eerste plaats mevrouw Frans Vanparrys, aan wie wij onze eerbiedige gevoelens van dank en bewondering betuigen voor de onuitputbare, liefdevolle genegenheid en toewijding, waarmede zij, op elk ogenblik, aan uw zijde, U in uw harde arbeid een machtige steun heeft verleend; vervolgens uw twee zonen, Luc en Tony, die thans aan de Gentse Balie op weg zijn om er de voetstappen van hun beminde vader te drukken.

Tot slot, een oprechte hulde aan het adres van uw geachte voorganger, de heer emeritus Eerste Voorzitter Willy Van Mallegem, wiens herstel na een delicate oftalmologisch heilkundig ingrijpen wij met vreugde begroeten, en aan wie wij onze innigste dank betuigen voor het groot wederkerig vertrouwen dat tijdens zijn ambtsperiode de betrekkingen tussen het Hof en het Parket-Generaal op zo harmonische wijze heeft gekenmerkt.

Mijnheer de Eerste Voorzitter,

Moge uw beleid voorspoedig zijn en moge het U gegeven worden om uw gezag en kennis ten dienste te stellen niet alleen van het Hof doch ook en hoofdzakelijk van geheel onze gemeenschap.

Mijn medewerkers en ik zullen beslist hun inspanningen niet sparen om U, bij het volbrengen van deze taak, onvoorwaardelijk en uit alle macht bij te staan.

Rede van de heer Eerste Voorzitter F. Vanparrys

In een Time Letter van 5 augustus 1974 schrijft een anders onbekende Edward Roeder, Washington D.C., dit vers van de Chinese wijsgeer Lao-Tse :

"a leader is best when he is neither seen nor heard, not so good when he is adored and glorified, worst when he is hated and despised".

In zover een eerste voorzitter van een hof van beroep als "a leader" erkend wordt – en hij zou het moeten zijn – ziet het er voor uw dienaar bedenkelijk uit. Hij wordt ertoe gebracht gezien en gehoord te worden; uw feeststemming, Beste Collegae, Mijnheer de Procureur-Generaal, Mijnheer de Stafhouder, vloeit over van lof en ophemeling. Het valt nog mee dat uw hoffelijkheid mij laat ontkomen aan de slechtste kwalificatie; op de keper beschouwd was dit een onbestaand risico: Havelaar had te Rangkas-Betoeng gezegd: "Allah is groot... wij vloeken niemand".

Bezijden Lao-Tse en de Chinese wijsheid en de "Koffie-veilingen van de Nederlandsche Handelsmaatschappij" dank ik U allen van harte voor uw feestelijke bijdrage tot deze ambtswisseling en installatie. Het raakt mij diep en het stemt

mij dankbaar. Het zal een niet aflatende aanmoediging zijn om de taak van korpschef waar te maken als dienst van het volk van dit rechtsgebied, tot verwezenlijking van een eigentijdse, menselijke rechtsbedeling, eveneens ten behoeve van de magistratuur, de griffiers en al de gerechtelijke medewerkers.

Mijn Beste Collegae van deze zetel, gij hebt mij krachtens uw prerogatieven tot dit ambt geroepen; gij hebt het gedaan, wel traditiegetrouw, doch tegelijk uit vriendschap en met elan. Ik waardeer die traditie omdat zij nog zin heeft in deze tijd – in alle oprechtheid ook omdat zij zo leuk uitvalt –; meer gevoelig ben ik voor uw vriendschap en uw aanstekelijke bezieling en ik dank U ontroerd voor deze inhoud van uw verkiezingsgebaar.

Heel in het bijzonder dank ik Kamervoorzitter De Grootte, die in uw naam een zo aangename en sierlijke verwelkoming uitsprak en uw gevoelens op een zilveren schotel aanbood.

Straks mocht ik nog even verwijlen bij al het goede dat in U ligt en van U uitgaat.

Mijnheer de Procureur-Generaal, gij waart meer dan mild voor mij; gij hebt, in een geestdriftige pro-overwaardering van de lichtzijde van mijn persoon, de belangen van de betrokkene dermate waargenomen dat ik het niet aandurf er iets aan toe te voegen; ik vrees oprecht dat elke toevoeging iets van de noordkant zou laten blijken. Op gevaar af evenwel erken ik graag wat en hoeveel ik, in mijn opgang en in mijn vorming, verschuldigd ben aan het parket-generaal te Gent en aan sommigen van zijn leden en zijn korpschefs. Wijlen Procureur-Generaal Alfred Remy nam mij op als stagiaire bij zijn ambt, een volstrekte nieuwigheid in die tijd; hij gaf mij aldus de mogelijkheid inzicht te krijgen in de noodzakelijkheid en de betekenis van beleid in de ambtsuitoefening. Hij was een groot korpschef, die de behoeften van de rechtsbedeling in dit gebied beseft en ver vooruitzag om die behoeften te voldoen door een aangepaste menselijke bezetting.

Een tiental jaren later mocht ik naast U, Mijnheer de Procureur-Generaal, een plaats innemen in het zogeheten salon waar de leden van het parket-generaal hun wel en wee kwamen uitstorten en uitweg zochten voor de impasses waarin hun aangelegenheden waren geraakt. Het was een leerschool zoals er zelden een openstond.

Op dit ogenblik vinden wij elkaar terug om samen de uitbouw te verwezenlijken van een degelijke en vlotte rechtspraak voor ons volk, in dit gebied en in deze tijd, structuren en mensen ter plaatse te brengen die, na ons, de overgang verzekeren naar nieuwe tijden en mensen en ideeën en toestanden. Wij hebben zoveel weg samen afgelegd in en naast het gerechtsgebouw, binnen en buiten het ambt, dat de verdere vaart rimpelloos moet verlopen.

Aan problemen is er alvast geen nood.

– Er is de kloof tussen gemeenschap en rechtsbedeling, meteen tussen recht en leven: veel gevestigd recht is niet actueel, de gemeenschap leeft anders, er is veelal geen bruikbare oplossing in de geschillen. Straks kom ik hierop terug.

– Er is de achterstand in de behandeling van strafrechtelijke en civiele zaken. Hij is dermate gevestigd dat van Dale's Groot Woordenboek hem als een staande uitdrukking aanduidt en toch heeft de magistratuur van dit gebied er hard tegen opgetornd. Zou het gewaagd zijn te menen dat eenmanskamers in het Hof een passend hulpmiddel kunnen zijn dat voor de wetgever en de balie aanvaardbaar voorkomt? Men kan hun taak beperken tot de kennisneming van geschillen zoals voorlopige maatregelen op het stuk van echtscheiding, betaling van facturen; men kan voor partijen de mogelijkheid openstellen van verzet tegen de toebereiding van de zaak aan eenmanskamers.

– Er is de krenterigheid van de financiële voorzieningen

voor de gerechtelijke functies en diensten en... zij is waarschijnlijk geen spaaridee tegen inflatie; zij is van alle tijden en zij heeft altijd de werking en de werking van de rechterlijke macht gehinderd.

- Er is de chaos en de rechtsonzekerheid in het economisch recht en het gemis, in dit gebied, van gezonde rechtsbedeling.

- Er is het carcinoom van de papierheerschappij dat de gezonde cellen vernietigt.

- Er is de behoefte aan documentatie voor alle magistraten en advocaten en beoefenaars van de rechtspraak.

- Er is te Gent de hopeloze vermenigvuldiging van de rechtsgebouwen, waarin de rechtzoekende zijn weg niet vindt en de advocaat verloren loopt.

- Er is de bevordering van de openheid tussen de onderscheiden afdelingen van de magistratuur.

- Er is nog wel veel meer, maar het is de bedoeling niet volledig te zijn.

Ik blijf er mij bewust van dat wij, in de atletiek van de oplossing van die problemen, als hordenlopers zijn ingedeeld.

Mijnheer de Stafhouder, uw toespraak is als een rozen-tuil en al de rozen zijn knoppen baccarat. Wat mag dergelijk geschenk al niet vertolken en inhouden en meebrengen! Een doorvoelde overbrenging van genegenheid van uwentwege en door u van heel de balie. Een verwachting dat de dieprode bloemblaadjes opengaan en een nieuw en beter beeld openstellen dat de verlangens van de schenkers vervult. Verlegenheid van de ontvanger omdat hij het dan toch niet heeft verdiend omdat hij bezwaarlijk de opgeroepen verwachting kan voldoen ook al strookt zij met zijn aard en zijn gemoedsstemming.

Wellicht had uw dienaar zelf met meer reden de rozen-tuil aan de balie overhandigd omdat hij haar veel verschuldigd is. In de eerste plaats zijn vereerde patron, wijlen advocaat Edmond Ronse, die hem bij de hand nam toen hij veertig jaar geleden te Gent als jonge jurist onwennig rondslingerde, die levend en bruikbaar recht liet aanvoelen, die hem ervan bewust maakte dat het belangrijker was partijen uiteen te halen dan ze te verwarren in juridische constructies, die hem vaderlijk wijs en veilig bijstond in te goede en te kwade dagen.

Daarnaast de Vlaamse Conferentie, een strijdbaar en onvergankelijk orgaan van uw balie dat gij, Mijnheer de Stafhouder, veilig en menselijk hebt geleid en met veel anderen hebt helpen leiden. In de bijdrage tot het gedenkboek van de viering van haar honderdjarig bestaan mocht ik uitweiden over de verdiensten van de Vlaamse Conferentie en de verwachtingen die zij oproept; herhaling zou slechts verbleken.

Aan de balie zelf ben ik niet minder verschuldigd. Zij rechtvaardigt, in deze tijd en binnen haar bereik, grotendeels dezelfde verwachtingen en mag in de jongste tientallen jaren op gelijkaardige verdiensten bogen. Door hun kennis van recht en menselijke waarden, door hun arbeid en verbeelding, door hun zakelijke en concrete aanpak van de geschillen hebben de leden van de balie van Gent en van de andere balies van dit rechtsgebied grotelijks bijgedragen tot een merkelijke verbetering van de juridische en menselijke kwaliteit van de rechtspraak. Is het een redelijke verwachting of is het een droom dat uit een inniger samenwerking tussen balie en magistratuur, uit de gemeenschapszin en de verbeelding van beiden, vanuit het rechtsgebied Gent een beweging zou op gang komen tot vernieuwing en actualisering van de rechtspraak in de richting van een bevordering van de kwaliteit van het leven? Een rechtspraak die de partijen, eenmaal concreet uiteengehaald door een bruikbare oplossing, waar mogelijk op de weg brengt van verder samenleven en samenwerken in een hernieuwde verstandhouding. Niet zozeer een veroordeling, doch een sociaal, economisch, familiaal en persoonlijk verantwoorde en daarom aanvaardbare richtlijn voor verdere activiteit. Mogen wij

niet stellen zonder verwaandheid dat wij allen, samen, die beweging reeds hebben ingezet en dat het erop aankomt die lijn met wijsheid en durf door te trekken?

Mijnheer de Stafhouder, om dit alles en tevens om de ongedwongen en vriendelijke omgang, dank ik U en, in U al de leden van de balie van Gent en van de andere balies van het rechtsgebied.

Terloops zij hier herinnerd aan een idee van Procureur-Generaal Ganshof van der Meersch: magistraten en advocaten van een hof of rechtbank zouden geregeld samenkomen op colloquia en van gedachten wisselen over de rechtsbedeling en de hiermede samengaande juridische en sociale problemen. Zou een poging te dezen de moeite niet overwaard zijn?

Een ander idee laat mij maar niet los. Het ligt in de richting van het uiteenhalen van partijen, van een bruikbare beëindiging van geschillen, van een versnelde bevrediging van partijen vooral in commerciële betwistingen. Zou de balie medewerken aan de uitbouw en het fungeren van een afdeling in dit hof voor minnelijke regeling en scheidsgerecht? Voorlopig zou daartoe een eenmanskamer ter beschikking gesteld worden. Het wil mij voorkomen, uit ervaring en uit contact met advocaten, dat niet weinig in hoger beroep hangende privaatrechtelijke geschillen rijp zijn voor een dergelijke benadering. Het zal van onze Gleichzeitigkeit des Bewusstseins afhangen of wij er samen iets van maken.

Hooggeachte gasten, beste familieleden en goede vrienden die gewent hebt op deze installatie aanwezig te zijn, ik dank U allen zeer voor uw belangstelling en uw inzet. Gij zijt gekomen omdat gij de rechtsbedeling waardeert als een hoogstaande deelneming in de dienst en tot de uitbouw van de gemeenschap. Gij zijt evenzeer gekomen omdat gij een nieuwe verwoording en een nieuwe inhoud verwacht. Gij zijt hier uit aanhankelijkheid en vriendschap. Het geheel stemt mij tot dankbaarheid en ik hoop U, nu en later, geestelijk niet onvoldaan te laten.

Mijnheer de Eerste Voorzitter Emeritus, Willy Van Mallegem, gij hebt, in uw gerechtelijke carrière en in uw ambtsuitoefening als korpschef, zoals niemand voordien een schoonmenselijke lijn gevolgd overeenkomstig de aard en de waarden van het volk. Met inzet van uw persoon, met geest en hart, met zorg en bezorgdheid hebt gij al de u toevertrouwde taken volbracht. Wie, waar ook, ooit voor u verscheen heeft zijn volle menselijke kans gekregen en het heeft u leed gedaan iemand, waar het onvermijdelijk moest, pijn te doen. In en naast uw gerechtelijke opdracht hebt gij steeds uw sociaal-culturele taak voortreffelijk vervuld en het was u aan te zien dat gij het overtuigd en graag deedt. De menselijke maat was u als het ware ingeboren, maar uw vriendschap was mateloos. Namens mijn collegae en in eigen naam dank ik u van harte voor al het schone en het goede dat wij en allen die met u in voeling kwamen van uwentwege mochten ontvangen. Bijzonder graag zien wij u bij ons terug.

Hooggeachte Vergadering, terloops haperde ik aan de sociaal-culturele taak van de magistratuur en ik blijf eraan vastzitten. Wij kunnen ons even in haar gezelschap vermeien en wij zullen wellicht vaststellen dat zij nogal wat inhoudt. Misschien komen wij erop uit dat die taak behoort tot het wezen zelf van de rechtsprekende functie. Naar mijn mening is het noodzakelijk die taak waar te maken in dit tijdsgewricht van voorheen ongekende wisselingen, waarin de mens en de kwaliteit van het leven verdrongen worden door wetenschappelijke uitbarsting, technologische prioriteit en technocratische machtsuitoefening.

Het was wel eens van goeden huize de voor de onafhankelijkheid van de magistratuur noodzakelijke reserve door te trekken tot sociale en culturele afzijdigheid, zelfs onverschil-

ligheid. Het was veelal verdienstelijk de reserve te ommuren binnen het knusse en behaaglijke gebied dat nagenoeg geen voeling heeft met de gemeenschap. "Men heeft gepoogd, zegt Procureur-Generaal Ganshof van der Meersch in zijn openingsrede van 3 september 1973, de rechter af te scherpen door een plechtigheid en een afzijdigheid, die ietwat kunstmatig aandoen en daardoor stuiten op het streven naar sociale ontvoogding". "A splendid isolation"..., naar mijn gevoelen, zeer veel isolation en weinig splendid.

In deze tijd, waarin grondige mutaties de gemeenschap omwoelen, waarin het werkelijke leven niet meer beantwoordt aan het stramien dat de wetgever voorlag, waarin menige traditionele waarde geen noemenswaardige consensus meer vindt, waarin sommige tradities vervallen zijn tot overblijfselen van gewoonten die hun bestaansredenen hebben verloren, vereist de volwaardige ambtsuitoefening dat de magistraat voeling heeft met de gemeenschap waarvoor hij recht bedeeft.

Ik kan mij zelfs moeilijk ervan ontdoen dat een goede rechtspraak in alle tijden voeling met de gemeenschap heeft verondersteld.

Steeds heeft de rechter in de samenleving recht moeten vinden om de voorgebrachte conflicten te beslechten. "Rechtspraak, zegt Procureur-Generaal Langemeijer, blijkt een behoefte te zijn van menselijk samenleven reeds voordat dit de behoefte voelt aan wetgeving". Zij poneert mitsdien grondige kennis van en contact met het gemeenschapsleven. Partijen en de gemeenschap, zegt Langemeijer nog, kunnen verwachten dat de beslechting van conflicten, die de functie uitmaakt van de rechtspraak, aanvaardbaar zal uitvallen, ongeacht of er al dan niet een wettelijke regeling voorhanden is. Die aanvaardbaarheid zal bestaan wanneer men reden heeft om te verwachten dat de rechtsgenoten in het algemeen, met het geval en zijn oplossing voor ogen, daarop met een gevoel van instemming zullen reageren.

Waar een wettelijke regeling bestaat moet de wet nog *toegestapt* worden; dit beduidt dat de rechter de voor hem gebrachte feitsituatie moet toetsen aan de rechtsregels, dat hij een keuze doet tussen de feiten en tussen de rechtsregels, dat die keuze verantwoord is in het concrete geval en in de actuele maatschappelijke omgeving. De rechter moet ook te allen tijde de wet *interpreteren* en hierbij staat hij onder de inwerking van feitelijke toestanden en menselijke gedragingen en behoeften van de samenleving. Die inwerking was voorheen kennelijk geringer omdat weinig verandering merkbaar was en de beweging in het maatschappelijk leven bijzonder traag verliep. Hij moest ten slotte, waar de wet in gebreke bleef, recht vinden uit de waarden en de consensus van de rechtsgenoten zoals zij naar voren treden in de gedragingen van de samenlevenden. Toepassing, interpretatie en eigen rechtsvinding vereisen praktijk van het gemeenschapsleven.

In zijn verhandeling over de wijze van rechtspreken in Zwitserland leert professor Hans Fritzsche dat, in het begin van de negentiende eeuw in het kanton Zürich, elke rechtszitting begon met een gebed uitgesproken door de voorzitter. De tekst van dit gebed, genomen uit het archief van het Amtsgericht Meilen van 1816, vermeldt o.m.: "Unser heiliges Bestreben sei, jedem zu dem zu helfen was ihm gehört; jeden vor Unrecht zu schirmen, Ungerechte nach Gebühr zu strafen und dafür zu sorgen, das Frömmigkeit und gute Sitten unter unserm Volke herrschen". Ongeacht het specifiek godsdienstige van dit gebed, laat de tekst blijken dat het, in de opvatting van de opstellers, voor een magistraat niet voldoende is grondig recht te kennen; hij dient vertrouwd te zijn met het leven van de gemeenschap en met de waarden die dit leven bepalen en een evenwichtige ontwikkeling van dit leven verzekeren. Hoe kan de rechter anders in elk concreet geval een ieder helpen tot hetgeen hem toekomt, elkeen tegen onrechtvaardigheid beschutten en daarvoor zorgen dat vroomheid en goede zeden bij het volk

heersen? Die begrippen en waarden dienen immers uit het gezonde leven van de gemeenschap geput te worden.

In de jongste weken overleed in de V.S. Chief Justice EARL WARREN. Hij was attorney general geweest en driemaal gouverneur van Californië, alvorens hij door president Eisenhower tot voorzitter van het Supreme Court in 1953 werd benoemd. Van hem wordt erkend dat hij in deze laatste functie, gedurende een ambtsperiode van zestien jaar, was gaan behoren tot de kleine groep mensen die grondige wijzigingen bewerkten in de V.S., dat hij meer vat had op zijn tijd en op de toekomst dan menig president van de V.S.

Warren beoefende de rechtsbedeling eerder langs de menselijke dan langs de wettelijke weg. Onze rechters, schrijft hij, zijn geen monniken of kamergeleerden, maar deelhebbers in de bewegende stroom van ons nationaal leven; zij loodsen de wet tussen de klippen van stroefheid aan de ene en vormloosheid aan de andere zijde... Ons stelsel staat niet voor een theoretisch alternatief maar voor een eenvoudig bestendig probleem: hoe de blijvende principes van vrijheid toe te passen op de steeds wisselende levensvoorwaarden.

Wanneer pleiters de gedraging van hun partij voorstelden als overeenstemmend met precedentes en rechtsleer, wierp Warren vaak, enigszins naïef, op: "Yes, but is it fair?" Hij geloofde dat sociale rechtvaardigheid belangrijker was dan enge wettelijkheid.

Hij was begaan met de rechten en belangen van elke partij: "Ook indien het geschil een gammel jochie betreft en niet meer waard is dan vijftig dollar, het houdt rechtvaardigheid in en dat heeft belang". Als district attorney en later als attorney general was hij zeer gesteld op wet en orde en toch verklaart hij: "I never heard a jury bring in a verdict of guilty but that I felt sick at the pit of my stomach".

Zijn onafhankelijkheid was spreekwoordelijk. Hij had een grote politieke carrière doorgemaakt in de GOP, de republikeinen, en was door Eisenhower te dien aanzien benoemd geweest in het Supreme Court. Toch wierp hij zich op tot een zo controversiële zelfstandigheid dat dezelfde Eisenhower later zijn benoeming kenmerkte als "the biggest damn-fall mistake I ever made".

Dit schitterend voorbeeld toont aan dat de mens in de magistraat evenveel, wellicht meer belang heeft dan de rechtsgeleerde, dat de uitoefening van het rechterlijk ambt besef en beleving vereisen van de sociale en culturele gegevens van het volk.

Recente toespraken en verhandelingen van de hoogst gekwalificeerde personen wijzen nadrukkelijk op de sociaal-culturele opdracht van de magistraat.

In zijn toespraak bij de invoering van het gerechtelijk wetboek zei Zijne Majesteit de Koning o.m.:

"... de rechterlijke organisatie staat voor het probleem van een sociale verandering die veel vlugger plaatsgrijpt dan het ooit in onze geschiedenis is gebeurd", "... in een vlugge evolutie van de zeden, komen noodzakelijke mutaties en tekenen van onrust en onevenwichtigheid voor... De rechterlijke macht moet aandachtig de evolutie van de feiten gadeslaan om in dit opzicht geschikte en ordelijke regelingen te bevorderen. Hoe langer hoe meer moet ze bij de toepassing der normen scheppend en matigend optreden."

"Van de beslissingen van de rechter, evenals van de rechtspraak die eruit voortvloeit, zal het niet alleen afhangen of onze medeburgers morgen, al dan niet, de indruk behouden over een goede rechtsbedeling te beschikken, maar ook grotere of onze samenleving sterk of zwak zal zijn."

"Het is... de taak van de rechterlijke orde en van elk van haar leden, voor de wet en in geweten, aan de eisen van onze tijd te beantwoorden."

Zou de magistraat aan die koninklijke verwachting kunnen voldoen zonder voeling te houden met de gemeenschap die hij moet dienen en met de cultuur van het volk waarvoor hij recht bedeeft?

In zijn zoëven aangehaalde, merkwaardige openingsrede van 3 september 1973 over de "kunst recht te spreken en de uitoefening van het rechterlijk ambt" verwoordt Procureur-Generaal Ganshof van der Meersch dezelfde ideeën. Hij verklaart o.m.:

"De magistratuur moet de staatsgemeenschap kennen en daartoe moet hij in die gemeenschap leven..."

"Niets zou de openheid van geest en het mens-zijn van de magistratuur meer schaden dan afzondering..."

"Door zijn beoordeling van de feitelijke gegevens in de bij hem aanhangige geschillen zal de rechter deelnemen aan de grote veranderingen in de wereld."

"Wanneer het recht het contact met de werkelijkheid verliest, vervult het niet langer zijn maatschappelijke opdracht".

"Wanneer de wet in gebreke blijft... verricht de rechter scheppende arbeid: hierbij zal hij objectief redeneren en niet afwijken van het terrein waarop zijn uitlegging in de gemeenschap een ruime eensgezindheid zal vinden. Aldus komt, door hem, bij de vaststelling van de rechtsnormen het volksbewustzijn tot uiting".

"De taak van de magistratuur in het maatschappelijk leven is niet overeen te brengen met een opvatting die noodzakelijk voert tot... een technocratie die geen contact heeft met de natie. De afzondering is een dorre karikatuur van de reserve. De magistratuur moet meer dan ooit openstaan voor de realiteit van de hedendaagse samenleving en, door zijn kijk op de wereld, begrip hebben voor de nieuwe gedachtenstromingen".

Hij gewaagt nog van "de taak van de rechter, die... diepgaande invloed zal hebben op het maatschappelijk evenwicht".

Is het een verdraaiing van die ideeën of een *latius hos* samenvattend te stellen dat de magistratuur een taak en een verplichting heeft van sociale en culturele aanwezigheid en beleving in de gemeenschap van zijn volk en dat hij slechts mitsdien zijn ambt naar volledig behoren kan uitoefenen?

In uw bijdrage tot de Nederlandse Week van de Rijksuniversiteit Gent van 1973 brengt gij, Mijnheer de Procureur-Generaal, een gelijkkluidende stelling voor. Gij betreurt dat men er in deze tijd toe geneigd is, bij de uitoefening van de menselijke activiteiten en de aanwerving van degenen aan wie ze toevertrouwd worden, het humane aspect te verdringen door hoofdzakelijk belang te hechten aan de zuivere techniek. Gij maakt tot de uwe de bewoordingen van het verslag van het Studiecentrum tot Hervorming van de Staat, opgemaakt in 1937:

"De magistratuur moet zozeer doordrongen zijn van de sociale moraal dat zijn daden hem nooit met haar in tegenpraak kunnen brengen.

"Hij moet een grote ervaring bezitten van mensen en zaken. Daartoe, komt hij door de voortdurende confrontatie van de wetenschap met de menselijke verschijnselen. Slechts een open en scherpzinnige geest, geholpen door zijn zin voor methode en de gave van observatie, kan zich die wetenschap eigen maken.

"Hij mag bij de ontwikkeling van zijn algemene cultuur niet ten achter staan".

Ook decaan Willy Delva wijst duidelijk in dezelfde richting in zijn schitterende bijdrage tot het Gedenkboek van de Vlaamse Conferentie "Honderd jaar burgerlijk recht". Wij lezen: "Waar de meeste disciplines... gericht zijn op het beheersen van één of meer aspecten van de natuur, van het leven of van de mens, is het recht onvermijdelijk gericht op een maatschappelijke ordening van het gehele menselijk leven in al zijn facetten en geleidingen".

Hij toont aan dat het geschreven recht veelal bestaat uit nahinkende normen, die gesteld zijn ten aanzien van een statisch gestructureerde samenleving, terwijl in onze tijd de mutaties zich zo snel voltrekken dat geschreven recht veelal hopeloos te laat komt.

Belangstelling voor, kennis en ervaring van het leven van de gemeenschap is derhalve nodig om "levend recht" - zoals wijlen professor Van Dievoet het recht in zijn geheel wenste - te kunnen bedelen.

In dezelfde richting als decaan Delva betoogt vice-rector Walter Van Gerven in "Het beleid van de rechter".

De rechtsregel, inclusief de wet, is niet een vooraf gegeven, in al zijn facetten bindende norm waaruit de oplossing van elk geschil door middel van een noodzakelijkheidsoordeel wordt afgeleid. Voor elk concreet geval wordt de toepasselijk geachte rechtsregel uitgebouwd, aangevuld of zelfs vervormd naar de omstandigheden toe.

Soms, en niet zo zelden, komen verscheidene en verschillende rechtsregels en/of -principes uitkijken naar de voorhanden zijnde feitsituatie. De rechter zal een keuze doen die overeenstemt met de waarden van het maatschappelijk leven, met de waarden die het evenwicht in de eigentijdse maatschappelijke werkelijkheid verzekeren. Hij zal hierbij nagaan welke waarden in de gemeenschap een algemene consensus, althans een genoegzame consensus, verworven hebben. Te dezen is niet beslissend de consensus zoals hij thans leeft.

Hier wordt nog ter zijde gelaten de rechtsvinding door de rechter wanneer de wet in gebreke blijft.

De rechter moet anderzijds de feiten van het geschil exploreren, ontleden en rangschikken. Hij zal die feiten als relevant afzonderen welke, naar zijn objectief of transsubjectief inzicht, beslissend zijn in het concrete geval en in de actuele maatschappelijke context.

Die dubbele keuze kan slechts naar behoren gedaan worden met een genoegzaam inzicht in de sociale, morele, economische implicaties van de voorliggende belangen- en waardeconflicten en van de te nemen beslissing. De keuze van de rechter en zijn beslissing overstijgen de betekenis van het concrete geval; zij raken de belangen van anderen dan de gedingpartijen, zij raken soms de gehele gemeenschap. Door zijn keuze en beslissing neemt de rechter actief, soms ingrijpend, deel aan het beleid van de gemeenschap.

Van Gerven onderstreept in het naschrift van zijn verhandeling dat het beleid van de rechter hoge eisen stelt aan de leden van de rechterlijke macht, dat men erop bedacht moet zijn magistraten te vormen en te benoemen die voeling hebben met de gemeenschap, die besef hebben van en onbevooroordeeld staan tegenover de in de samenleving geldende waardeverschijnselen en -prioriteiten.

Herhaaldelijk en tot op de rand van uw uithoudingsvermogen werd gewaagd van de sociale en culturele taak of de sociaal-culturele opdracht van de magistratuur. Het was geen toeval en geen vaardigheid het culturele met het sociale te verbinden. De cultuur van een volk maakt deel uit van zijn sociale gegevens. Zij is het meest voortreffelijke bezit van de gemeenschap, zij bewerkt de kwaliteit van het leven van de gemeenschap. Cultuurbeleving verleent toegang tot de authentieke waarden van de samenleving, laat de hiërarchie van de waarden aanvoelen, alsmede de evolutie van hun onderlinge rangregeling.

De culturele taak is zodoende het meest verheven onderdeel van de sociale opdracht.

Buiten zijn ambtsuitoefening behoort het tot de persoonlijkheid van de magistratuur, als verantwoordelijk deelgenoot in de leiding en de steeds wisselende vorming van de gemeenschap - of zoals het destijds voorgesteld werd, als lid van de leidende klasse, van de elite of van de sociale bovenlaag -, de cultuur van zijn volk te beoefenen, op gang te brengen, te verrijken en te verfijnen.

In de ambtsuitoefening is beoefening en beleving van die cultuur een voorwaarde en een noodzakelijk hulpmiddel voor de vervulling van de gerechtelijke dienst.

Welke vormen de uitoefening van de sociaal-culturele taak moet aannemen, welke intensiteit zij moet vertonen en waar

haar grenzen liggen, zal verschillen naar een ieders geaardheid en besef. "Vous me demandez, zegt een personnage van Claudel, de vous décrire la forme de la société future. Bien sûr, je ne vois pas cette forme, mais toute forme est le résultat d'un mouvement, et ce mouvement de tous côtés déjà, il me semble que nous en sommes les témoins".

Een paar richtlijnen komen mij evenwel belangrijk voor.

De beleving van de sociaal-culturele taak van de magistratuur geschiedt uiteraard, in de eerste plaats, in de *gemeenschap en binnen de cultuur van het volk* van zijn gebied. Ze is te onzent fundamenteel Nederlands. In zijn toespraak bij de honderdvijftigste verjaardag van de rijksuniversiteit Gent heeft Z.M. Koning Boudewijn het belang van die richtlijn laten blijken: "Het is ... slechts veertig jaar geleden dat de Gentse Universiteit volledig in de gelegenheid werd gesteld (haar) zending te volbrengen. Pas dan inderdaad, met haar onderwijs en haar activiteiten in de Nederlandse taal, heeft zij volledig beantwoord aan de eisen voor sociale en culturele bloei van Vlaanderen. Deze evolutie is gewettigd: zij is bijzonder vruchtbaar geweest". Indien dit vereiste erkend wordt voor een universiteit, die de universele wetenschap beoogt en bevordert, hoeveel meer geldt het voor een magistratuur die recht bedeeft in en voor het volk?

De beleving van de sociaal-culturele taak wordt gedragen en gestimuleerd door geloof in de *gemeenschap en besef van de te volbrengen gemeenschapsdienst*. In de brief aan zijn korpschef, als het ware zijn testament, enkele dagen voordat hij met zijn supersnelle P 38 bij zijn terugkeer uit Anancy in zee verdween, schrijft Antoine de Saint Exupéry: "Er is slechts één probleem in de wereld: de mensen weer een geestelijke betekenis te geven, geestelijke onrust". Met die geestelijke onrust voor de *gemeenschap en haar welzijn*, zal de beleving van de sociaal-culturele opdracht "waarachtig wel gaan".

De uitoefening van die taak beduidt anderzijds niet dat de *magistraat in en op de gemeenschap losgelaten* wordt. Zoals voorheen en onverminderd staat de *magistraat* voor de verplichting de met zijn ambt inherente reserve in acht te nemen. Die inachtneming kan wellicht wat moeilijker worden, maar uw wijsheid en uw zin voor evenwicht zijn een genoegzame waarborg.

De waarmaking van de sociaal-culturele taak van de *magistraat* in dit rechtsgebied houdt in dat hij *het Nederlands* in zijn vonnissen en arresten, in zijn vorderingen en verslagen *verzorgt en verfijnt*.

In zijn toespraak van 22 november 1961 tot de Koninklijke Vlaamse Academie voor Taal- en Letterkunde zegt Z.M. de Koning: "Om de Vlaamse Cultuur verder te bevorderen dient ook de omgangstaal, geschreven en gesproken, het voorwerp van onze zorgen te zijn. Zij weze voornaam en correct, want ook hieraan wordt het ontwikkelingspeil van ons volk getoetst. Wij moeten ... ons inspannen om haar steeds beter en grondiger te beoefenen. Wij stellen echter vast, zowel in het noorden als in het zuiden van ons land, dat beide talen vaak slordig en onjuist worden gebruikt".

Deze laatste vriendelijke vermaning is hier en daar wel eens toepasselijk op geschriften binnen de werkkring van de rechterlijke orde. Wij moeten beseffen dat de erkenning van het Nederlands als rechtstaal, als enig gebruikelijke voertaal binnen het Belgisch gebied van de Nederlandse cultuur, ons onafwendbaar de verplichting oplegt die taal correct en voornaam, steeds beter en grondiger te beoefenen. De waarheid van het ambt wordt hier nog ter zijde gelaten.

De sociaal-culturele taak van de *magistraat* behelst eveneens dat de naar partijen uitgaande bescheiden *ontdaan worden van het verouderde jargon* en van voorbijgestreefde vormen die bij partijen en bij de *gemeenschap* niet aankomen. Vonnissen en arresten zijn bestemd voor de rechtzoekenden en, over hen heen, voor de *gemeenschap*. Zij moeten er mee

leven en zich ernaar gedragen. Gerechtelijke beslissingen vereisen aldus een eigentijdse vorm en een actuele verwoording, waarin partijen en de *gemeenschap* met zekerheid hun weg vinden. "Zorg ervoor ... dat het recht dat U zult spreken, voor iedereen verstaanbaar is, dat uw beslissingen, vrij zijn van nutteloos formalisme, helder en makkelijk begrijpbaar door hen voor wie zij zijn getroffen." Dit zijn woorden van de Eerste Voorzitter van het Hof van Cassatie Bayot bij het in werking treden van het Gerechtelijk Wetboek.

Het gebruik van de directe rede, dat te Gent in de jongste jaren werd ingevoerd, is te dezen gewis verantwoord. Zij biedt de mogelijkheid de feiten levend en begrijpelijk voor te stellen, gedachten nauwkeuriger en kernachtiger uit te drukken, de redenering nauwer te vatten. Dat bij die werkwijze de verleiding kan ontstaan tot lossere uitweiding of overbodig verhaal is geenszins inherent aan deze vorm. Dezelfde nadelen komen voor in menige considerans, die, door haar vorm, weinig meer dan een antieke verluchting of een geleerde schijn bijbrengt. Het zal erop aankomen dat de *magistraat* zich de nieuwe stijl eigen maakt en een strenge discipline opvolgt.

Die taakvervulling laat niet toe een geringer belang te hechten dan voorheen aan de *rechtskennis* van de *magistraat*. Wel integendeel, de *rechtskennis* dient veeleer op een hoger peil gebracht te worden, nu de bestaande en naar het geschild opdringende rechtsregels dienen getoetst te worden in een rangorde van maatschappelijke waarden. De *rechtskennis* dient vooral actueel te zijn en te blijven. Uw hof heeft te dezen, als eerste in het Rijk, onder de impuls van Emeritus Eerste Voorzitter Etienne Verougstraete, een omvangrijke herscholingsreeks ingezet. Dit uitstekend initiatief, waarvoor de ontwerper niet genoeg kan geprezen worden, gaat voort in de vorm van post-universitaire lessencyclusen die elk jaar een andere tak van het recht zullen behandelen. Ik dank hier heel in het bijzonder decaan Willy Delva en de faculteit van rechtsgeleerdheid van de universiteit Gent omdat zij de zorg voor die actualisering hebben opgenomen.

De beleving van de sociaal-culturele taak overeenkomstig de cultuur en de sociale omgeving van het volk van ons rechtsgebied laat de Belgische *gemeenschap* niet ter zijde in haar sociale en culturele waarden. Die *gemeenschap* is niet slechts een staatkundig feit, doch tevens een tot eenheid verbonden geheel van mensen waarvan het welzijn door de magistratuur van het Rijk, binnen haar arbeidsterrein, moet bevorderd worden. De andere culturen en de andere talen welke in die *gemeenschap* geïntegreerd zijn, brengen overigens verrijking en verfijning mede van hetgeen ons eigen is; nooit echter mag het andere ertoe strekken het eigene te verdringen of te vervangen.

De ruimere *gemeenschappen* vereisen eveneens volle aandacht, vooral dan Benelux en de Europese *Gemeenschap*. Zij behelzen niet alleen prioritaire belangen en verplichtingen en recht, doch eveneens sociale en culturele waarden die het huidig en toekomstig menselijk welzijn bepalen en bevorderen. Ook in het raam van die *gemeenschappen* ligt de sociale en culturele opdracht van de *magistraat*. Beleving van die opdracht over die grotere ruimte zal zijn inzicht verruimen en verdiepen, zal hem veelvoudig verrijken, zal zijn ambtsuitoefening vruchtbaarder laten opengaan.

De herdachte en vernieuwde gestalte van de *magistraat* stelt, zoals vice-rector Van Gerven schrijft, hoge eisen aan de leden van de rechterlijke macht, vooral dan onderstelt zij meer dan gewone menselijke kwaliteit. De voortreffelijkheid als mens verdient de hoogste aandacht bij de selectie en de opleiding. Zij dient ook gedurende de carrière in stand gehouden en verfijnd te worden door blijvende belangstelling en beoefening. Het is niet voldoende *magistraat* te worden, men moet het ook zijn. In zijn inaugurele rede voor de leerstoel Romeins Recht aan de K.U.L. vermaande ons pro-

fessor Hermesdorf in 1930: Hüte dich vor dem Carrière machen.

Onvermijdelijk rijst dan de vraag of dit wel binnen het bereik ligt, of aan die eisen kan voldaan worden, of die menselijke kwaliteit voorhanden is.

Wanneer ik mij in dit gezelschap ga vermeien en de mensen tracht te peilen die achter de rode schijn schuilgaan, dan komt het mij voor dat dit hof in zijn zetel en in zijn parket-generaal laat blijken dat dit bereikbaar is en in hoge mate verwezenlijkt werd. Ab esse ad posse valet illatio.

In nagenoeg een kwarteeuw heeft dit hof, door zijn werking en zijn arbeid, grondige, sociaal verantwoorde vernieuwing en verjonging tot stand gebracht, terwijl het tegelijk het algemeen erkende hoge peil van rechtskennis en rechtsbedeling handhaafde, zelfs opvoerde.

Het heeft veel voeten in de aarde gehad dit alles tot stand te brengen en de eerste benaderingen van de vernieuwing zijn wel eens hard aangekomen. Geleidelijk echter werd de noodzakelijkheid ervan ingezien en aanvaard. Wellicht staan sommigen, en met de beste bedoeling, nog enigszins huiverig, maar de tijd zal zijn werk verrichten en de gemeenschap zal de huivering wegvegen.

In "Oude Verzen" schrijft Weremeus Buning :

Teken de hemel in het zand der zee
en ga, en droom; en bij uw wederkeren
zullen de golven u hun wijsheid leren
ruisende over 't beeld van uwe vrêe.

In zijn besef dat zijn optreden en zijn beslissingen een dienst van de gemeenschap uitmaken - niet een van de gemeenschap losgeslagen macht - heeft dit hof, hebt gij, mijn beste vrienden van deze zetel, de stijl van uw zittingen, de stijl van uw arresten, uw levensstijl vernieuwd en aangepast. Gij weet dat uw arresten, in de eerste plaats en in beslissende maat, bestemd zijn voor de rechtzoekende partijen en, over hen heen, voor de gemeenschap die ermede moet leven en werken. Gij hebt uw zittingen bevrijd van de ongenaakbaarheid, uw arresten van het stroeve jargon zodat zij de mens bereiken en door hem aanvaard worden; gij hebt uw persoon van de ommuring en de afzondering ontdaan.

Het zij mij niet ontzegd u allen, geachte en beste collegae, oprecht te danken voor die voortdurende inspanning die beantwoordt aan de eigentijdse rechtsnood van de gemeenschap, tegelijk u te feliciteren voor de beleving van uw sociaal-culturele taak en voor het merkwaardige resultaat dat gij bereikt hebt. Die inspanning en die beleving wens ik u verder onverminderd toe.

Om, tot slot, terug te komen op Lao-Tse en de schrijver van de Time Letter: Lao-Tse leert "of a good leader, when his work is done, his aim fulfilled, the people will all say: We did this ourselves", en de briefschrijver voegt eraan toe: "We do not need great leaders; we need leaders who bring out the greatness in all of us". Mijn innigste wens is het, voor de tijd die mij in het beleid van dit hof beschoren is, de leden van dit hof en van de andere gerechten van het gebied Gent zo en daarheen te begeleiden: uitstraling van de grootheid die in u en in hen ligt.

Ik dank u allen zeer.

RECHTERLIJK LEVEN

Bij Koninklijke Besluiten van 17 oktober 1974 (*Staatsblad*, 24 oktober 1974), die uitwerking hebben vanaf 1 november 1974, zijn benoemd tot procureur-generaal bij het Hof van Beroep:

te Antwerpen: de heer R.J.J.M. Verheyden, procureur des Konings bij de Rechtbank van Eerste Aanleg te Mechelen, ere-substituut-krijgsauditeur te velde;

te Bergen: de heer J.A.L. Leclercq, advocaat-generaal bij

het Hof van Beroep te Brussel, ere-substituut-krijgsauditeur te velde, afgevaardigd tot het ambt van substituut-auditeur-generaal.

Bij Koninklijke Besluiten van 31 oktober 1974 (*Staatsblad*, 6 november 1974), die uitwerking hebben vanaf 31 december 1974, zijn benoemd tot raadsheer in het Hof van Beroep:

- te Antwerpen:

de heren

J.L.M.C. Gepts, ondervoorzitter in de Rechtbank van Eerste Aanleg te Antwerpen, ere-eerste substituut-krijgsauditeur te velde;

L.Th. Janssens, ondervoorzitter in de Arbeidsrechtbank te Antwerpen;

J.M.J.Chr. Guffens, onderzoeksrechter in de Rechtbank van Eerste Aanleg te Antwerpen;

J.M.K.M. Lebeer, rechter in de Rechtbank van Eerste Aanleg te Antwerpen;

W.K.P. Bijl, ondervoorzitter en beslagrechter in de Rechtbank van Eerste Aanleg te Turnhout;

Mej. M.L.G. Vanstreels, rechter in de Rechtbank van Koophandel te Hasselt;

- te Bergen:

de heren

R.L. Mougenot, vrederechter van het eerste kanton Bergen;

R.G.A.J. Andrien, ondervoorzitter in de Rechtbank van Eerste Aanleg te Bergen, ere-substituut-krijgsauditeur te velde;

J.P. Van Nitssem, eerste substituut-procureur des Konings bij de Rechtbank van Eerste Aanleg te Doornik;

A.C.J. Dupont, beslagrechter bij de Rechtbank van Eerste Aanleg te Charleroi.

Bij Koninklijke Besluiten van 5 november 1974 (*Staatsblad*, 9 november 1974), die uitwerking hebben vanaf 31 december 1974, zijn benoemd tot advocaat-generaal:

- bij het Hof van Beroep te Antwerpen, de heer A.Fr.R.

A. Van de Velde, advocaat-generaal bij het Hof van Beroep te Brussel, ere-eerste substituut-krijgsauditeur te velde;

- bij het Hof van Beroep te Bergen, de heer J.E.G. Sace, substituut-procureur-generaal bij het Hof van Beroep te Brussel;

- bij het Arbeidshof te Antwerpen, de heer J.J.M. Ponet, substituut-generaal bij het Arbeidshof te Luik;

- bij het Arbeidshof te Bergen, de heer F.D.L. Stampe, substituut-generaal bij het Arbeidshof te Brussel, ere-eerste substituut-krijgsauditeur te velde.

Bij Koninklijk Besluit van 5 november 1974 (*Staatsblad*, 9 november 1974) is de heer Fr.M.A.K. Deviaene, rechter in de rechtbank van Eerste Aanleg te Leuven, ere-substituut-krijgsauditeur te velde, benoemd tot raadsheer in het Hof van Beroep te Brussel.

Bij Koninklijk Besluit van 5 november 1974 (*Staatsblad*, 13 november 1974) is aan de heer P.Y. Massart op zijn verzoek ontslag verleend uit zijn ambt van plaatsvervangend rechter in de Rechtbank van Eerste Aanleg te Namen. Hij is gemachtigd tot het voeren van de eretitel van zijn ambt.

Bij Koninklijk Besluit van 5 november 1974 (*Staatsblad*, 13 november 1974), dat uitwerking heeft op 27 oktober 1974, is aan de heer H. baron de Crombrugge de Looringhe ontslag verleend uit zijn ambt van plaatsvervangend rechter in het Vrederegerecht van het eerste kanton Brugge. Hij is gemachtigd tot het voeren van de eretitel van zijn ambt.

Bij Koninklijke Besluiten van 5 november 1974 (*Staatsblad*, 13 november 1974):

- is de heer E.W.C. Van Vaerenbergh, advocaat te Sint-Kwintens-Lennik, benoemd tot plaatsvervangend rechter in het Vrederegerecht van het kanton Sint-Kwintens-Lennik;

- is de heer A. Dechamps, rechter in de Rechtbank van Eerste Aanleg te Luik, op zijn verzoek ontlast uit zijn ambt van onderzoeksrechter in deze rechtbank, op datum van 13 november 1974 ;

- is de heer P. Rysman de Lockerente, rechter in de Rechtbank van Eerste Aanleg te Doornik, op zijn verzoek ontlast uit zijn ambt van beslagrechter in deze rechtbank, op datum van 13 november 1974 ;

- is de heer J. Mercier, rechter in de Rechtbank van Eerste Aanleg te Doornik, aangewezen tot het ambt van beslagrechter in deze rechtbank, voor een termijn van drie jaar met ingang van 13 november 1974.

Bij Koninklijke Besluiten van 5 november 1974 (*Staatsblad*, 14 november 1974), die uitwerking hebben vanaf 31 december 1974 :

- is de heer M.B.O. Van Coppenolle, kamervoorzitter in het Arbeidshof te Luik, benoemd tot eerste voorzitter van het Arbeidshof te Antwerpen ;

- is de heer R.A. Grévy, kamervoorzitter in het Arbeidshof te Brussel, ere-substituut-auditeur-generaal gedelegeerd, benoemd tot eerste voorzitter van het Arbeidshof te Bergen.

Bij Koninklijke Besluiten van 26 november 1974 (*Staatsblad*, 30 november 1974) is in de laatste twee vermelde Koninklijke Besluiten van 5 november 1974 de datum van uitwerking vervangen door "1 december 1974".

Bij Koninklijk Besluit van 14 augustus 1974 (*Staatsblad*, 14 november 1974), dat uitwerking heeft op 15 november 1974 is aan de heer W.L.M. Blondeel ontslag verleend uit zijn ambt van eerste advocaat-generaal bij het Hof van Beroep te Brussel. Hij is tot het emeritaat toegelaten en is gemachtigd tot het voeren van de eretitel van zijn ambt.

Bij Koninklijke Besluiten van 5 november 1974 (*Staatsblad*, 14 november 1974) :

- is de heer J.A.M.Gh. Geerinckx, rechter in de Rechtbank van Eerste Aanleg te Brussel, benoemd tot ondervoorzitter in deze rechtbank ;

- is de heer U. Deswattines, beslagrechter in de Rechtbank van Eerste Aanleg te Dinant, ere-substituut-krijgsauditeur te velde, benoemd tot ondervoorzitter in de Rechtbank van Eerste Aanleg te Dinant ;

- is de heer A.G.R. Dal, licentiaat in de rechten, griffier in de Rechtbank van Eerste Aanleg te Charleroi, benoemd tot rechter in de Arbeidsrechtbank te Charleroi ;

- is de heer A.A. Moreels, advocaat, plaatsvervangend rechter in het Vrederegerecht van het kanton Wetteren, benoemd tot rechter in de Arbeidsrechtbank te Oudenaarde ;

- is de heer M.H.Gh.R.R. Vos, doctor in de rechten te Sint-Truiden, benoemd tot rechter in de Arbeidsrechtbank te Tongeren ;

- is de heer R.I.G.H. Gabriels, advocaat te Lede, benoemd tot substituut-arbeidsauditeur bij de Arbeidsrechtbank te Oudenaarde ;

- is de heer H.A.J.A. Buckinx, doctor in de rechten te Sint-Truiden, benoemd tot substituut-arbeidsauditeur bij de Arbeidsrechtbank te Tongeren ;

- is de heer J.M.A.J.J. Serpe, advocaat, plaatsvervangend rechter in het Vrederegerecht van het kanton Spa, benoemd tot rechter in de Rechtbank van Koophandel te Verviers ;

- is de heer B.J.M.Th. Van der Ghote, advocaat te Ieper, benoemd tot plaatsvervangend rechter in de Rechtbank van Koophandel te Ieper ;

- is de heer J.L.E.M. Bertrand, advocaat te Dinant, benoemd tot plaatsvervangend rechter in de Rechtbank van Koophandel te Dinant ;

- is de heer H.E.A.M. Vandeputte, advocaat te Aartrijke, benoemd tot plaatsvervangend rechter in het Vrederegerecht van het kanton Torhout ;

- is de heer M.J.E.M.Gh. Grosfils, doctor in de rechten,

notaris ter standplaats Ohey, benoemd tot plaatsvervangend rechter in het Vrederegerecht van het tweede kanton Namen.

Bij Koninklijk Besluit van 17 juli 1974 (*Staatsblad*, 14 november 1974) is de heer K. Vermeiren, rechter in de Rechtbank van Eerste Aanleg te Oudenaarde, tot het ambt van jeugdrechter in deze rechtbank vast aangewezen op datum van 16 november 1974.

Bij Koninklijk Besluit van 5 november 1974 (*Staatsblad*, 4 november 1974) is de heer J. Sohier, onderzoeksrechter in de Rechtbank van Eerste Aanleg te Luik, benoemd tot plaatsvervangend burgerlijk lid bij de eerste franstalige kamer van de bestendige Krijgsraad te Luik, voor een termijn van drie jaar met ingang van 15 november 1974.

Bij Koninklijke Besluiten van 7 november 1974 (*Staatsblad*, 15 november 1974), die uitwerking hebben vanaf 31 december 1974, zijn benoemd tot advocaat-generaal bij het Hof van Beroep :

- te Antwerpen :
de heren

R.Th. Odeurs, advocaat-generaal bij het Hof van Beroep te Luik, ere-substituut-krijgsauditeur te velde ;

E.M.P. Van Eeckhout, advocaat-generaal bij het Hof van Beroep te Brussel ;

G.E. Raeymaekers, advocaat-generaal bij het Hof van Beroep te Brussel ;

W.L.Fr. Brosens, substituut-procureur-generaal bij het Hof van Beroep te Brussel ;

J.C.I.P.M.A. Kuyl, substituut-procureur-generaal bij het Hof van Beroep te Luik ;

Ed.C.J. Rigaux, substituut-procureur-generaal bij het Hof van Beroep te Luik ;

D.L.H. Holsters, substituut-procureur-generaal bij het Hof van Beroep te Brussel ;

L.Fr.M. Vervliet, eerste substituut-procureur des Konings bij de Rechtbank van Eerste Aanleg te Turnhout ;

- te Bergen :
de heren

A.J.J. Van Drooghenbroeck, substituut-procureur-generaal bij het Hof van Beroep te Brussel ;

Fr.J.D. Preud'homme, substituut-procureur-generaal bij het Hof van Beroep te Brussel ;

J.J.Gh. Fiasse, substituut-procureur-generaal bij het Hof van Beroep te Brussel ;

M.Ch.M.Gh. Francart, eerste substituut-procureur des Konings in vast verband bij de Rechtbank van Eerste Aanleg te Bergen.

Bij Koninklijke Besluiten van 7 november 1974 (*Staatsblad*, 15 november 1974 ; erratum, 19 november 1974) :

- is de heer P.H.J. Ghysen, ondervoorzitter in de Rechtbank van Eerste Aanleg te Hasselt, ere-substituut-krijgsauditeur bij de bestendige Krijgsraad te Luik, benoemd tot voorzitter van de Rechtbank van Eerste Aanleg te Hasselt ;

- is de heer P.E.M.G.Gh. Bribosia, ondervoorzitter in de Rechtbank van Eerste Aanleg te Namen, benoemd tot voorzitter van deze rechtbank ;

- is de heer P.Ed.D.J. Petignot, jeugdrechter en beslagrechter in de Rechtbank van Eerste Aanleg te Hoei, benoemd tot ondervoorzitter in deze rechtbank ;

- is de heer W.O. Van Der Eecken, advocaat, plaatsvervangend rechter in de Rechtbank van Koophandel te Dendermonde, benoemd tot rechter in deze rechtbank ; hij is gelijktijdig benoemd tot rechter in de Rechtbank van Koophandel te Oudenaarde ;

- is Mej. L. Schotsmans, advocaat te Dilsen, benoemd tot rechter in de Rechtbank van Koophandel te Tongeren ;

- is Mej. M.J.J.Ch. Vrints, stagiair bij het parket van de Rechtbank van Eerste Aanleg te Antwerpen, benoemd tot substituut-procureur des Konings bij deze rechtbank.

Bij Koninklijke Besluiten van 12 november 1974 (*Staatsblad*, 19 november 1974):

– is aan de heer J. Gloesener op zijn verzoek ontslag verleend uit zijn ambt van plaatsvervangend rechter in het Vrederecht van het kanton Eupen;

– is de heer G.M.Gh.M. De Baets, onderzoeksrechter bij de Rechtbank van Eerste Aanleg te Gent, benoemd tot ondervoorzitter in deze rechtbank;

– is de heer H.J.C. Somers, substituut-procureur des Konings bij de Rechtbank van Eerste Aanleg, benoemd tot rechter in de Rechtbank van Koophandel te Gent;

– is de heer R.P.J.M.G. Stiennon, advocaat te Brussel, benoemd tot plaatsvervangend rechter in de Rechtbank van Eerste Aanleg te Brussel.

Bij Koninklijk Besluit van 5 november 1974 (*Staatsblad*, 20 november 1974) is de heer J.K. Van Assche, hoofdgriffier van het Arbeidshof te Brussel, benoemd tot rechter in de Arbeidsrechtbank te Brussel.

Bij Koninklijk Besluit van 7 november 1974 (*Staatsblad*, 20 november 1974) is mevr. Br.L.P. Hänsch, echtgenote Loos, advocaat te Antwerpen, benoemd tot substituut-procureur des Konings bij de Rechtbank van Eerste Aanleg te Antwerpen.

Bij Koninklijke Besluiten van 12 november 1974 (*Staatsblad*, 20 november 1974):

– is de heer Y.P.J.A. De Brauwere, advocaat te Gent, benoemd tot substituut-procureur des Konings bij de Rechtbank van Eerste Aanleg te Brussel;

– is de heer M.H.E. Lahousse, doctor in de rechten te Leuven, benoemd tot substituut-procureur des Konings bij de Rechtbank van Eerste Aanleg te Brussel;

– is de heer R.J.Gh. Debruyne, advocaat te Halle, benoemd tot substituut-procureur des Konings te Brussel.

Bij Koninklijke Besluiten van 13 november 1974 (*Staatsblad*, 20 november 1974):

– is de heer I.M.G.M. Verougstraete, rechter in de Rechtbank van Eerste Aanleg te Brussel, benoemd tot rechter in de Rechtbank van Koophandel te Brussel;

– is de heer C.E.A. Parmentier, advocaat, plaatsvervangend rechter in de Rechtbank van Koophandel te Brussel, benoemd tot rechter in deze rechtbank.

Bij Koninklijk Besluit van 22 juli 1974 (*Staatsblad*, 22 november 1974), dat uitwerking heeft op 24 november 1974, is aan de heer L.L.H.E. Baland ontslag verleend uit zijn ambt van voorzitter van de Rechtbank van Koophandel te Doornik. Hij mag zijn aanspraak op pensioen doen gelden en is gemachtigd tot het voeren van de eretitel van zijn ambt.

Bij Koninklijk Besluit van 11 september 1974 (*Staatsblad*, 22 november 1974), dat uitwerking heeft op 23 november 1974, is aan de heer W.M.M. de la Kethulle de Ryhove ontslag verleend uit zijn ambt van jeugdrechter in de Rechtbank van Eerste Aanleg te Brussel. Hij mag zijn aanspraak op pensioen doen gelden en is gemachtigd tot het voeren van de eretitel van zijn ambt.

Bij Koninklijk Besluit van 5 juli 1974 (*Staatsblad*, 22 november 1974) is de aanwijzing van de heer J. Van Spitaal, rechter in de Rechtbank van Eerste Aanleg te Bergen, tot het ambt van onderzoeksrechter in deze rechtbank, hernieuwd voor een termijn van vijf jaar met ingang van 25 november 1974.

Bij Koninklijke Besluiten van 19 november 1974 (*Staatsblad*, 26 november 1974):

– is de heer A.J.M.J. André-Dumont, rechter in de Rechtbank van Eerste Aanleg te Charleroi, benoemd tot ondervoorzitter in deze rechtbank;

– is de heer A.L.D.Y. Allard, advocaat, plaatsvervangend rechter in de Rechtbank van Koophandel te Charleroi, benoemd tot rechter in de Rechtbank van Eerste Aanleg te Charleroi;

– is de heer J.R.Fr. Vandenbulcke, advocaat te Ieper, benoemd tot plaatsvervangend rechter in de Rechtbank van Eerste Aanleg te Ieper.

Bij Koninklijke Besluiten van 20 november 1974 (*Staatsblad*, 26 november 1974):

– is de heer W.M.M. De Smet, beslagrechter in de Rechtbank van Eerste Aanleg te Kortrijk, benoemd tot raadsheer in het Hof van Beroep te Gent;

– is de heer A.L. Deschepper, rechter in de Rechtbank van Eerste Aanleg te Veurne, benoemd tot ondervoorzitter in deze rechtbank.

Bij Koninklijk Besluit van 22 augustus 1974 (*Staatsblad*, 28 november 1974), dat uitwerking heeft op 2 december 1974, is aan de heer E.L.M. Peytier ontslag verleend uit zijn ambt van vrederechter van het kanton Halle. Hij mag zijn aanspraak op pensioen doen gelden en is gemachtigd tot het voeren van de eretitel van zijn ambt.

Bij Koninklijk Besluit van 11 september 1974 (*Staatsblad*, 28 november 1974), dat uitwerking heeft op 1 december 1974, is aan de heer H.Ch.A. Higny ontslag verleend uit zijn ambt van vrederechter van het kanton Eupen. Hij mag zijn aanspraak op pensioen doen gelden en is gemachtigd tot het voeren van de eretitel van zijn ambt.

Bij Koninklijk Besluit van 26 november 1974 (*Staatsblad*, 29 november 1974), dat uitwerking heeft vanaf 31 december 1974, zijn benoemd tot substituut-procureur-generaal bij het Hof van Beroep te Antwerpen

de heren

R.O.V. Six, eerste substituut-procureur des Konings bij de Rechtbank van Eerste Aanleg te Antwerpen;

L.A.Fl. Velleman, eerste substituut-procureur des Konings bij de Rechtbank van Eerste Aanleg te Antwerpen;

R.M.P. Van Camp, eerste substituut-procureur des Konings bij de Rechtbank van Eerste Aanleg te Antwerpen;

W.R.J. Van Walle, eerste substituut-procureur des Konings bij de Rechtbank van Eerste Aanleg te Antwerpen;

A.L.M. Vandeplas, substituut-procureur des Konings in de tijdelijke formatie bij de Rechtbank van Eerste Aanleg te Brussel.

Bij Koninklijk Besluit van 26 november 1974 (*Staatsblad*, 7 december 1974) is de heer K.J.B. Docx, advocaat, plaatsvervangend rechter in de Politie rechtbank te Lier, benoemd tot rechter in deze rechtbank.

Bij Koninklijk Besluit van 6 december 1974 (*Staatsblad*, 7 december 1974) is de heer P.G.E.M.J.Gh. de le Court, substituut-procureur-generaal bij het Hof van Beroep te Brussel, benoemd tot advocaat-generaal bij dit hof.

BOEKBESPREKING

A. LEFEBVRE-TEILLARD, *Les Officialités à la veille du Concile de Trente*. Librairie générale de Droit et de Jurisprudence, Parijs, 1973.

Sinds het bijna honderd jaar geleden verschenen basiswerk van Paul Fournier is de geschiedenis der middeleeuwse officialiteiten verder onderzocht. Maar van deze rechtbanken uit het begin der Moderne Tijden was nog weinig bekend. In het algemeen dacht men dat sinds de 15e eeuw ten aanzien van de vijandschap der koninklijke

rechtbanken hun traag verval ernstig begonnen was. Het boek van Mevrouw Lefebvre-Teillard corrigeert deze oppervlakkige opvatting voor wat de eerste helft der 16e eeuw betreft. Haar beschrijving van hun inrichting, personeel en bevoegdheid vult zeer gelukkig "Les officialités au Moyen Age" van Paul Fournier aan, vooral m.b.t. het "privilegium fori" en de toepassing van de excommunicatie voor allerlei wereldlijke objectieven.

De auteur heeft zich echter niet beperkt tot de studie van een gerechtelijke inrichting en haar bevoegdheden. Zij zag in de officialiteiten "een orgaan van toepassing en van uitvoering van het kanonieke recht", wat haar bracht tot de ontleding van hun jurisprudentie, waarbij zij voornamelijk aandacht besteedde aan de familie, de verbintenissen, het testament. Bij hetgeen men wist over de opvattingen van de doctoren, theologen en kanonisten, voegt zij een merkwaardige informatie over de gerechtelijke praktijk en, langs deze weg, over het dagelijks leven. Zij opent tot nu toe weinig bekende en soms onverwachte perspectieven over de houding van de kerkelijke rechters ten overstaan van de huwelijksverbintenissen.

Als vrucht van lange opzoekingen in zeer moeilijk leesbare handschriften, is het werk van Mevrouw Lefebvre-Teillard niet alleen van nut voor de kanonisten, maar voor alle historici van een tijdvak, waarin de institutionele kaders en mentale structuren in volle wijziging zijn.

L. Th. Maes

BALIELEVEN

Herfstuitstap van de Vlaamse conferentie der Balie van Gent

Het programma dat Mr. Arsène Ryckaert voor de jaarlijkse herfstuitstap op 6 november, had uitgestippeld bleek dermate aantrekkelijk, dat het kruim van de Gentse balie, stafhouder, oud-stafhouders, voorzitters, oud-voorzitters en toekomstige voorzitters allerhande, geen ogenblik aarzelden om hun "kabinet" op een woensdagmiddag te ontvliden.

Aan de Gentse confraters, die verstek lieten gaan en zich gegriefd voelen omdat zij niet tot het kruim van de Gentse balie worden gerekend, staat één middel open. Zij kunnen het schuim van de Gentse balie verlaten door verzet aan te tekenen en op gemotiveerde wijze te laten kennen dat zij ongelijk hadden.

Men kan de confraters en hun echtgenoten niet het verwijt maken dat zij zich ook nu enkel door het culinaire aspect van het programma lieten leiden.

Dit aspect werd immers tot op het allerlaatste ogenblik angstvallig geheim gehouden. Men betrouwde schijnbaar op de wijsheid van de organisator en van de voorzitter Mr. Geert Baert.

Indien bij sommige lezers twijfels mochten rijzen omtrent de reden van deze geheimhouding kan men ze onmiddellijk gerust stellen. Geen haastig ineengeflanst zittingsconclusie, geen souper ex machina was het dat uit de lucht viel.

Hetgeen als hoofdschotel opgediend werd was datgene waarvan Thomas Jordan schreef dat het eten ervan de mens doet springen als een vlo. (Zie noot 1).

Het zal de lezers om deze redenen behagen de geheimhouding van het menu te begrijpen.

Aan dit souper ging immers een bezoek aan het staalbedrijf Sidmar in de Gentse kanaalzone vooraf. Vele confraters kwamen speciaal opdagen om eens een kijkje te kunnen nemen achter de slagbomen van dit bedrijf. Gehelmd en gebrild trokken zij ten bezoeke en schenen wel onder de indruk te komen van het gigantisme. Hoe kon

het ook anders. Een ettelijke tonnen wegende brok gloeiend ijzer wordt er zo maar in een paar seconden tot een peluurtje ijzer gewalst. Velen hebben zich de vraag gesteld of zij niet op een zelfde wijze een volumineus dossier zouden kunnen te lijf gaan.

In de fabriekshallen vonden zij raadgevingen in meters hoge letters op de muren aangebracht: "Bescherm U door inbeslagneming". Duidde dit op een zoveelste aantasting van het pleitmonopolie? Dadelijk werden zij door de bedrijfsjuristen van Sidmar gerustgesteld. Om zich te beveiligen wordt bij herstelling van defecte machines aan de arbeiders opgedragen werkelijk beslag te leggen op de ganse installatie. Zij mogen en moeten alles verzegelen en afgrendelen om elk gevaar te vermijden.

In de directiebar werd iedereen na de rondgang vergast op een niet op het programma staande "one man show" van confrater Hellebuck. Onder het verbaasde oog van de kelners en het minder verbaasde oog van de oudere confraters vertolkte hij alle rollen van een Hellebuck sta op, waarbij hij achtereenvolgens gedingvoerende of -lijdende partij was, raadsman, rechter, raadsheer bij het hof van beroep, met een voorliefde voor de rol van raadsheer bij het hof van cassatie. Bij gebrek aan rekwisieten mineerde hij voor deze laatste rol dan maar een baard.

Na herhaalde aanmaningen werden de confraters bereid gevonden de tocht verder te zetten voor zij het geding-beslissende einde van dit proces kenden.

Een bezoek aan het museum van Boekhoute en aan de op het dorpsplein opgestelde visserssloop diende met het souper de tocht te beëindigen.

Boekhoute schijnt zich op minstens twee bekende telgen te mogen beroemen. Het was de bakermat van Mr. Ryckaert en is ook nog de geboorteplaats van Renaat van Elslande, voor wie reeds een plaats werd gevonden in het museum van Boekhoute.

Het souper kreeg U eerst voorgeschoteld, zodat men in deze tijden van pessimisme en inflatie mag besluiten met een vers uit de Spaanse copla:

Tegenwoordig is alles puik,
En 't wordt een aards paradijs;
De zaligheid zit in de buik,
Wie die maar goed vult, is wijs.

Tot slot een historische speech van burgemeester Stockman en twee films over het vissersleven op de Schelde.

Noot 1: "Vis eten doet een mens springen als een vlo" Thomas Jordan. Specialiteit van gewezen vissersdorp Boekhoute: garnalen en paling.

Franklin de Bock

MEDEDELINGEN EN BERICHTEN

Centrum voor Interdisciplinaire Studie van de Strafrechtsbedeling

Symposium Strafrecht en Economie

Korte samenvatting van het verslag

Het rapport bevat de uitgebrachte preadviezen en de verslagen van de besprekingen tijdens het 3-daags symposium dat begin 1974 te Rotterdam plaatsvond aan de Erasmus Universiteit Rotterdam.

Doel van deze Belgisch-Nederlandse bijeenkomst was: het wekken van belangstelling voor de toepassing van inzichten en resultaten der economische wetenschap op het gebied van het strafrecht. Gestreefd werd naar een discussie tussen uiteenlopende disciplines (economen, juristen, sociologen) en diverse beleidssectoren (ministerie van justitie, magistratuur, politie, parlement) over deze toepassingsmogelijkheden.

Binnen het thema Strafrecht en Economie was centraal gesteld: *de kosten-baten analyse* (k.b.a.). De preadviseurs behandelen de volgende aspecten:

- I. de mogelijkheid die de besluitvorming m.b.t. het strafrechtelijk systeem biedt voor toepassing van de k.b.a.-techniek en de betekenis van die toepassing voor het functioneren van het systeem (Hulsman).
- II. de wijze waarop in een aantal recente publicaties aandacht is geschonken aan kosten en baten van criminaliteit en van (overheids- en particulier) optreden naar aanleiding van criminaliteit (Weseman).
- III. de techniek van de k.b.a. en een globale uitwerking daarvan met het oog op de toepassing bij de keuze tussen alternatieven van strafrechtelijk optreden (Meester).
- IV. een aantal algemene vragen die rijzen bij de pogingen tot rationalisatie van de besluitvorming bij de overheid (De Cnop).
- V. voorwaarden waaraan voldaan moeten zijn alvorens men kan komen tot toepassing van k.b.a. in het strafrechtsbedrijf en de mate waarin die toepassing wenselijk is (Dupont).
- VI. enkele methoden voor de waardering van immateriële kosten en baten (Meester).
- VII. een nader uitgewerkte opzet voor een k.b.a. m.b.t. het strafrechtelijk optreden tegen rijden onder invloed (Meester en Wesemann).

Achterin het rapport zijn een tweetal uitgebreide lijsten opgenomen van literatuur op het gebied van strafrecht en economie.

Het rapport kan worden besteld door overmaking van 130 fr. op rek. nr. 230-0161029-29 t.n.v. BiCri A. Vereecken en L. Walgrave onder vermelding symposium verslag.

Verandering van voornaam

Senator C. De Clercq heeft aan de minister van Justitie de vraag gesteld of een aantal redenen die hij opgeeft, ingevolge de Wet van 2 juli 1974 voor de verandering van de voornaam in aanmerking komen.

In zijn antwoord (*Vragen en Antwoorden, Senaat, 1974, 608*) legt de minister er de nadruk op dat, zoals uit de parlementaire behandeling van de wet blijkt, het principe van de onveranderlijkheid zowel van de voornaam als van de naam gehandhaafd blijft: de aanvragen moeten op ernstige en gemotiveerde argumenten gegrond zijn.

Er zijn al een groot aantal verzoekschriften met sterk uiteenlopende motieven ingediend. Te gepasten tijde zal aan de ambtenaren van de burgerlijke stand een circulaire gestuurd worden die, wat de verandering van de voornaam betreft, de richtlijnen die in de circulaire van 18 november 1959 en 28 februari 1961 m.b.t. de naamsverandering vervat zijn, zal completeren. Ook de kwestie of er een vermelding op de kant van de geboorteakte van de kinderen mag of moet gemaakt worden als de voornaam van gehuwde personen veranderd wordt, zal dan behandeld worden.

Kosten van uitlegging van vonnis

Een praktische vraag is door het kamerlid Rutten gesteld aan de minister van Justitie voor het geval dat met toepassing van art. 801 Ger. W. de kosten van uitlegging of verbetering van een vonnis ten laste van de Staat komen: welke staatsdienst moet de betaling doen?

Het antwoord van de minister komt hierop neer: de terugbetaling van die kosten valt onder de bevoegdheid van de griffie van de rechtbank die de beslissing heeft gegeven; de aanvrager dient een in tweevoud gestelde opgave van zijn kosten in, die door de griffier der zitting onderzocht en door de voorzitter begroot wordt; de vereffening gebeurt met de provisie die de griffiers voor de

betaling van de gerechtskosten in strafzaken ter beschikking staat; deze richtlijnen werden de procureurs-generaal toegestuurd bij rondschrrijven van 4 november 1970 (*Vragen en Antwoorden, Kamer, 1974, 941*).

Kosten van huur van veilingzaal bij beslag

Overeenkomstig art. 16, 4°, van het K.B. van 12 september 1969 tot vaststelling van het tarief voor akten van gerechtsdeurwaarders in burgerlijke en handelszaken is de huur van de veilingzaal waarin met toepassing van het nieuwe art. 1522, lid 1, Ger. W. de gerechtelijke verkoop na uitvoerend beslag op roerend goed plaatsheeft, begrepen in de uitschotten, op de terugbetaling waarvan de deurwaarder krachtens art. 1, lid 3, van voornoemd besluit recht heeft (antwoord van de minister van Justitie op een vraag van het kamerlid Rutten, *Vragen en Antwoorden, Kamer, 1974, 941*).

Neerlegging van akten van openbare nutsbedrijven

Senator Hercot heeft de minister van Justitie naar de uitslag van een onderzoek gevraagd dat zijn departement zou instellen betreffende de toepasselijkheid van de door de Wet van 6 maart 1973 in de Vennootschapswet aangebrachte wijzigingen op openbare nutsbedrijven die de vorm van een handelsvennootschap hebben aangenomen (zie "Neerlegging van akten van burgerlijke coöperatieve vennootschappen", *R.W.*, 1973-74, 1790).

Onder voorbehoud van de uitlegging van de rechtbanken antwoordt de minister (*Vragen en Antwoorden, Senaat, 1974, 610*), dat die nutsbedrijven niet onder de toepassing van de Wet van 6 maart 1973 vallen. Maar om ernstige moeilijkheden, inzonderheid wat de tegenstelbaarheid van hun akten aan derden betreft, te vermijden, is het wenselijk dat de genoemde bedrijven zich vrijwillig aan de bepalingen van de wet onderwerpen. De griffiers van de rechtbanken van koophandel is op deze moeilijkheden gewezen. De minister is trouwens voornemens het probleem in het raam van het ontwerp tot hervorming van de handelsvennootschappen een definitieve oplossing te geven.

TIJDSCHRIFTEN

Weekblad voor Privaatrecht, Notaris-ambt en Registratie.—

jr 74

nr. 5280

Prof. mr. P. van Schilfgaarde: Vertegenwoordiging (I).—Rapport van de commissie, ingesteld door de Koninklijke Notariële Broederschap, ter bestudering van het gewijzigd Ontwerp van wet voor Boek 3 van het nieuwe Burgerlijk Wetboek.—Verslagen en berichten.—Koninklijke Notariële Broederschap.—Benoemingen, overlijden.—Vacaturestaat.

nr. 5281

Prof. mr. P. van Schilfgaarde: Vertegenwoordiging (II, slot).—Prof. mr. J.M. van Dunné: Wil en normatieve uitleg: een rechtzetting.—Prof. mr. J.E. Spruit: Boekbespreking (Iconographie du notariat. Documentation de la Fondation pour le progrès de la science notariale, door Peter Schatborn en Istvan Szénassy).—Jhr. ir. L.H. op ten Noort, c.i. ONRI, Is de compensatieregeling voor rente-afrekening bij rijpende bouwgrond een houdbare regeling van onteigeningsrecht? Met onderschrift van dr. A. Hollenberg.—Notariële akten m.b.t. euthanasie.—Rechtsvragenrubriek.—Ontvangen boeken.—Tijdschriften.—Verslagen en berichten.—Koninklijke Notariële Broederschap.—Benoemingen, overlijden.—Vacaturestaat.